

וְזֶהוּ לְשֵׁם הַסֵּפֶר שֶׁל וָאֲנִגְלוּ שֶׁל הַנוֹצְרִים עַל יֵשׁ"ו לְדַעַת מַטִּיאוֹשׁ

מַטִּיאוֹס פ' א'

1סֵפֶר הַלֵּידָה דִּישׁ"ו מְשִׁיחָה בֶּן יוֹד בֶּן אֲבָרָהָם: 2אֲבָרָהָם הוֹלִיד

לִיצְחָק וַיִּצְחָק הוֹלִיד לְפָרִץ וַיִּנֶּה

הוֹלִיד לְעַמִּינָדָב לְבָעֹז מִן רָחָב וְ

6יֵשׁ"ו הוֹלִיד לְדָ

לְרַחֲבֵעַם וְרַחֲבִי

יְהוֹשֻׁפָט לְיוֹרָם וְיוֹרָם לְעֻזִּיָּהוּ: 9עֻזִּיָּהוּ הוֹלִיד לְיוֹתָם יוֹתָם לְאַחֲזָ

10חֲזַקְיָהּ הוֹלִיד לְיֵשׁ"ו וּמִנְשָׁה לְאַמּוֹן וְאַמּוֹן לְיֵשׁ"ו: 11יֵשׁ"ו הוֹלִיד לְיִכְנִיָּה

יִכְנִיָּה הוֹלִיד לְשָׁאֵל לְאַבְיָהוּד וְאַבְיָהוּד

הוֹלִיד לְצָדוֹק וְצָדוֹק לְאַלְיָעָזָר וְאַלְיָעָזָר לְמַתָּן וְלְיֵשׁ"ו: 16יֵשׁ"ו הוֹלִיד לְיוֹסֵף אִישׁ

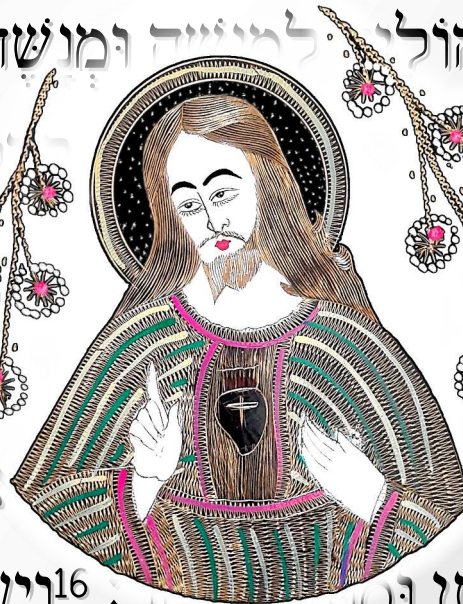
דְּמָרְיָם שְׁמִמָּנָה נוֹלָד יֵשׁ"ו הִנֵּקְרָא מְשִׁיחָה: 17זֶה הַכֹּל מִן אֲבָרָהָם עַד

לְדָוִד מִשְׁפָּחָה אַרְבַּע עָשָׂר וּמִן דָּוִד עַד גָּלוּת בָּבֶל י'ד דָּוִד וּמִן גָּלוּת

בָּבֶל עַד מְשִׁיחַ י'ד דָּוִד: 18הַלֵּידָה שֶׁל יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָה

THE TRAVANCORE-COCHIN,
INDIA MANUSCRIPT OF EZEKIEL
RAHABI'S RABBINICAL-HEBREW
MATTHEW

TEXT AND TRANSLATION

The Travancore-Cochin, India Manuscript of
Ezekiel Rahabi's Rabbinical-Hebrew Matthew
Text and Translation

Translated by
Joseph Gebhardt-Klein, M.A.
2022 (Revised 2023)

Transcribed from a manuscript of the Cambridge University Library:
MS heb. 0o.1.32, ff. 1a-21b.

Copyright © 2022 Joseph Gebhardt-Klein
Reno, NV: self-published on academia.edu

This text is protected by copyright but may be shared with others as long as it is free, unaltered, and the original authorship is acknowledged with the copyright notice intact. Any updates will be available on the author's academic profile:

nevada-reno.academia.edu/JosephGebhardtKlein

Cover art inlay: from a photograph of a 20th-century copper plate from India.

Table of Contents

Acknowledgments.....	ii
Introduction.....	iii
Text and Translation.....	1
Chapter 1.....	1
Chapter 2.....	3
Chapter 3.....	5
Chapter 4.....	7
Chapter 5.....	10
Chapter 6.....	14
Chapter 7.....	17
Chapter 8.....	20
Chapter 9.....	23
Chapter 10.....	27
Chapter 11.....	31
Chapter 12.....	34
Chapter 13.....	38
Chapter 14.....	44
Chapter 15.....	47
Chapter 16.....	50
Chapter 17.....	53
Chapter 18.....	56
Chapter 19.....	59
Chapter 20.....	62
Chapter 21.....	65
Chapter 22.....	70
Chapter 23.....	73
Chapter 24.....	77
Chapter 25.....	81
Chapter 26.....	85
Chapter 27.....	92
Chapter 28.....	98
Appendix A: Collation of Aramaisms.....	101
Appendix B: Collation of Affinities with Shem-Tob.....	110
References.....	128

Acknowledgments

Thanks goes to the following people (in no particular order) for their help in looking over the draft of this translation during an online discussion session. The following work is in part a synthesis of their many remarkable insights:

James F. McGrath	Russell Gmirkin	Abel Mordechai Bibliowicz
Michael D. Magee	Giulia Gasparro	Ruairidh MacMhanainn Bóid
Edward Cook	Eran Shuali	Robert Petrovich
Holger Szesnat	Antony Perrot	Ilan Leibowitz
Christopher Buck	David S. Anthony	Esra Poyraz
David Kiltz	Slobodan Stamatović	Nir Krakauer
Pavlos D. Vasileiadis	Richard Faussette	Bob de Jong
Selim Adali	Yitzchak Kerem	Moshe Z. Wise
Matthew Hamilton	James David Audlin	Jeff Boldt
Adiel Schremer	Stefan Schorch	Jake Wilson
Austin Green	Deep Bhatnagar	Hana El-Shazli
Manfred Bundschuh	Lee McDonald	Richard Epler
F. Axel Berger	Ahmed Mousa Badawi	Ted Brownstein
Jan Joosten	René Salm	Mascha van Dort
Samuel Fox	Josh Jones	James Bean
Gregory Doudna	Thierry Murcia	Houston Saxon
Sharmi Chakraborty	Alexander W. Marcus	Khasim Amedu
David J. DeVore	Martijn Linssen	Tony Swietochowski
Shlomo Guil	Rosa Conte	Breno Santana
Raphael Brendel	Giovanni Antonio Nigro	Steven Oliver
Tyler Smith	Steve Miller	
Rajan Menon	Idan Dershowitz	

Introduction

1.1 Preamble

This volume contains an obscure polemical anti-Christian Hebrew text of the Gospel of Matthew from an 18th-century manuscript found in Cochin, India (translated here into English for the first time).¹ The document was discovered in 1806 by the Scottish missionary Reverend Claudius Buchanan while under commission by the Church of England to investigate the state of affairs of the Syrian Mar Thoma (Saint Thomas) Christians in India's southwestern Kingdom of Travancore (modern Kerala) and the immediate environs of the Malabar Coast. During his stay Buchanan visited synagogues of the Malabari Black Jews in the port town of Cochin where he acquired the codex, containing a Hebrew translation of the Christian New Testament but lacking the apocalypse, of which the gospels are believed to have been produced by a certain 17th–18th century Ezekiel Raḥabi II.² Despite the attributed authorship and late ascription of the manuscript, there is reason to think the text of Matthew may have some connection to earlier medieval rabbinical-Hebrew³ translations. This brief introduction will provide some relevant information to that end, followed by a transcription and translation of the text, and lastly two appendices collating agreements with various Aramaic and rabbinical-Hebrew text types.

¹ Cambridge University Library, MS heb. Oo.1.32, ff. 1a–21b.

² Claudius Buchanan, *Christian Researches in Asia* (Boston, MA: Samuel T. Armstrong-Cornhill, 1811): 180–182.

³ Not to be confused with the language dialect of “Rabbinic Hebrew”—a.k.a. Mishnaic Hebrew—which is also sometimes confusingly called “Rabbinical Hebrew.” The lowercase and hyphen are employed to specify literary genre rather than language dialect (since other rabbinical-Hebrew translations are not exclusively in Mishnaic Hebrew).

1.2 The Manuscript

The manuscript is on brown paper measuring 19 × 20 inches and comprising 160 folios of approximately 25–34 lines per leaf, including running headers and catchwords, with Hebrew chapter and Arabic verse numbering. The opening folios are somewhat discolored due to the manuscript originally lacking a cover and binding, but it is otherwise in good condition. After returning to Britain, Buchanan entrusted the manuscript to the Cambridge University Library in 1809, where over a century later in 1916 it was bound in half morocco.⁴

Three distinct handwriting styles⁵ in the manuscript testify to a more complex history of composition than attributable to any single author. The first part (which is believed to be Raḥabi's handwriting) covers Matthew through Jude (ff. 1a–131b) and is written in a Sephardic (Spanish) cursive script, with the exception of Hebrews (ff. 90a–b) being written in a smaller cursive, and then followed by a third script covering Philippians to the end (ff. 132a–160b), which Myron M. Weinstein has argued belongs to the German immigrant David ben Isaac Cohen in Ashkenazic imitation of Sephardic style.⁶ Cohen is notably the scribe of another of Cambridge's Buchanan manuscripts (MS heb Oo.1.16)—containing a complete copy of the former's text of Acts through Ephesians in Ashkenazic block script, but with Revelation added in cursive Sephardic⁷—

⁴ Stefan C. Reif et al., *Hebrew Manuscripts at Cambridge University Library* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997): 503.

⁵ Weinstein says, "In Oo.1.32—a complete NT save for Revelation—we distinguish the handwritings of no fewer than three copyists": M. M. Weinstein, "A Hebrew Qur'an Manuscript," *Studies in Bibliography and Booklore* 10 (Winter 1971/72): 35.

⁶ Weinstein, "A Hebrew Qur'an Manuscript," 36.

⁷ Ibid.

and also a remarkable Hebrew Qur'an housed by the Library of Congress (LC Hebr. MS 183).

The 19th-century Hebraist Franz Delitzsch argued that three translators were responsible for the text of the manuscript: presumably Raḥabi translated Matthew through Jude from the Peshitta—Delitzsch suggested Walton's polyglot (1657) as a likely source⁸—transcribing only Hebrews from Friedrich Albert Christian's 1676 Hebrew translation which was acquired from a Lutheran mission in neighboring Tranquebar, and the remaining books translated by an unknown German Jew using Luther's 1534 text. Following up on Delitzsch, Mascha van Dort has recently identified the third translator as a Jewish Dutch convert to Christianity, Leopold Immanuel Jacob van Dort, who became another collaborator of Raḥabi and completed his commission of Oo.1.32 in ca. 1756.⁹

1.3 The Language

The language of the text of Matthew (ff. 1a–21b) is written in the dialect of Mishnaic Hebrew with frequent lapses into Aramaic, most of which could be described as the western dialect of Jewish Palestinian Aramaic (JPA).¹⁰ There is also evident

⁸ Franz Delitzsch, *Paulus des Apostels Brief an die Römer aus griechischen Urtext auf Grund des Sinai-Codex in das Hebräische übersetzt und aus Talmud und Midrasch erläutert* (Leipzig: Dörffling und Franke, 1870): 105–106.

⁹ See Mascha van Dort, *Leopold Immanuel Jacob van Dort, a learned Jewish-Christian man from Dordrecht* (Self-published: December 2021).

¹⁰ Typically these are Western Aramaic grammatical forms and orthography—e.g. the proclitic *yud-* for masculine singular imperfect verbs, the enclitic *-heh* (ה) for the definite/emphatic state rather than *-aleph* (א), and common JPA pronominal suffixes—despite some Syriacisms, such as the enclitic *-nun* (נ) for the 1st person plural pronominal suffix. Mater lectionis orthography, especially representing vowels with the consonants *yud* and *vav* (and sometimes *aleph*), is employed more often than not.

Syriac influence in the text,¹¹ though it is not so clear whether that can be explained exclusively from the Peshitta due to many non-standard readings and agreements with a diversity of text types.¹² Further influence from Portuguese¹³ (and possibly other languages¹⁴) is evidenced most often in the case of proper names and foreign words. While the sporadic inconsistency of languages and dialects in the text might seem readily explainable by translation from a polyglot (per Delitzsch), interestingly the languages cited here for Matthew are not common to any of the polyglots of the time (including Walton's), though they could possibly derive from vernacular speech.

Such linguistic disunity cannot preclude a more complex redaction or older history to the text than attributed to its presumable 18th-century author and commissioner. Indeed, the historian of Jewish-Christian relations, Pinchas Lapide, suggested the possibility that Raḥabi may have been a “transcriber?”¹⁵ instead of a

¹¹ Note the prevalent mistaking of the Syriac conjunction/adverb ܐܝܢ (cognate to the Biblical Aramaic אֵין, but later used in Syriac to emulate the Greek ΔΕ) for the JPA 3rd person masculine singular pronoun ܕܝܢ, leading to many superfluous instances of ܕܝܢ. Other examples come from the redactor clumsily adapting Syriac words into Hebrew: e.g. Mt 3:1 reads that John preached “in the ruins” (בְּחִרְבוֹת) of the Judeans, attempting to preserve the Syriac “in the desert” (ܒܫܝܚܐ).

¹² While many Aramaisms could be explained as a defective translation from the Peshitta, none of them are unequivocal, and there are quite a few that agree with other text types or could be dependent on a different Aramaic version. See Appendix A at this end of this volume for a list of Aramaisms.

¹³ E.g. Matthew is called “Mateus” (מַטִּיאוֹס) and Peter is “Pedro” (פִּידְרוֹ) throughout; John is denominated “Babtista” (בַּבְּטִיסְטָא) in Mt 3:1; Mt 27:28/31's “cape” (כַּאפֶּה/קַאפֶּה) either comes from the Portuguese Almeida translation's “capa” or vernacular language; etc.

¹⁴ Though Raḥabi did not know any Italian, the transliteration for “Evangel” (וֵאֲנֶגִּילוֹ) seems orthographically to better represent the Italian “Vangelo,” rather than the Portuguese “Evangelho.” This could, however, simply be a defective transliteration. Also, in Mt 2:11 one of the gifts of the magi is “musk” (מוֹסְקוֹ), which might even be derived from English via trade.

¹⁵ Pinchas E. Lapide, *Hebrew in the Church: The Foundations of Jewish-Christian Dialogue*, trans. Erroll F. Rhodes (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co., 1984): 78.

translator of the text—which would seem plausible based on the non-Peshittic readings and dissimilar character of portions of the manuscript. In other words, despite the simple explanatory appeal of Delitzsch's polyglot theory, there are inductive weaknesses that are worth considering. Some of these can be listed as follows.

1.4 Problematic Origins

The first problem is the discrepancy between Raḥabi's most friendly relations with Christians and local churches and the polemically hostile and anti-Christian tone of the work.¹⁶ Delitzsch's theory would unnecessarily paint Raḥabi as duplicitous, or two-faced, regarding his translation efforts—someone feigning amicability only to disguise an inner hatred—which is not something Delitzsch bothered to argue,¹⁷ but rather is a consequence of his theory. Even if that were true, such a controversial caricature of Raḥabi's person should be justified by argument, since by many accounts he had warm relations with Christians, donating to local Christian churches, maintaining correspondence with Lutheran missionaries, and actively seeking out Hebrew translations of Christian writings.¹⁸ Such difficulties cannot be ignored when they

¹⁶ E.g. Matthew is called "the impure," (Mt 28:20) John causes the people to "apostatize," (Mt 3:6) Jesus is said to have "robbed" the table of the moneychangers, (Mt 21:12) the crucifixion is depicted as a "hanging," (Mt 26:2) etc.

¹⁷ Delitzsch further suggested that Raḥabi slowly had a change of heart toward Christianity, which is even more controversial since the anti-Christian sentiment is far more pronounced in some of the later translated works of the manuscript. Delitzsch, *Paulus des Apostels Brief an die Römer aus griechischen Urtext auf Grund des Sinai-Codex in das Hebräische übersetzt und aus Talmud und Midrasch erläutert*, 107.

¹⁸ Cochin native Thoufeek Zakriya comments quoting Meir Bar-Ilan: "Raḥabi, the father, donated money not only for synagogues but for churches as well (unheard of in the 18th Century, though less rare in modern USA)." Thoufeek Zakriya, "David Ezekiel Raḥabi, the Cochini diplomat," *Jews of Malabar* (blog), August 16, 2011, <https://jewsofmalabar.blogspot.com/2011/08/david-ezekiel-rahabi-cochini-diplomat.html>.

conflict with popular hypothesis: there are too many questions unnecessarily provoked which are left unanswered. And yet, Raḥabi's religious affiliations do not explain why the Travancore manuscript was found in a synagogue of the Malabari Black Jews, rather than his own Paradesi (immigrant) community of White Jews, among whom he was a third-generation immigrant¹⁹ (could he have acquired a prototype whose favor he was obliged to return?).

Secondly, Raḥabi does not fit the profile of a rabbinical-Hebrew Matthew translator. Whereas the other rabbinical-Hebrew translations were the products of rabbis defending their communities from Christian persecution and proselytization, Raḥabi lived in a time of relative religious tolerance and respect compared to centuries earlier when the Portuguese Goa Inquisition was actively burning books, imprisoning and torturing non-Catholics, and forcing baptisms. If the Travancore text is to be considered parallel to the other polemically-motivated Hebrew translations of Matthew, it would better fit the centuries preceding Raḥabi, since a rabbinical translation not under duress or in reaction to oppression (which notably the Shem-Tob, Du-Tillet, and Münster texts all were) would be unprecedented. Furthermore, Raḥabi was not even of certainty a rabbi,²⁰ but a prolific collector of religious literature, having from the beginning of his correspondence with the Tranquebar mission sought to acquire translations of various New Testament books. Such textual interest came naturally to

¹⁹ There were multiple generations of the same name: the first, Ezekiel Raḥabi I (?–1664), was a 1646 immigrant from Aleppo, Syria, followed by David Ezekiel Raḥabi I (1646–1726), Ezekiel Raḥabi II (1694–1771), and David Ezekiel Raḥabi II (1721–1791). See Laju Paul K.'s blog "Tombstones of the Paradesi Synagogue Courtyard," *Jewish Monuments of Kerala* (blog), Wednesday, April 15, 2020, <https://jewishmonumentskerala.blogspot.com/2020/04/tombstones-of-paradesi-synagogue.html>.

²⁰ Lapidé cites the Malabar Chronicle, "this Ezekiel is not a rabbi nor his family Raḥabi," in Lapidé, *Hebrew in the Church: The Foundations of Jewish-Christian Dialogue*, 78.

Rahabi, who became a diplomat and merchant for the Dutch East India Company (VOC) in 1726, granting him access to European books for the next half century, and for which he arranged regular shipments from Holland,²¹ though such interest would not necessitate the Mt text's foreign extraction.²²

Thirdly, there is a problem with assuming that the earliest portion of the manuscript is a translation of the Peshitta text (from Walton's polyglot): the instances of Aramaic influence in the text are not unambiguously derived from the Peshitta, but the majority of them show affinity to other text types, while some have no textual precedent elsewhere: see where T (the Travancore) has מן נצריה יקרא versus P's (the Peshitta's) הַנְּצִירָא טַלְסִיָּא (Mt 2:23); or, T's reading טובתהון versus P's לְאַבְרָם for the beatitudes (Mt 5:2–12); or, נהורא in T versus נַסֵּי in P (Mt 6:22); or, יומא בהוא in T versus חַמְסֵא בְּחַמְסֵא in P (Mt 24:19); or, T's נקיא versus P's וְהִסָּא (Mt 27:24); or, בשם אבא ובשם ברה in T instead of בְּשֵׁם אַבְרָהָם in P (Mt 28:19). These and other instances do not even attempt to provide a Hebrew translation, rather than offering an Aramaic rendition different than any so far known. Some readings are interesting and show a possible use of a predecessor in disagreement with canonical versions. A collation of such Aramaisms in comparison to a variety of witnesses is provided in Appendix A of this volume.

²¹ Thoufeek Zakriya comments on his blog that “Ezekiel Rahabi had a large number of Hebrew prayer books and Bibles regularly purchased and shipped from Holland.” Thoufeek Zakriya, “David Ezekiel Rahabi, the Cochini diplomat,” <https://jewsofmalabar.blogspot.com/2011/08/david-ezekiel-rahabi-cochini-diplomat.html>.

²² One possible indication of indigenous origin is the “fork” (rather than the canonical “hook”) mentioned in Mt 17:27, probably implicating spearfishing with the “trishula” (a trident, or three-pronged harpoon, which is also an important symbol of India).

And still, the less-frequent language influences in the manuscript (Portuguese, Dutch, and possibly Italian) are not even languages of Walton's polyglot (or others), but colloquial languages contemporary with and preceding Raḥabi by a few centuries on the Indian subcontinent. Accordingly, the presence of Syriac and Portuguese influence in the text might be better explained from authorship (or redaction) during 15th–16th century Portuguese colonialism, whose book burnings and horrific persecution against the Malabari Black Jews and Syriac Mar Thoma Christians severely devastated both communities, setting formerly coexisting religious groups at odds. Accordingly, it would be most natural for a work of counter-missionary polemics to repeatedly be redacted to suit the needs of countering religious opposition, perhaps first against indigenous populations of Christians (Syriac-speaking Mar Thoma Christians), then 15th–16th century Catholic inquisitors (Portuguese), and finally 17th-century Protestant missionaries (Dutch)—which would be an adequate explanation for the accumulated variety of languages and dialects in the manuscript contra Delitzsch.

Fourthly, the Travancore text (T) has much affinity in its readings to earlier rabbinical-Hebrew Matthews, most notably the Shem-Tob text (S). Some of the readings are surprising and unique when compared to the others: for example, the rooster that crows at Peter's betrayal of Jesus in Mt 26:34/75—appearing in the Du-Tillet (D), Münster (M), and Harley (H) versions as “ישור תרנגול”—is here represented as the “cry of the man” (קרית הגבר)—i.e. the Temple crier²³—which remarkable reading is also found in Shem-Tob's text, suggesting that Raḥabi may have either been familiar with that version or used some related form in compiling his text. To support

²³ *Mishnah Bava Qamma* 7.7 reports a prohibition on raising roosters and poultry in Second-Temple Jerusalem, and so גבר, which can mean both “man” and “rooster,” was understood in Jerusalem as the “man” announcing by trumpet call (cockcrow) the Tamid sacrifice in the Temple: see *Mishnah Tamid* 3.8.

this possibility, an extensive collation of unique readings held in common with Shem-Tob's text (in contrast to the others) is listed in Appendix B of this volume.²⁴ Interestingly, the same question of source text(s) haunts the other rabbinical-Hebrew Matthews as well, and notably, the late professor of religion George Howard argued that the 14th-century Shem-Tob text goes back to earlier versions referenced in antiquity by various patristic authors.²⁵

1.5 Further Possibilities

Serendipitously, India lays claim to one of the oldest testimonies regarding the preservation of a Hebrew text of the Gospel of Matthew: the 3rd–4th century church historian Eusebius related that the Alexandrian philosopher Pantaenus found there a Hebrew Matthew in use by ca. 180 CE.²⁶ Of course, to draw any connection from the Travancore text of Matthew to such a remote testimony would be hasty (since there are no indications of what it looked like), but neither would it be prudent out-of-hand to dismiss the possibility that something of a long-lost, or orphaned, descendant (perhaps originating from a common stock as the other rabbinical-Hebrew Matthews) was isolated on the Indian sub-continent and redacted extensively over time—since

²⁴ My previous collation of manuscripts only catalogued readings in H that agreed with S (and sometimes D), but not with M, to demonstrate that H is not a mere copy of M but intermediate to S and D. This collation focuses on readings wherein T agrees (or has affinity) with S, but not with M (including D and H), to demonstrate a plausible connection between the two. See Joseph Gebhardt-Klein, "A New Intermediate Text of Rabbinical-Hebrew Matthew: The Harley Manuscript," *Academia Letters*, Article 7, <https://doi.org/10.20935/AL7>.

²⁵ George Howard, *Hebrew Gospel of Matthew* (Macon, GA: Mercer University Press, 1995): 155–60.

²⁶ Eusebius, *Ecclesiastical History* 5.10.3.

redaction can only be expected for any such isolated continuity from earlier times. It is at least possible.

Some of the Travancore's readings would suggest a connection to earlier Hebrew/Aramaic gospels mentioned in antiquity by various church fathers. Jerome reported that the lost Gospel of the Hebrews read that the "lintel" (superliminare) of the Temple was split in two, instead of Mt 27:51's "veil" of the Temple.²⁷ The Latin term "superliminare" is a compound of "super" (above/over) and "liminare" (door). As "super" is relative to its ablative object "liminare," it is not a stretch to imagine that "superliminare" was originally meant not only to refer to the crossbeam (lintel) above the door, but to the gargantuan Persian memorial stonework and engraving²⁸ over the bronze, double-doored Eastern Gate of the Temple itself, i.e. "the front of the door of the Temple," which is consonant with the Travancore's פְּנֵי הַדֶּלֶת. Some support for this interpretation comes from the impossibly hyperbolic "of infinite size" (infinite magnitudinis) which Jerome attributes to it, elsewhere described as "of marvelous size" (mirae magnitudinis).²⁹

Other readings give pause for thought regarding textual precedence: Jesus is presented in Mt 11:30 as saying that his yoke is "from the middle," rather than the Greek's "easy" or "pleasant," ΧΡΗCΤΟC (*Chrestos*), a mistake of the Hebrew מִתּוֹךְ (*Mi-Tokh*) for מַתּוֹק (*Matoq*), which would otherwise be unclear as to how a yoke could be "easy," or "pleasant," were it not "from the middle." Or, take for example the Greek of Mt 19:12's problematic depiction of Jesus' recommendation of men becoming eunuchs—a practice condemned in the Hebrew Pentateuch (Lev 21:20 and Dt 23:1)—and probably

²⁷ Jerome, *Commentaria in Evangelium S. Matthaei* 4.27 (PL 26:213a).

²⁸ *Mishnah Middot* 1:3.

²⁹ Jerome, *Epistola ad Hedibiam* 8 (PL 22:992a).

originating from an early Aramaic pun (the Syriac ܐܡܢܐ can ambiguously mean “faithful” or “eunuch”) of the early Gentile churches against “those of the circumcision” (Gal 2:12) in imitation of Paul’s Gal 5:12 wish for them to “emasculate themselves” (ΑΠΟΚΟΦΟΝΤΑΙ). The Travancore instead speaks of someone “who has faith” (שמאמין)—no castration involved—testifying to the Syriac confusion of terms.³⁰

Another primitive reading is Mt 7:4, which says, “Take the fleck from between your tooth (שינך),” rather than the canonical “your eye (עיניך),” which is attested by the Babylonian Talmud’s Arakhin 16a, and which George B. King has extensively argued to be the original behind the synoptic saying.³¹ Such unusual readings (of which the Travancore has many) are especially interesting when they run contrary to Christian tradition while yet providing better explanation for Jesus’ words within an original Semitic-language context—nor can they be interpreted as simply the product of religious invective or typographical error.³²

³⁰ Robert Eisenman comments on his blog about how first-century Jewish converts (with their implicit circumcision) were commonly maligned by the Romans as “castrators,” which confusion later brought Origen to “castrate himself with a knife” upon Matthew’s recommendation. Robert Eisenman, “‘Sicarii Essenes,’ ‘Those of the Circumcision,’ and Qumran,” *The Eisenman Line* (blog), May 20, 2014, <https://jpost.com/Blogs/The-Eisenman-Line/Sicarii-Essenes-Those-of-the-Circumcision-and-Qumran-363778>.

³¹ See George Brockwell King’s “The Mote and the Beam,” *The Harvard Theological Review* 17, no. 4 (Cambridge: Cambridge University Press, 1924), pp. 393–404; and, “A Further Note on the Mote and the Beam (Matt. vii. 3–5; Luke vi. 41–42),” *The Harvard Theological Review* 26, no. 1 (Cambridge: Cambridge University Press, 1933), pp. 73–76.

³² On line 4 of folio 5b the scribe actually wrote עיניך (‘your eyes’), then blotted it out and wrote instead שינך (‘your tooth’) immediately after it.

1.6 Conclusion

In conclusion, there is reason to think that the Travancore-Cochin manuscript attributed to Ezekiel Raḥabi, while not laying any great claim to antiquity (18th century), nevertheless may contain in part a text of Matthew representing a continuation and development of earlier versions. In the process, Delitzsch's claim that it was a translation from the Peshitta of Walton's polyglot appears to be too hasty. Such issues as (1) historical circumstance, (2) translator profile, (3) language, and (4) affinity of text types would suggest that to be the case. If both historical and textual evidence are taken into consideration, such a hypothesis becomes not implausible. After all, how likely is it that Hebrew, which was a dead language, was the single most popular language of translation for the Gospel of Matthew prior to modernity—having anomalously spawned several independent translations? Ad hoc hypotheses to the contrary which assume numerous independent translations (rather than redactions of the same) strain credibility when run up against Occam's Razor. Yet even if that were not the case, then why hasn't such a unique status for Hebrew yet been acknowledged? Either way something is amiss which scholars have not been forthcoming to admit. A greater recognition and appreciation of these translations is only inevitable. Until further research can be done on the complete text of the Travancore New Testament in conjunction with the other rabbinical-Hebrew Matthews, a more precise account will be wanting.

The Travancore-Cochin, India Manuscript of Ezekiel Raḥabi's Rabbinical-Hebrew Matthew:

Text and Translation

לשם הספר של [1a] זהו וזהו לשם הספר של
ואנגילו של הנוצרים על יש"ו of the Notzrites concerning Yesh"u, according to
לדעת מטיאוש the knowledge of Mateus.

מאטיאוס

פ' א'

Mateus

Chapter 1

¹ספר הלידה די"ש"ו משיחה בן ¹The book of the birth of Yesh"u the Messiah,
דוד בן אברהם: ²אברהם הוליד the son of David, the son of Abraham:
ליצחק ויצחק הוליד ליעקוב ²Abraham begat Yitzḥaq, and Yitzḥaq begat
ויעקוב ליהודה עם אחיו: ³יהודה Ya'qob; and Ya'qob, Yehudah and his brothers.
הוליד לפרץ וזרח מן תמר ³Yehudah begat Peretz and Zerah from Tamar;
הוליד לחצרון וחצרון לארם: Peretz begat Ḥezron; and Ḥezron, Aram. ⁴Aram
⁴ארם הוליד לעמינדב ועמינדב begat Aminadab; and Aminadab, Naḥshon; and
לנחשון ונחשון לסלמון: ⁵ושלמון Naḥshon, Salmon. ⁵And Salmon begat Bo'az from
הוליד לבעז מן רחב ובעז הוליד Raḥab, and Bo'az begat 'Obed from Ruth, and
את עובד מן רות ועובד הוליד את 'Obed begat Yishai. ⁶Yishai begat David; David,
ישי: ⁶ישי הוליד לדוד דוד Shelomoh, from the wife of Uriyyah. ⁷Shelomoh
לשלמה מן אשת אוריה: ⁷שלמה begat Reḥabam; and Reḥabam, Abiyyah; Abiyyah,
הוליד לרחבעם ורחבעם לאביה Asah. ⁸Asah begat Yehoshaphat; Yehoshaphat,
אביה לאסה: ⁸אסה הוליד Yoram; and Yoram, 'Uzziyyahu. ⁹Uzziyyahu

יהושפט יהושפט ליורם ויורם
 לעוזיהו: ⁹עוזיהו הוליד ליותם
 יותם לאחז אחז לחזקיה: ¹⁰חזקיה
 הוליד למנשה ומנשה לאמון ואמון
 ליאשיה: ¹¹יאשיה הוליד ליכניה
 ולאחיו בגלות בבל: ¹²מן אחר
 גלות בבל יכניה הוליד
 לשאלתיאל ושאלתיאל לזרובבל:
¹³זרובבל הוליד לאביהוד
 ואביהוד לאליאקם ואליאקם
 הוליד לעזור: ¹⁴עזור הוליד
 לצדוק וצדוק לאכין ואכין
 לאליור: ¹⁵אליור הוליד לאליעזר
 ואליעזר למתן ומתן ליעקב: [1b]
¹⁶ויעקב הוליד ליוסף איש
 דמרים שממנה נולד יש"ו הנקרא
 משיח: ¹⁷זה הכל מן אברהם עד
 לדוד משפחה ארבע עשר ומן דוד
 עד גלות בבל י"ד דור ומן גלות
 בבל עד משיח י"ד דור: ¹⁸הלילה
 של ישוע משיח כך היה כיון
 שארוסה היתה מרים אימו ליוסף
 עדין לא נתחברו נמצאת הרה מן
 רוח קודש: ¹⁹ויוסף זה בעלה היה
 צדיק ולא רצה לפרסם ונרצה
 להסתיר ולהניח: ²⁰כיון שהיה לו
 זה רצון נראה איליו מלאך דמריה
 בחלום ואמר לו בן דוד לא תירא

begat Yotham; Yotham, Ahaz; Ahaz, Hezqiyyah.
¹⁰Hezqiyyah begat Menasheh; and Menasheh,
 Amon; and Amon, Yoshiyyah. ¹¹Yoshiyyah begat
 Yekonyah and his brothers in the captivity of
 Babel. ¹²From after the captivity of Babel,
 Yekonyah begat She'altiel; and She'altiel,
 Zerubbabel. ¹³And Zerubbabel begat Abihud;
 and Abihud, Elyaqum; and Elyaqum begat 'Azor.
¹⁴'Azor begat Tzadoq; and Tzadoq, Akhin; and
 Akhin, Eliyyud. ¹⁵Eliyyud begat Eliezer; and
 Eliezer, Mattan; and Mattan, Ya'qob. ¹⁶And
 Ya'qob begat Yoseph, the husband of Miryam,
 from whom was born Yesh'u, who is called the
 Messiah. ¹⁷All of this, from Abraham until David's
 generation, was fourteen, and from David until
 the captivity of Babel, fourteen generations,
 and from the captivity of Babel until the
 Messiah, fourteen generations. ¹⁸The birth of
 Yeshua the Messiah happened accordingly: when
 his mother Miryam was betrothed to Yoseph,
 while still not having been joined together, she
 was found pregnant from the Holy Spirit. ¹⁹And
 Yoseph, this husband of hers, was righteous and
 did not want to publicize it, but wanted to hide
 it and to leave. ²⁰While he had this intent, the
 angel of the LORD appeared to him in a dream
 and said to him, "Son of David, you should not
 fear to take Miryam your wife, for she is

לישא למרים אשתך למה היא
 הרה מן רוח הקדש: ²¹ויולדת זה
 הבן ותקרא שמו יש"ו כי הוא גואל
 את העם מן חטאות: ²²זהו היה
 ממה שנאמר מן נביא: ²³הנה
 העלמה הרה ויולדת בן וקראת
 שמו עמנואל דמתרגם עמן אלהן:
²⁴וכיון שקם מן שינה עשה כמו
 שצוה אותו מלאך דמריה ונשא
 את אשתו: ²⁵ולא ידעה אותה עד
 שילדה את בנה הבכור וקרא שמו
 ישוע:

pregnant from the Holy Spirit. ²¹She bears this son, and you shall call his name Yesh'u, for he saves the people from sins." ²²This was according to what was said by the prophet: ²³"Lo, the maiden is pregnant and bears a son, and you shall call his name 'Immanu'el," (Is 7:14) which is translated, 'Our God is with us.'" (Is 8:10) ²⁴And when he arose from sleep, he did as the angel of the LORD commanded him, and he took his wife. ²⁵And he did not know her until she bore her firstborn son, and he called his name Yeshua.

פרק ב'

Chapter 2

¹כיון שנולד יש"ו בבית לחם
 דיהודה בימי הורודוס המלך
 באו חרטומים מן מזרח
 לירושלם: ²ואמרו עכשיו מלך
 של יהודים נולד וראו כי כוכב
 של מזרח באו להשתחוות לו:
³שמע זה הורודוס המלך ונרעד
 וכל ירושלים עמו: ⁴וקבץ כל
 ראשי כהנים וסופרים של העם
 ושאל להם היכן נולד משיחיה:
⁵הם אמרו בבית לחם דיהודה
 וכך כתיב בנביא: [2a] ⁶ואתה
 בית לחם של יהודה לא הית
 צעיר באלפי יהודה ממך לי יצא

¹When Yesh'u was born in Bet Lehem of Yehudah in the days of Horodos the king, magicians from the east came to Yerushalem, ²and they said, "Now the King of the Yehudites is born," and having seen a star of the east, they came to bow down to him. ³Horodos the king heard this and was shaken, and all Yerushalayim with him. ⁴And he gathered all the chief priests and scribes of the people, and he asked them: "Where is the Messiah born?" ⁵They said, "In Bet Lehem of Yehudah, as accordingly written by the prophet: ⁶'And you, Bet Lehem of Yehudah, were not little among the thousands of Yehudah; from you to me shall go out a king and approved one, for my

מלך ומרוצה לעמי ישראל:
 ועתה הורודס קרא לחרטומים
 וחכמים ולמד מהם באיזה זמן
 נראה כוכב: ⁸ושלח אותם לבית
 לחם ואמר להון לכו בהסתר על
 הנער היולד ומה שמצאתם בואו
 ותגיד לי ואף אני אלך ואסגור
 לו: ⁹הם כיון ששמעו מן מלך
 הלכו וזה כוכב שראו במזרח
 הלך בפניהם עד שבאו ועמד
 במקום שיש הנער: ¹⁰כיון שראו
 לכוכבים שמחו שמחה רבה
 וטוב: ¹¹ועלו לבית וראו לנער
 עם מרים אמו ונפלו וסגידו ליה
 ופתחו גנזיהם וקרבו ליה קורבן
 זהב ומוסקו ולבונה: ¹²ונראה
 להם בחלום שלא יהפכו אל
 הורודוס ובדרך אחרת הלכו
 למקומם: ¹³כיון שהלכו נראה
 בחלום דמריה ליוסף ואמר קום
 קח לנער ולאמו וברח למצרים
 ושם תהיה עד שאומר אני לך
 למה הורודוס רוצה לנער
 להרוג: ¹⁴יוסף זה קם ולקח
 לנער ולאמו בלילה וברח
 למצרים: ¹⁵והיה שם עד שמת
 הורודוס משום למלאת מה
 שנאמר מן מריה לנביא שאמר

people Yisra'el.” (Mic 5:2) ⁷And now Horodes called the magicians and sages and learned from them at which time the star appeared. ⁸And he sent them to Bet Lehem and said to them, “Go secretly on account of the boy who is born, and when you have found him, come, and you shall report to me, and even I will go and bow down to him.” ⁹When they heard from the king, they went, and this star that they saw in the east went before them, until they came, and it stood in the place where the boy was. ¹⁰When they saw the stars, they rejoiced with a great and happy rejoicing. ¹¹And they entered into the house and saw the boy with his mother Miryam, and they bowed down to him and opened their treasures, and offered to him an offering of gold and musk and frankincense. ¹²And it appeared to them in a dream that they must not return to Horodos, and they went by another way to their region. ¹³When they went, one appeared in a dream of the LORD to Yoseph and said, “Rise, take the boy and his mother and escape to Mitzrayim (Egypt), and there you shall remain until I tell you, for Horodos wants to murder the boy.” ¹⁴This Yoseph arose and took the boy and his mother at night and escaped to Mitzrayim. ¹⁵And he remained there until Horodos died to fulfill what was spoken by the LORD to the prophet who said,

וממצרים קריתי לבני: ¹⁶ועתה כיון שראה הורודוס שנתבזה מן חרטומים וחשב הרבה ושלח להרוג כל הנערים של בית לחם ובכל תחומיה מן ב' שנים ולמטה כמו זמן שהיגיד מן חרטומים: ¹⁷ועתה נתקיים מה שאמר ביד ירמיה הנביא שאמר: ¹⁸קול נשמע ברמה נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם משום כי איננו: ¹⁹כיון שמת הורודוס מלך נראה מלאך דמריה בחלום ליוסף במצרים ואמר לו: ²⁰קום קח לנער ולאמו ולך לארץ ישראל כי מתו הם המבקשין את נפש הנער: [2b] ²¹ויוסף קם ולקח את הנער ולאמו ובא לארעה דישראל: ²²כיון ששמע ארכלאהוס הוא מלך ביהוד חלף הורודוס אביו דחל לילך לשם והראה לו בחלום לילך למקום גליל: ²³ובא וישב במדינה הנקרא נצרת כמו שנתקיים מה שנאמר בנביא מן נצריה יקרא:

"And from Mitzrayim I have called my son." (Hos 11:1) ¹⁶And now, when Horodos saw that he was despised by the magicians, he even schemed much, and ordered to murder all the boys of Bet Lehem and in all its border, from two years and under, according to when it was made known to him by the magicians. ¹⁷And now was established what was spoken by means of Yirmeyah the prophet, who said: ¹⁸"A voice in Ramah was heard, there shall be weeping (and) wailings: Rakhel weeping over her children, refusing to be comforted, for they are not." (Jer 31:15) ¹⁹When Horodos the king died, an angel of the LORD appeared in a dream to Yoseph in Mitzrayim and said to him: ²⁰"Rise, take the boy and his mother and go to the land of Yisra'el, for those seeking the life of the boy have died." ²¹And Yoseph arose and took the boy and his mother and came to the land of Yisra'el. ²²When he heard that Archeleos was king in Yehud instead of Horodos his father, he feared to go there. But it was shown to him in a dream to go to the region of Galil. ²³And he came and dwelt in the city called Netzaret, so that there would be established what was spoken by the prophet, "Who shall be called the Notzrite (Nazarene)?"

¹באותו היום בא יוחנן בבטיסמא ומכריז הוא בחרבות של יהודים ואמר: ²שובו קרבת לה מלכות שמים: ³הנה כי הוא דאמור ביד ישעיה הנביא קול קורא במדבר פנו דרך ה' ישרו בערבה: ⁴זה יוחנן יש לו לבוש של סעור דגמל ואזור רצועה דעור על מתניו ואכילתו חגבים ודבש היער: ⁵ועתה נפק הוא ירושלים וכל יהודים וכל המקום שסביב לירדן: ⁶בבטיזאדו (כלו' יותנים מי השמר) מן נהר ירדן והיו מודים בחטאם: ⁷כיון שראו זה הרבה מן חכמים ומן צדוקים שבאים למי ה"שמר אמר להון ילדי נחשים מי היגיד לכם לברוח מן הרוגז שיבא: ⁸תעשו זה כאוכל פרי דשויא לרצון טוב: ⁹ואל תחשבו ותאמרו בעצמכם יש לנו אב אברהם אומר אני לכון הרי יכולת לאלהים מן זה אבנים להקים בנים לאברהם: ¹⁰זה הקורדום ששם על עיקר האילן כל האילן שאין עושה פירות טוב תקצת וליתן באש: ¹¹אני הוא מטהר אתכם במים לרצון ומי שיבא

¹On that day Yohanan Babtista came, and he was preaching in the ruins of the Yehudites and saying: ²"Repent, the kingdom of heaven has come near." ³Lo, this is the one announced by means of Yeshayah the prophet: "A voice crying out in the wilderness: 'Prepare the way of the LORD, make straight through the desert.'" (Is 40:3) ⁴This Yohanan had clothing of camel hair and a leather belt strap around his waist, and his food was locusts and honey of the forest. ⁵And now there went out Yerushalayim and all the Yehudites, and all the region surrounding the Yarden. ⁶They were baptized (including those waiting who he caused to apostatize) from the river Yarden, and they were confessing their sin. ⁷When they saw this, many from the sages and from the Sadducees came to the Apostatizer. He said to them, "Offspring of snakes, who told you to escape from the rage that will come? ⁸You should produce this like a meal of fruit that is worthy of good will. ⁹And you should not think and say among yourselves, 'We have a father, Abraham.' I say to you, it is here possible for God to raise up sons for Abraham from these stones. ¹⁰This is the hatchet that is set at the root of the tree: every tree that does not produce good fruits will be cut down and given over to the fire. ¹¹I am the one purifying you with water

אחרי חזק הוא ממני ולא שוה אני
 לישא את מנעליו והוא מטהר
 אתכם ברוח הקדש ובאש:
¹²הנפה שיש בידו ומטהר את
 מקומו וחייטים מכניס לאוצרותיו
 והתבן מבעיר באש שלא יכבה:
¹³ובאותה שעה בא יש"ו מן גליל
 לירדן אצל יוחנן לטהר עצמו:
¹⁴אבל נחדל [3a] יוחנן ממנו
 ואמר צריך אני להטהר ממך
 ואתה בא אלי: ¹⁵והשיב יש"ו
 וענה ואמר לו יתשבוק עכשיו זה
 למה כך יפה לן לקיים כל
 הדינים ושבק באותה שעה:
¹⁶כיון שטיהר זה יש"ו במהרה
 עלה מן המים ונפתח לו שער
 השמים וראה רוח הקדש ירד
 כמו יונה ובא עליו: ¹⁷ובת קול א'
 שמע מן שמים דאמר זהו בני
 חביבי ובו רציתי:

voluntarily, but the one who comes after me is
 mightier than me, and I am unworthy to carry his
 sandals. And he shall purify you with the Holy
 Spirit and with fire. ¹²He has the fan in his hand
 and purifies his place, and the wheat he brings
 into his storehouses, and the chaff he burns with
 a fire that is not extinguished." ¹³And in that hour
 Yesh'u came from Galil to the Yarden before
 Yoḥanan to purify him. ¹⁴But Yoḥanan refused him
 and said, "I need to be purified by you, and you
 have come to me?" ¹⁵And Yesh'u responded and
 answered and said to him, "Allow it now, for it is
 thus fitting for us to establish all judgments," and
 he allowed him in that hour. ¹⁶When this Yesh'u
 was purified, quickly he emerged from the water,
 and the gate of the heavens was opened to him,
 and he saw the Holy Spirit descending like a dove,
 and it came over him. ¹⁷And he heard one inner
 voice (Bat Qol) from heaven that said, "This is my
 beloved Son, even in whom I desired."

פרק ד'

Chapter 4

¹אז הורו יש"ו אל מדבר מרוח
 קודש הרי שינסה אותו השטן:
²וצם מ' יום ומ' לילה וירעב: ³אז
 קרב איליו השטן ויאמר לו אם
 בן אלהים אתה אמור לאבנים
 שיהיו לחם: ⁴והוא השיב ואמר

¹Then Yesh'u was led into the wilderness by the
 Holy Spirit, lo, that Satan would tempt him. ²And
 he fasted forty days and forty nights, and he
 became hungry. ³Then Satan approached him and
 said to him, "If you are the Son of God, tell the
 stones to become bread." ⁴And he responded and

כתוב כי לא בלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי' יחיה: ⁵ואז לקחו השטן והוליכו לעיר הקדש והעמידו על ראש תקרת בית המקדש ואמר לו: ⁶אם בן אלהים אתה הפל עצמך לארץ למטה לפי שכתוב כי מלאכיו יצוה לך על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגלך: ⁷אמר ליה ישו אבל עוד כתוב לא תנסו את ה' אלוהיכם: ⁸ויעוד לקחו השטן והעלהו אל הר גבוה מאד והראה לו כל ממלכות העולם וכבודם ויאמר לו: ⁹את כל זה אתן לך אם תקור ותשתחוה לי: ¹⁰ואז אמר לו ישו לשטן לך אחרי כתוב את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד: ¹¹אז עזב השטן והא מלאכים קרבו והוו משמשין לו: ¹²וכיון ששמע ישו שיוחנן אסיר בבית אסירים חזר לגליל: ¹³ושבק לנצרת ובא וישב בכפר נחום הסמוך לים אשר בגבולות זבולון ונפתלי: ¹⁴כד שיתקיים מאמר הנביא ע'י ישעיה האמר: ¹⁵ארץ זבולון וארץ נפתלי דרך הים עבר הירדן גליל הגויים: ¹⁶עם

said, "It is written, 'Not on bread alone shall the man live, but by everything proceeding from the mouth of the LORD shall he live.'" (Dt 8:3) ⁵And then Satan took him and brought him to the holy city and stood him on the rooftop of the house of the sanctuary and said to him: ⁶"If you are the Son of God, throw yourself down to the earth below: for it is written, 'He will command his angels over you, on their hands they will carry you, in case you strike your foot against a stone.'" (Ps 91:11-12) ⁷Yesh'u said to him, "But again, it is written, 'You shall not tempt the LORD your God.'" (Dt 6:16) ⁸And again Satan took him and lifted him up to a very high mountain, and he showed him all the kingdoms of the world and their glory. And he said to him: ⁹"All of this I will give you if you will prostrate and bow down to me." ¹⁰And then he said to him, Yesh'u to Satan, "Get behind me (Follow me): it is written, 'The LORD your God you shall fear, and him you shall serve.'" (Dt 6:13) ¹¹Then Satan left, and lo, angels approached and were ministering to him. ¹²And when Yeshu heard that Yohanan was arrested in the house of prisoners, he returned to Galil. ¹³And he left Netzaret and came and dwelt in Kephar Nahum beside the sea that is in the borders of Zebulon and Naphtali, ¹⁴so as to establish the saying of the prophet by means of Yeshayah, who says: ¹⁵"Land

היושב בחשוכה ראו אור גדול
והיושבין במקום טל ומיתה אור
גדול ירי להון: ¹⁷מאז התחיל
למכרו לאמור שובו קרוב לן כי
מלכות שמים: ¹⁸וכאשר התהלך
יש'ו על שפת הים הגליל וירא
את שני אחים את שמעון המכנה
כיפה [3b] ואת אנדרי אחיו
שהיו משליכים מכמורות בים
כי היו דייגים: ¹⁹ויאמר להם
לכו אחרי אעשה אתכם דייגי
אנשים: ²⁰והם שבקו הרשת
והלכו בתריה: ²¹וכך עבר משם
באו תרי אחים יעקב בן זבדי
ויוחנן אחואי בספינה עם זבדי
אביהם ומתקנים הרשת וקרא
אותם: ²²הם במהרה עזבו
לספינה ולאביהם והלכו
אחריו: ²³ומסבב יש'ו בכל
הגלילות ומלמד את כנישתהון
ומכריז סברות דמלכות ומרפא
כל חלישם וכל חלישות שיש
בעם: ²⁴וישמע שמועתו בכל
סוריא וקרבו לו כל מי שיש לו
רעות וביש שהיה בחלישות
וכאבות וגם אחוז משדים
והשוטים והפודגרה ודבר
אסרה ובורים ומרפא אותן:

of Zebulon and land of Naphtali, the way of the
sea across the Yarden, Galil of the gentiles: ¹⁶The
people who sit in darkness have seen a great light,
and those sitting in a region of shadow and death,
a great light has shone for them." (Is 9:1-2)
¹⁷Thence he began to preach, saying, "Repent, for
near to us it is the kingdom of heaven." ¹⁸And
while Yesh'u was walking on the shore of the Sea
of Galil, he saw two brothers, Shim'on, named
Kepha, and Andre his brother casting nets into
the sea, for they were fishermen. ¹⁹And he said to
them, "Follow me. I will make you fishers of men."
²⁰And they abandoned the net and followed him.
²¹And when he passed from there, there came
two brothers, Ya'qob the son of Zebdi and
Yohanan his brother, in a ship with Zebdi their
father, even preparing the net; and he called
them. ²²They quickly abandoned the ship and their
father and followed him. ²³And Yesh'u went around
among all the Galileans, even teaching their
assemblies and preaching the gospel of (the)
kingdom and healing all their sick and every
sickness the people had. ²⁴And his report was
heard throughout all Syria, and there approached
him everyone who had maladies and illness, who
had sickness and pains, and even the demon-
possessed, and the deranged, and those with
gout, and impeded speech, and wasted; and he

25הֵלְכוּ אַחֲרָיו הָרַבָּה חֲבוּרוֹת מִן גַּלִּיל וּמִן עֶסְרֵת מְדִינָתָא וּמִן יְרוּשָׁלַיִם וּמִן יְהוּדָה וּמִן עֵבֶר הִירְדֵן: healed them. 25There followed him many companies from Galil, and from the ten cities, and from Yerushalayim, and from Yehudah, and from across the Yarden.

פרק ה'

1כְּשֶׂרָאָה זֹאת יֵשׁוּ לַעַם רַב עָלָה לְהָר וּכְשִׁישַׁב בָּאוּ אֲצֻלּוֹ תַלְמִידָיו: 2וּפֶתַח פִּיו וּלְיָמָד אוֹתָם וְאָמַר: 3טוֹבַתְהוֹן שֶׁל עֲנִיִּים וּבִשְׂבִילָם יִהְיֶה מַלְכוּת שָׁמַיִם: 4טוֹבַתְהוֹן שֶׁל אֲבֵלִים שֶׁהֵם יִהְיוּ מִתְנַחֲמִים: 5טוֹבַתְהוֹן הַשְּׁפֵלִים שֶׁהֵם יִירָשׁוּ אֶת הָעוֹלָם: 6טוֹבַתְהוֹן הָרַעֲבִים וְצִמְאִים לְצַדִּיקָה שִׁיְהִיוּ הֵם שְׂבֻעִים: 7טוֹבַתְהוֹן שֶׁל אוֹהֲבִים וְעוֹלִיָּהֶם אֲנִי מֵרַחֵם: 8טוֹבַתְהוֹן שֶׁל מִזְכִּי לֵב וַיַּחְזּוּ הֵם אֶת הָאֱלֹהִים: 9טוֹבַתְהוֹן עוֹשֵׂי שְׁלוֹם וְהֵם יִתְקָרִי בְּנֵי אֱלֹהִים: 10טוֹבַתְהוֹן עַל הָעֹמְלִים בַּמִּשְׁפָּט שֶׁהֵם יִירָשׁוּ מַלְכוּת שָׁמַיִם: 11טוֹבַתְכוֹן כְּשֶׁמִּחְרַפִּין אֶתְכֶם וְרוֹדְפִין אֶתְכֶם וְאוֹמְרִים עֲלֵיכֶם לְשׁוֹן הָרַע בְּשִׂבְלֵי כְבוֹדִי לְשָׁקֵר: 12חֲדוֹ וּשְׂמַחוּ אַתֶּם שֶׁשְׂכָרְכֶם הָרַבָּה בְּשָׁמַיִם לִפִּי שֶׁנִּרְדַּפוּ בְּשִׂבְלֵי

Chapter 5

1When Yesh'u saw a great people, he climbed a mountain, and when he sat down, his disciples came before him. 2And he opened his mouth and taught them and said: 3"Fortunate are the poor, even on their account shall be the kingdom of heaven. 4Fortunate are the mourners, for they will be comforted. 5Fortunate are the meek, for they will inherit the world. 6Fortunate are those who hunger and thirst for righteousness, for they will be satisfied. 7Fortunate are those who love, even on them do I have mercy. 8Fortunate are those of pure heart, even they will see God. 9Fortunate are the makers of peace, even they will be called the children of God. 10Fortunate are those on account of toiling in judgment, for they will inherit the kingdom of heaven. 11Fortunate are you when they revile you and persecute you and speak against you with the evil tongue (Leshon ha-Ra) because of my glory, falsely. 12Rejoice and be you glad, for your reward is great in heaven; for so have many prophets been persecuted because of me. 13You are the salt of

הרבה נביאים: ¹³אתם המלח
 ארץ ואם המלח שמניחים בכלי
 יסוף זורקים אותו בארץ ואין
 מועיל ורומסים בו בני אדם:
¹⁴אתם האור של עולם שלא יוכל
 להסתתר במדינה גבוהה הבנויה
 על הר גדול: ¹⁵ואין מדליקים נר
 ומניחים תחת הפרגוד אלא
 מדליקים במנורה שמאיר לכל
 בני בית: ¹⁶כך אתם מאירים
 בזוהר לעיני כל אדם מעשים
 טובים ומשבחים לאביהם
 שבשמים: [4a] ¹⁷אל תחשבו
 שבאתי לבטל את התורה או
 דברי נביא אלא לקיים: ¹⁸אע"פ
 שיבוטלו שמים וארץ לא יבוטל
 אפילו אות או נקודה אחת מן
 התורה אלא יתקיים: ¹⁹כל מי
 שיבטל מצוה אחת קטנה שיש
 בתורה וילמד לאחרים כך קטן
 יתקרא במלכות שמים וכל מי
 שמקים אותם וילמד לאחרים
 לעשות גדול יתקרא במלכות
 שמים: ²⁰אומר לכם שלא יוסיפו
 במשפט יותר שיש בספר או
 סופרים ובוז תזכו לעלות
 לשמים: ²¹אתם שמעתם שאמר
 לקדמונים לא תרצח ומי שירצח

the earth, and if the salt put in a container is
 ruined, they throw it onto the earth, and it
 becomes useless and people trample on it. ¹⁴You
 are the light of the world, for it is impossible to
 hide in a high city built on a great mountain. ¹⁵And
 they do not light a lamp and put it under a
 curtain, but they light a lampstand that it may
 shine for all the children of the house. ¹⁶So you
 should shine radiantly before the eyes of every
 person with good works, even praising their
 Father in heaven. ¹⁷Do not think that I have come
 to abolish the Torah or the words of a prophet,
 but to establish. ¹⁸Even though the heavens and
 earth will be destroyed, not even one letter or
 point will be destroyed from the Torah; rather it
 will be established. ¹⁹Everyone who will abolish one
 of these littlest commandments that is in the
 Torah, and teach so to others, will be called little
 in the kingdom of heaven; and everyone who
 establishes them, and will teach others to do, will
 be called great in the kingdom of heaven. ²⁰I tell
 you that they will not increase in judgment more
 than is in a scroll or scribes, and by this you will
 merit to ascend to the heavens. ²¹You have heard
 it said to those before, 'You shall not murder,' (Ex
 20:13; Dt 5:17) and 'whoever murders is
 condemned to death by the Judgment House (Bet
 Din).' ²²I tell you that everyone who is angry

מתחייב מיתת ב'ד: ²²אומר לכם כל שכוועס על אחיו ומבזה אותו חייב הוא בב'ד וכל מי שאומר על אחיו ריקה או רשע מחוייב מלקות בב'ד וכן מי שאמר שוטה לחברו ירד לגיהנם: ²³כיון שאתה מקריב קרבנך שם זכרת את אחיך שיש לו עליך דבר חטא: ²⁴ותניח קורבנך על מזבח ולך רצה את אחיך ואח'כ תקרב קורבנך: ²⁵תהיה מתאוה לפשר עם בעל דינך בעוד שאתה עמו בדרך מפני שהוא בעל דינך ימסור לדין והדין ימסור לשוטר ותפול בבית האסורים: ²⁶אמת אומר לך לא תוכל לצאת משם עד שתתן אפילו שמינית אחרית: ²⁷שמעתם מ'ש לא תנאף: ²⁸אני אומר לכם כל מי שראה אשה וחמד אותה תפס ניאוף בליבו: ²⁹אם עין ימינך עשה מכשילך תשרא ותזרוק מנך וטוב לך שיאבד אבר א' ממך ולא כל גופך בגיהנם: ³⁰ואם יד ימינך כושל אותך תחתוך ותשלך וטוב לך שיאבד אבר א' ממך ולא כל גופך לגיהנם: ³¹נאמר מי שפוטר את

against his brother and mocks him is condemned before the Judgment House, and everyone who says against his brother, 'Worthless!' or 'Wicked!' is condemned to whipping by the Judgment House, and so whoever says, 'Deranged!' to his friend goes down to Gehinnom. ²³When you offer your offering, having there remembered that your brother holds against you a matter of offense, ²⁴even leave your offering on the altar, and go, reconcile with your brother, and after that you should offer your offering. ²⁵You should be willing to pay off your adversary while you are with him on the way, in case your adversary delivers you to the judge, and the judge delivers you to the officer, and you fall into the house of prisoners. ²⁶Truly I tell you, you will not be able to go out from there until you give even the last eighth. ²⁷You have heard what was said, 'You shall not commit adultery.' (Ex 20:14; Dt 5:18) ²⁸I tell you, everyone who looks at a woman and lusts after her has committed adultery in his heart. ²⁹If your right eye causes your offense, pluck it out and throw it from you, even it is better for you to lose one member from you, and not your whole body in Gehinnom. ³⁰And if your right hand offends you, cut it off and cast it away: even it is better for you that one member be lost from you, and not your whole body to Gehinnom. ³¹It

אשתו יתן לה גט כריתות: ³²אני
 אומר לכם כל מי שמגרש אשתו
 חוץ מן זנות העושה לה ניאוף
 וגם מי שנושא אותה הגרושה
 נואף: ³³שוב שמעתם שאמרו
 קדמונים לא תדגילו בשבועה
 ותשלם לבעל שבועתך: ³⁴אני
 אומר לא תשבועו בשמים מפני
 כסא אלהים היא: ³⁵ולא בארץ
 מפני הדום רגליו ולא
 לירושלים מפני ארץ של מלך
 העולם: ³⁶לא תשבע בראשך
 שלא תוכל לעשות אחד שיער
 או שחור או לבן: ³⁷אלא יהיה
 דבריכם על הין הין ועל לאו
 לאו ואם מזה עבר רע הוא:
 [4b] ³⁸שמעתון מ'ש עין תחת עין
 שן תחת שן: ³⁹אני אומר לכם לא
 תקומו לעשות רע אלא מי שמכה
 על לחיו הימין יראה אף
 השמאל: ⁴⁰ומי שרוצה לדון עמך
 ליקח סודרך עזוב לו אף
 חלוקך: ⁴¹מי שרוצה להוליך
 אותך פרסה לך עמו ב' פרסאות:
⁴²למי ששואל שאלה תתן לו ומי
 שלוח ממך אל תכלימהו:
⁴³שמעתון שאומרים ואהבת
 לרעך ותשנא את שונאיך: ⁴⁴אני

has been said, 'Whoever divorces his wife should give her a document of divorce.' (Dt 24:1-4) ³²I tell you, everyone who sends away his wife, except for fornication, is the maker for her of adultery, and even whoever takes the divorcee commits adultery. ³³Again, you have heard that those before said, 'You shall not falsify an oath, and you shall fulfill it to the owner of your oath.' (Lev 19:12; Nm 30:2; Dt 23:21) ³⁴I tell you, you should not swear by the heavens, because they are the throne of God, ³⁵and not by earth, because it is the footstool of his feet, and not by Yerushalayim, because it is the land of the King of the world: ³⁶you should not swear by your head, for you are unable to make one hair either white or black. ³⁷But let your words be concerning 'Yes, yes,' and concerning 'No, no,' and if it passes beyond this, it is evil. ³⁸You have heard what was said, 'Eye for an eye, tooth for a tooth.' (Ex 21:23-24; Lev 24:19-20; Dt 19:21) ³⁹I tell you, you should not rise up to do evil, but whoever strikes against one's right cheek should also show him the left. ⁴⁰And whoever wants to make suit with you to take away your shirt, leave for him even your coat. ⁴¹Whoever wants you to walk a parasang, walk with him two parasangs. ⁴²To whoever asks a question, you should give to him, and whoever borrows from you, do not

אומר לכם תרחמו לשונאיכם וברכו למי שמקלל אתכם ועשו טובה את המקללים בכם ותתפללו על אלו שזוכרים לעשות רעות ורדיפה: ⁴⁵ובזה תהיו בנים לאביכם שבשמים שברא השמש על טובים ועל רעים וגם מוריד מטר על טובים ורעים וצדיקים ורשעים: ⁴⁶ואם אתם אוהבים את אלו שאוהבים אתכם מה שכר יש לכם כמו זה בני השוק עושים: ⁴⁷ואף אם ישאלו בשלום אחיכם לבד מה טוב יש בכם אף בני השוק עושים כך: ⁴⁸תהיו כך אתם שלימים כמו דאביכם של שמים ששלם הוא:

refuse him. ⁴³You have heard that they say, 'And you should love your neighbor and hate your haters.' (Cf. Lev 19:18) ⁴⁴I tell you: love your enemies, and bless whoever curses you, and do good to those cursing you, and pray for those who memorialize doing evils and persecution; ⁴⁵and by this you may become children of your Father in heaven, who created the sun over the good and over the bad, and even brings down rain on both good and bad, and righteous and wicked. ⁴⁶And if you love those who love you, what reward do you have? Like this do the market people act! ⁴⁷And even if you would ask in peace of your brothers only, what good is yours? Even the market people act so! ⁴⁸You should accordingly be perfect, as your Father of heaven is perfect.

פרק ו'

Chapter 6

¹תראו כשאתם נותנים צדקה לא תתנו בפני אדם שאם יראו לא יהיה לכם שכר מן אביכם שבשמים: ²כשאתם עושים צדקה לא תכריזו ברחובות ובשווקים כדי שתשתבחו בפני הא' ותאבדו שכרכם: ³אך כשאתם עושים צדקה יהיה בסתר כ'כ שלא ידע אפילו שמאל לימין: ⁴ותהיה

¹"You should see when you give charity that you do not give it in the presence of people, for if they see, there will be no reward for you from your Father in heaven. ²When you are doing charity, you should not announce it in the streets and markets so that you may be praised by the people and you would lose your reward. ³But when you do charity, it should be in secret like so: do not let even the left-hand

צדקתך בסתר ואל הרואה בסתר
 יפרע לך בגלוי: ⁵וכשאתה מתפלל
 לא תהיה תפילתך עראי כאותם
 שנוהגים לקום ולהתפלל
 בשווקים וברחובות לעיני הא'
 ותאבדו שכרכם: ⁶אך כשאתה
 מתפלל הכנס לביתך וסגור
 דלתך והתפלל לאלהיך הנסתר
 והוא הרואה בסתר יפרע בגלוי:
⁷ומי שמתפלל לא תדברו כחנפים
 שמדברים הרבה להיות שמעים:
⁸אל תדמו להם לפי שאביכם
 שבשמים עונה אתכם קודם
 שתשאלוהו: ⁹ובכן צלו אתם
 לאביכם ויתקדש שמו: ¹⁰תהא
 מלכותך אמת ויציב ומרוצה תחת
 השמים ואף על הארץ: ¹¹תן לנו
 מזון דבר יום ביומו: ¹²ומחול לנו
 חובותינו כמו שאנו מוחלין
 לחייבינו: ¹³לא תביאנו ליד נסיון
 אלא הצילינו מכל רע לפי
 שמלכותך [5a] היא שלך וחילך
 ותושבחתך לעולם ועד: ¹⁴אם אתם
 מוחלין לאחרים גם השם מוחל
 לכם עוונותיכם: ¹⁵אך אם אתם לא
 תמחלו לב'א השם לא ימחול לכם
 עוונותיכם: ¹⁶כשאתם מתענים לא
 תראו עצמיכם כרעבים ותשנו

know the right-hand, ⁴and your charity will be
 in secret, and God who sees in secret shall
 reward you openly. ⁵And when you pray, your
 prayer should not be casual like those who are
 accustomed to stand and pray in the markets
 and streets before the eyes of the people, and
 you would lose your reward. ⁶But when you
 pray, enter your house, and close your door,
 and pray to your God who is hidden, and the
 One who sees in secret shall reward openly.
⁷And whoever is praying, you should not speak
 like the hypocrites who talk much in order to
 be heard. ⁸You should not be like them, for
 your Father in heaven answers you before you
 ask him. ⁹But pray like this to your Father, and
 his name shall be sanctified: ¹⁰'May your
 kingdom be true and certain and approved,
 beneath heaven and even on earth. ¹¹Give us
 the sustenance of each daily matter in its day.
¹²And forgive us our debts, as we forgive our
 debtors. ¹³Do not bring us under trial, but
 deliver us from all evil. For it is your kingdom,
 and your power, and your glory, forever and
 ever.' ¹⁴If you forgive others, even the LORD
 will forgive you your wrongs. ¹⁵But if you will
 not forgive a human being, the LORD will not
 forgive you your wrongs. ¹⁶When you are
 afflicted, do not exhibit yourselves as hungry

פניכם בפני אדם להראות עצמכם
 המעונים ויאבדו שכרם:
¹⁷כשאתה מתענה רחוך פניך
 וראשיך: ¹⁸כד שלא יראה ב'א
 שאתה בתענית אלא אביך הנסתר
 ורואה בסתר הוא ישלם לך: ¹⁹לא
 תשימון לכם מטמון בארץ במקום
 תולעים אוכלים ומחבלים וגם
 גנבים חותרים וגונבים: ²⁰אלא
 שימו מטמוניכם בשמים היכן שלא
 יהיה תולעים לאכול ומקום
 שהגנבים לא חותרים ולא גונבין:
²¹מפני מקום שיש מטמוניכם שם
 יהיה רצונכם: ²²נר של הגוף הוא
 עין ואם עינך יהיה בטוח כל גופך
 יהיה נהורא: ²³אם יהיה עניך רע
 כל גופך יהיה חושך כך אם זה
 האור שיש בך חשך כולם יהיו
 חשוכים: ²⁴לא יוכל אדם לעבוד
 לב' אדונים מפני לאחד יהיה שונא
 ולאחר אהוב או יהיה לחד יקר
 ולאחר ביווי ולא תוכלו לעבוד
 ג'כ לאלהים ולממון: ²⁵ובשביל
 אומר לכם לא תקוצו נפשיכון
 לומר מה אוכל ומה אשתה ולא
 לגופכם ג'כ מה לובשים ולא יהיה
 נפש יתירה מן הממון וגופך מן
 לבושא: ²⁶ותראו בעופות השמים

and change your faces in front of people to appear afflicted, and lose your reward. ¹⁷When you are fasting, wash your face and your head, ¹⁸so that a human being may not see that you are fasting, but your Father who is hidden and sees in secret shall repay you. ¹⁹You should not store for yourselves treasure on earth, in a place worms consume and destroy, and even thieves break in and steal. ²⁰But store your treasures in heaven, where there are no worms to consume, and a place that thieves do not break in and do not steal. ²¹For the place where your treasure is, there will be your desire. ²²The lamp of your body is the eye: and if your eye is confident, all your body will be light. ²³If your eye is evil, all your body will be dark: so if the light that is in you is dark, everything will be dark. ²⁴No one can serve two lords, for he will hate one and love the other, or he will honor one and disrespect the other; and you are not able to serve likewise God and Mammon. ²⁵And wherefore, I tell you not to agitate yourselves, saying, 'What will I eat and what will I drink?' nor for your body likewise what you will wear: but is not the soul greater than Mammon and your body than clothing? ²⁶And you should look at the birds of heaven: they neither sow, nor harvest, nor bring into a

לא זורעים ולא קוצרים ולא
 כונסין באוצר והשם מכין להם לא
 אתם יתרים עליהם: ²⁷מי מכם
 שיגעים שיוכל להוסיף על קומתו
 אמה חד: ²⁸ואם על הלבוש אתם
 תקוצו תראו בפרחים של מדבר
 איך גדלים דלא יגעים ולא טוים:
²⁹אומר לכם אפילו שלמה המלך
 בכל תושבחותיו לא נתלבש כאחד
 מהם: ³⁰אם זה השבולת השדה
 שהיום יש ומחר נופל בתנור כך
 אלהים מלבישהם הלא לכם כך
 קטני אמנה: ³¹לא תדאגו לומר מה
 נאכל מה נשתה ומה נלבוש: ³²כל
 זה מבקשים עמי הארצות אבל
 אבוכון שבשמים יודע אתכם
 שמבקשים כל זה: ³³תבקשו זה
 מלפני אדון שמים שהוא צדקותיו
 ובוזה יהיה מוסיף לכם: ³⁴לא
 תהיו קצים למחרת מפני כי למחר
 יהיה דאגתו ודי לו לאדם רע
 היום: [5b]

storehouse, and the LORD provides for them.
 Are not you greater than them? ²⁷Who among
 you by wearying can add onto his height one
 cubit? ²⁸And if you would be agitated about
 clothing, you should look at the flowers of the
 wilderness, how they grow, neither wearying
 nor spinning. ²⁹I tell you, even Shelomoh the
 king in all his glory was not clothed like one of
 them. ³⁰If this grain of the field, which today
 exists and tomorrow falls into the furnace, God
 accordingly clothes, should not the same be for
 you, who are little of faith?! ³¹You should not
 worry, saying, 'What will we eat?' or 'What will
 we drink?' or 'With what will we be clothed?'
³²All this the peoples of the lands seek, but
 your Father in heaven knows you, that you seek
 all this. ³³You should seek it from the Lord of
 heaven, for it is his justice, and thereby it may
 be added to you. ³⁴You should not be agitated
 about tomorrow, because tomorrow will have
 its own worry, and enough for a person is the
 evil of the day.

פרק ז'

Chapter 7

¹לא תדין ולא תידון: ²כשם שאתה
 דן את חבירך ידונו לך ובמידה
 שאתה מודד בה לך מודדין: ³אך
 אתה רואה קסם של עין חבירך

¹"You should not judge, and you will not be
 judged. ²The same as you judge your friend, it
 will be judged to you; and with the measurement
 that you measure, it will be measured to you.

וקורא דעינך אינך רואה: ⁴איך
 אתה אומר לאחיד טול קסם מבין
 שינך והרי קורא בין עינך:
⁵הכופר תסיר קודם הקורה
 שמבין עניך ואח'כ תסיר הקיסם
 שבין עיני אחיד: ⁶לא תשליכו
 דבר קודש לפני הכלבים ולא
 תשליכו מרגליות לפני חזירים
 אולי ירמסון ברגליהם ויתהפכו
 להפסדכון: ⁷שאלו וינתן לכם
 בקשו ותמצאו וקשו בפתח ויפתח
 לכם: ⁸וכל מי ששאל לקח וכל מי
 שבקש מצא וכל מי שיקש יפתח:
⁹איזה הוא מנכון אנש אשר ישאל
 בנו ממנו לחם שיושיט לו אבן:
¹⁰ואם שואל דג שיושיט לו נחש:
¹¹ואפילו אם אתם רעים יודעים
 לתת מתנות טוב לבניכם וכמה
 יותר השם שנותן מתנות טובות
 לשואליו: ¹²כשם שאתם רוצים
 שיעשו רצונכם ב'א כך אתה עשה
 רצונם כי כך פקדי הנביאים:
¹³יכנס בשער צר לפי הדלת
 הרחבה ובדרך הרויחה מקום
 ורוב אנשים הם שהולכים שם:
¹⁴כמה קטן השער וצר הדרך
 שמוליד לחיים ומעט הם
 הנמצאים שם: ¹⁵הזהרו מנביאי

³But you see the fleck of the eye of your friend,
 and the beam of your eye you do not see?! ⁴How
 can you tell your brother, 'Take the fleck from
 between your tooth,' and here the beam is
 between your eye?! ⁵Infidel! You should remove
 first the beam between your eyes, and after
 that you can remove the fleck between the eyes
 of your brother. ⁶Do not cast something holy
 before the dogs, and you should not cast pearls
 before swine, in case they trample them with
 their feet and turn to harming you. ⁷Ask and it
 will be given to you, seek and you will find it, and
 knock on the entrance and it will be opened for
 you. ⁸And everyone who asks receives, and
 everyone who seeks finds, and to everyone who
 knocks it will be opened. ⁹Who is the man among
 you whose son would ask of him bread, and he
 would extend a stone? ¹⁰And if he asks for a fish,
 would he extend to him a snake? ¹¹And if even
 you who are evil know to give good gifts to your
 children, how much more would the LORD give
 good things to his askers? ¹²The same as you
 wish that human beings would do your will, so you
 must do their will: for so are the commandments
 of the prophets. ¹³Enter through a narrow gate,
 for the door is open and the way is an enlarged
 place, and many are the people who walk there.
¹⁴How small is the gate and narrow the way that

השקר הבאים אצלכם בלבוש
 הצמר מבחוץ ובפנים מלאים
 תחבולות: ¹⁶מן פרים זה תדעו
 אתם למה מלקטין ענבים מן
 קוצים ותאנים מן דרדרים: ¹⁷כך
 יש אילן טוב ופירותיו טובים
 והאילן רע פירותיו רעים: ¹⁸לא
 ימצא אילן טוב ופירותיו רעים
 ולא אילן רע ופירותיו טובים:
¹⁹כל אילן שאין עושה פרי טוב
 חותכים אותו ומשליכים לאש:
²⁰ומן פרי שלהם תדעו אותם:
²¹לא כל מי שאומר לי מרי מרי
 יעלה לשמים אלא מי שעושה
 רצון אבי שבשמים: ²²רבים
 יאמרו אותו ביום מרי מרי ולא
 אנו מתנבא בשמך ובשמך שדים
 יוצאים ובשמך נרבה נפלאות:
²³שאו אודה להם בשבועה לומר
 לא מכיר הייתי בכם ותרחקו
 ממני עובדי עולה: ²⁴כל מי
 ששמע זה הדברים ממני ועושה
 אותו דומה לאיש [6a] חכם הוא
 ובונה ביתו על גבעות: ²⁵ונחת
 מטרם ובאו נהרות ונשב הרוח
 להחריב אותו הבית ולא נפל
 משום יסודו על גבעות לסימן
 היה: ²⁶וכל מי ששמע ולא עשה

leads to life, and few are they who are found there? ¹⁵Beware of false prophets who come to you in clothes of wool outside, and privately are full of intrigues. ¹⁶By their fruits you may know them: for do they pick grapes from thorns, and figs from thistles? ¹⁷Accordingly there is a good tree and its fruits are good: and the bad tree has bad fruits. ¹⁸There cannot be found a good tree having bad fruits, nor a bad tree having good fruits. ¹⁹Every tree that does not produce good fruit they cut down and cast into the fire. ²⁰And by their fruit you may know them. ²¹Not everyone who says to me, 'My Master, my Master,' will ascend to the heavens, but whosoever does the will of my Father in heaven. ²²Many will say so on the day: 'My Master, my Master, but did not we prophesy by your name, and by your name exorcize demons, and by your name multiply marvelous things?!' ²³For then I will confess to them by oath, saying, 'I have not known you, but get away from me, workers of iniquity.' ²⁴Everyone who hears these words from me, and does accordingly, is like a wise man, even building his house on the rocks. ²⁵And rain descended, and rivers came, and wind blew to demolish that house, and it did not fall, because its foundation was set on the rocks. ²⁶And everyone who hears, and does not do these

אותם דומה לאיש סכל שבנה
ביתו על חול: ²⁷ונחת מטר ובא
נהר ונשב רוח והחריב ונפל
הבית והיה מפולת רב: ²⁸כיון
שהיה משלים דברי יש' נתמהו
כל העם על הלימוד: ²⁹מפני
שלימד אותם כמו שוטר ולא כמו
סופרים וחכמים:

things, is like a foolish man who built his house on sand. ²⁷And rain descended, and a river came, and wind blew, and caused ruin, and the house fell, and it was a great fall." ²⁸When the words of Yesh'u were completed, all the people were amazed over the teaching. ²⁹For he taught them like an authority, and not like the scribes and sages.

פרק ח'

¹כיון זה שירד מן הטור סובב
אותו עם רב: ²ובא מצורע אחד
שבא והשתחוה לו ואמר מורי אם
אתה רוצה יוכל אתה לטהר
אותי: ³ופשט ידו ואמר רוצה אני
לטהר ובאותה שעה טהר: ⁴ואמר
לו יש' תראה לא תאמר לשום
אדם אלא לך אצל כהן וקרב
קורבן כמצות משה בתורה:
⁵אח'כ עלה יש' לכפר נחום
וקרב איליו שר אחד ושאל ממנו
ואמר: ⁶אדוני נערי נפל בביתי
ונעשה שוטה ונוטה למות: ⁷אמר
לו יש' אני אבא וארפא אותו:
⁸השיב לו האיש ואמר מורי אין
רצוני שתבוא תחת קורתי אילא
די שתאמר דבר אחד ויתרפא
הנער: ⁹אף אני אשר ממונה מן

Chapter 8

¹When he descended from the mountain, a great people surrounded him. ²And there came one leper, who came and bowed down to him, and said: "My Master, if you will, you are able to purify me." ³And he extended his hand and said: "I want you to be purified." And in that hour, he was purified. ⁴And Yesh'u said to him, "See that you do not tell any person, but go before the priest and offer your offering according to the commandment of Mosheh in the Torah." ⁵After this, Yesh'u entered into Kephar Nahum and one prince approached him and requested of him and said: ⁶"My Lord, my boy has fallen in my house and was made deranged and approaches death." ⁷Yesh'u said to him, "I will come and heal him." ⁸The man responded to him and said, "My Master, I do not want you to come beneath my rafter, but it is enough to say one word and the

מלכות ויש בצל קורתִי אנשים
 ואם אני אומר להם לֵךְ וְהם
 הולכים ולאחד אומר תבא ויבא
 ולעבדי אני אומר עשה כֹּךְ והוא
 עושה: ¹⁰כששמע ישׁוֹ נתמה
 ואמר לאותם שעִימוֹ אמת אומר
 לכם שאֲף בבני ישראל לא יש
 כֹּךְ אמונה: ¹¹עוד אומר לכם
 שהרבה באו מן מזרח ומן מערב
 יסמכו על השלחן עם אברהם
 יצחק יעקב במלכות שמים:
¹²בנים של זאת המלכות יצאו
 לחושך בחוץ ושם יהיו בוכים
 [6b] וחורקין שיניהם: ¹³ואמר ישו
 לאיש לֵךְ לֵךְ כמו שאתה מאמין
 יהיו לֵךְ ובאותה שעה נתרפה
 ילד: ¹⁴ואחר בא ישׁוֹ לבית
 שמעון הנקרא פִּידְרוֹ וראה
 לחמותו מושלכת ואחותה קדחת:
¹⁵ותפש ביד שלה והלכה הקדחת
 ממינה ותקום ותיקום והיתה
 משמשת להם: ¹⁶כשהיה לילה
 הקריבו ליה אנשים נכפים
 משדים והוציא בלחש ולכל
 אותם שיש להם רעה ג'כ רופא:
¹⁷כד לקיים מאמר הנביא ישעיה
 והוא נשא מכאובינו וחולינו:
¹⁸כשראה ישׁוֹ שהרבה אנשים

boy will be healed. ⁹Even I have money from the kingdom, and in the shadow of my rafter there are people, and if I say to them, 'Go you,' even they go, and to one I say, 'Come,' and he comes, and to my servant I say, 'Do accordingly,' and he does." ¹⁰When Yesh'u heard, he was amazed and said to those with him, "Truly, I tell you that even among the children of Yisra'el, there is not such faith as this. ¹¹Again, I tell you that many have come from the east and from the west to recline at the table with Abraham, Yitzḥaq, (and) Ya'qob in the kingdom of heaven. ¹²The children of this kingdom will be expelled into the darkness outside, and there they will be weeping and gnashing their teeth." ¹³And Yeshe said to the man, "Go you: just as you believe, so will it be for you." And in that hour the child was healed. ¹⁴And afterward, Yesh'u came to the house of Shim'on who is called Pedro, and he saw his mother-in-law laid out and seized with a fever. ¹⁵And he grasped her hand and the fever went from her, and she arose and began ministering to them. ¹⁶When it was night, they brought to him people possessed by demons, and he exorcized them with a whisper, and all those who had something bad he was likewise healing, ¹⁷so as to establish the saying of the prophet Yeshayah: "And he took away our pains and our

מתכנשים סביבותיו ציוה שילכו
לצד אחר: ¹⁹ונתקרב אצלו חכם
א' ואמר לו רבי למקום שתלך
אבא אחריך: ²⁰אמר לו ישו
לשועלים יש חפירות ולעופות
השמים יש קינים ולבן אדם זה
אין לו מקום שיסמוך ראשו:
²¹אחד מן תלמידיו אמר לו מורי
תן לי רשות שאלך ואקבור את
אבי מקודם: ²²באותה שעה אמר
לו ישו אתה תבא אחרי והניח
המת ויקברוהו המתים:
²³וכשנכנס ישו בספינה נכנסו
עמו תלמידיו: ²⁴והנה רוח סערה
בים עד שהספינה היתה לטבוע
מן גלי ימה וישו היה ישן:
²⁵וקרבו תלמידיו והעירו אותו
ואמרו אדונינו הנה אנחנו
נאבדים: ²⁶אמר להם ישו למה
אתם מפחדים קטני אמנה אז קם
וגער ברוח ובים ושקט מועפו:
²⁷אנשים אלו תמהו ואמרו מי
הוא זה אשר הרוח והים שומעים
איליו: ²⁸ואחר שבא ישו לעבור
לאותו הצד פגעו בו מכשפים
שיוצאים מבין הקברות רעים
הרבה שלא היה יוכל שום
אנשים לעבור באותו הדרך:

sicknesses.” (Is 53:4) ¹⁸When Yesh'u saw that many people assembled themselves around him, he commanded them to go to the other side.

¹⁹And one sage approached him and said to him, “Rabbi, wherever you go I will follow you.”

²⁰Yeshu said to him, “The foxes have holes, and the birds of heaven have nests, but this Son of man has nowhere that he may lay his head.”

²¹One of his disciples said to him: “My Master, give me leave to go and bury my father first.”

²²In that hour Yesh'u said to him, “You should follow me and leave the dead, and the dead will bury him.” ²³And when Yesh'u entered into a ship, his disciples entered with him. ²⁴And lo, a storm stirred up the sea until the ship was going to sink from the waves of the sea, and Yesh'u was asleep. ²⁵And his disciples approached and woke him, and said, “Our Lord, lo, we are being destroyed!” ²⁶Yesh'u said to them, “Why are you afraid, who are little of faith?” Then he arose and rebuked the wind and the sea, and it quieted from its tempest. ²⁷The people were amazed and said, “Who is this, for the wind and the sea listen to him?” ²⁸And after Yeshu came to cross over to that side, sorcerers met him, who were coming out from among the tombs, so evil that it was not possible for any people to pass by that way. ²⁹And they shouted and said, “What do

²⁹וצעקו ואמרו מה לנו ולך יש'ו
 בן אלהים באתה לכאן להרגיונו
 קודם זמן: ³⁰ומקום רחוק להם
 היה דיר של חזירים הרבה וגם
 הרועים: ³¹ואותם השדים בקשו
 ממנו ואמר אם אתה מוציא מן
 המקום הזה נלך אצל חזירים:
³²ואמר להון יש'ו לכו לכם ואחר
 שיצאו הלכו אצל החזירים לדיר
 ורצו הרועים להקיפם ונפלו בים
 ומתו במים: ³³אותם הרועים
 שהיו [7a] ברחו והלכו למדינה
 וספרו כל שהיה וענין השיטנת:
³⁴ויצאו כל בני העיר לקראת
 יש'ו וכשראוהו בקשו ממנו שיטה
 מן תחום שלהם:

we have to do with you, Yesh'u, Son of God?
 Have you come here to torment us before the
 time?" ³⁰And at a place far off from them was a
 shed of many pigs and even the herders. ³¹And
 those demons implored him and said, "If you
 exorcize us from this place, let us go with the
 pigs." ³²And Yesh'u said to them, "Go you." And
 after they departed, they went with the pigs to
 the shed, and the herders ran to encircle them,
 but they fell into the sea and died in the water.
³³Those of the herders who escaped and went
 to the city even reported all that happened, and
 the matter of the Satans. ³⁴And all the children
 of the city went out to meet Yesh'u, and when
 they saw him, they requested of him that he
 would turn away from their border.

פרק ט'

Chapter 9

¹ונכנס בספינה ועבר לאותו צד
 ובא למדינה והביאו לו א' שוטה
 שוכב על מטה: ²וראה יש'ו
 אמונתם שמאמינים בו ואמר ליה
 הפודגרה יתרפא בני ויסלח
 חטאטיך: ³אנשים איזה הם היו
 חושבים בלבם שהוא מגדף:
⁴יש'ו ידע מחשבותם ואמר להון
 למה אתם חושבים רעה בלבכם:
⁵איזה יותר טוב לומר נמחלו

¹And he entered into a ship and passed over to
 its other side, and came to a city, and they
 brought to him one deranged lying on a bed.
²And Yesh'u saw their faith, for they believed in
 him, and he said to the one with gout, "Be healed,
 my Son, and he shall forgive your sins." ³Some
 people there were thinking in their heart: "He
 blasphemes." ⁴Yesh'u knew their thoughts and
 said to them, "Why are you thinking evil in your
 heart? ⁵Which is better to say, 'Your sins have

חטאתיך או לומר קום ליד:
⁶ותהיו יודעים שיש שולטנות לבן
 אדם בארץ למחול חטאים ואמר
 לו החולה קום קח מיטתך ולך
 לבתך: ⁷וקם ואזל לביתו: ⁸כיון
 שראו כך הקהילה הם דחקו
 ושבחו לאל דנתן שולטנות כך
 לבן אדם: ⁹וכיון שהלך יש'ו משם
 ראה איש אחד בבית המכס ושמו
 מתי אמר לו תבא אחרי וקם והלך
 אחרי: ¹⁰וכשהיה יש'ו יושב על
 השלחן עם תלמידיו בביתו באו
 אנשים מבית המכס והרבה
 חטאים עימם וסמכו על השלחן
 עם יש'ו ותלמידיו: ¹¹כיון שראו
 הפירושים אמרו לתלמידיו למה
 עם אנשים רעים וחטאים אכל
 רביכון: ¹²יש'ו כששמע כך אמר
 להם לא לבריאים צריך רפואה
 אלא לאותם שהם חולים: ¹³לכו
 ותלמדו ממני שאני חפץ ברצונם
 ולא בזבח וקרבן לא באתי
 לקרות לצדיקים אלא לחטאים:
¹⁴אח'כ יתקרבו אצלו תלמידי
 יוחנן ואמרו למה אנו והפירושים
 צמין ותלמידך אינם מתענים:
¹⁵אמר להם יש'ו כלום יש בני
 אדם שהם בשמחה עם החתן

been forgiven you,' or to say, 'Stand up, walk'?

⁶And that you may know that the Son of man has authority on earth to forgive sins," and he said to the sick one, "Stand up, take your bed and go to your house." ⁷And he stood up and went to his house. ⁸When the crowd saw this, they were frightened and praised God who gave such power to a human being. ⁹And when Yesh'u went from there, he saw one man at the tax office, and his name was Mattai; he said to him, "Follow me." And he arose and followed him.

¹⁰And when Yesh'u was sitting at the table with his disciples in his house, people from the tax office came, and many sinners with them. And they reclined at the table with Yesh'u and his disciples. ¹¹When the Pharisees saw, they said to his disciples: "Why does your rabbi eat with evil people and sinners?" ¹²Yesh'u, when he heard this, said to them, "The healthy do not need healing, but those who are sick. ¹³Go and learn by means of me, that 'I desire their will and not sacrifice and offering.' (Hos 6:6) I did not come to call the righteous, but sinners." ¹⁴After this, the disciples of Yoḥanan would draw near to him, and they said, "Why do we and the Pharisees fast, but your disciples are not afflicted?"

¹⁵Yesh'u said to them: "There are no men who in rejoicing with the groom are afflicted, as the

שמתענים והחתן עימהם אלא כשילך החתן אז הם מתענים: ¹⁶לא יש אדם שמניח טלאי חדש על כסות ישנה מפני שהטלאי חדש צורע יותר את לבוש הישן: ¹⁷ולא מניח אדם יין חדש בנודות ישנים משום שלא יתקרע הנוד והיין יצא אלא מניחים יין חדש בנוד חדשה ובוה ישתמרו שניהם: ¹⁸והוא עודנו מדבר עימם והנה אדם חשוב בא והשתחוה לו ואמר הנה ביתי נוטה למות תבא ותניח ירך עליה ותחיה: ¹⁹ויקום יש'ו ותלמידיו והלכו אחריו: ²⁰והנה אשה שיוצא ממנה דם שנים עשרה שנים וכשבא מאחריו נגע בלבוש שלו: ²¹חשבה היא בליבה אם אני לבר תופסת בלבושו הייתי מתרפא: ²²יש'ו זה פנה וראה ואמר לה ביתי תרצי ואמונתיך הוריד אותיך פה והתרפה האשה באותה שעה: [7b] ²³ובא יש'ו לבית אותו אדם חשוב וראה שהם מיללים עם כת של קוננים: ²⁴ואמר להם רחקו מעל הבתולה לפי שלא מיתה אלא היא ישנה וצחקו עליו: ²⁵וכיון שנכנס אצלם תפס בידים שלה

groom is with them. But when the groom goes, then they are afflicted. ¹⁶There is no one who lays a new patch on old clothing, because the new patch tears more off the old garment. ¹⁷And no one puts new wine into old skins, so that the skin does not break, and the wine spills out. Rather they put new wine into a new skin, and by this the two of them are preserved." ¹⁸And he was still speaking with them, and lo, an important man came and bowed down to him, and said, "Lo, my daughter is declining to death: you should come and lay your hand on her and she will live." ¹⁹And Yesh'u arose, and his disciples, and they followed him. ²⁰And lo, a woman who had blood running from her for twelve years, even when she followed him touched his garment. ²¹She thought in her heart, "If I only grasp his garment, I will be healed." ²²This Yesh'u turned and saw and said to her, "My Daughter, may it be your will, as your faith has brought you down here." And the woman was healed in that hour. ²³And Yesh'u came to the house of that important man and saw them wailing with a band of lamentators. ²⁴And he said to them, "Get away from the virgin, for she has not died, but she sleeps." And they laughed at him. ²⁵And when he entered with them, he grasped both hands of her, and the daughter

וקם הבת: ²⁶וַיֵּצֵא הַשְּׁמוּעָה בְּכָל
הָאָרֶץ הַהִיא: ²⁷וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי שָׂרִי
מִשָּׁם רֹדְפֵי אַחֲרָיו שְׁנֵי סוּמִים
וְצוֹעֲקִין וְאֹמְרִים רַחֵם בְּנוֹ שֶׁל
דָּוִד: ²⁸וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי שָׂרִי מִשָּׁם לְבֵית
הַתְּקָרְבָּו אֲצִלּוֹ אוֹתָם הַסּוּמִים
אָמַר לָהֶם מֵאֲמִינִין אַתֶּם שְׂיוּכָל
אֲנִי לַעֲשׂוֹת כַּךְ אָמְרוּ כֵּן אֲדוֹנִי:
²⁹בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִגַּע בְּעֵין שְׁלֵהֶם
וְאָמַר כִּפִּי אֲמוֹנוֹתָם כַּךְ יִהְיֶה
לָכֶם: ³⁰וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה נִפְתַּחוּ
עֵינֵיהֶם וְאִזְּזוּ הַזְּהִירִם יֵשׁוּ שֶׁלֹּא
סִפְרוּ לְשׁוֹם אָדָם: ³¹אַחֲרַי זֶה יֵצֵא
וְהִכְרִיזוּ טוֹבָתוֹ בְּכָל הָאָרֶץ: ³²כִּי
שִׁיֵּצֵא יֵשׁוּ מִשָּׁם הֵבִיאוּ לוֹ אֶלֶם
אֶחָד שִׁישׁ לוֹ שֵׁד: ³³וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי שָׂרִי
הַשֵּׁד מִמֶּנּוּ דִּיבַר הֵהוּא אֶלֶם וְאִזְּזוּ
הָאֲמִינִין כָּל הָאֲנָשִׁים וְאָמְרוּ
מֵעוֹלָם לֹא נִמְצָא כֹּזֵב בְּיִשְׂרָאֵל:
³⁴וְהַפִּירוּשִׁים הָיוּ אֹמְרִים בְּקוֹדֶם
מִי שִׁיאֲחֹז מִשָּׁד מוֹצִיא הַשֵּׁד:
³⁵וְהָיָה חֹזֵר יֵשׁוּ בְּכָל הַמְּדִינּוֹת
וְהַכְּפָרִים וּמִלְמַד בְּכָל כְּנָסִיּוֹת
וּמִכְרוֹ בְּאֲמִנוֹת שָׁמַיִם וּמִרְפָּא כָּל
חוֹלִי וְכָל מַחֲלָה: ³⁶כִּי שָׂרָאָה כַּךְ
לְכָל עַם הָאָרֶץ רִיחָם עֲלֵיהֶם
שֶׁלֹּא שִׁיגְעִים הָיוּ וַיּוֹשְׁבִין כְּצֹאן
שֶׂאִין לָהֶם רֹעֶה: ³⁷וְאָמַר

arose. ²⁶And the report proceeded all
throughout that land. ²⁷And when Yesh`u came
from there, two blind-men chased after him,
shouting and saying, "Have mercy, Son of David!"
²⁸And when Yesh`u came from there to a house,
those blind-men approached him. He said to
them, "Do you believe that I am able to do this?"
They said, "Yes, my Lord." ²⁹In that hour he
touched their eye and said, "According to your
faith, so will it be to you." ³⁰And in that hour
their eyes were opened, and then Yesh`u warned
them: "Do not report it to anyone." ³¹After this
they went out and announced his goodness all
throughout that land. ³²When Yesh`u went out
from there, they brought to him one mute who
had a demon. ³³And when he exorcized the
demon from him, that mute spoke, and then all
the people believed and said: "Never has there
been found such as this in Yisra'el." ³⁴And the
Pharisees were saying, "Whoever is first
possessed by a demon exorcizes the demon."
³⁵And Yesh`u was returning through all the cities
and villages and teaching in all assemblies, and
preaching by the design of heaven, and healing
every disease and every sickness. ³⁶When he
then saw all the people of the land, he had
mercy on them, for they were tired and sitting
like sheep without a shepherd. ³⁷And he said to

לתלמידיו קצירה הרבה
ופועלים מעט: ³⁸תתפללו מן בעל
הקצירה שיוציא פועלים
לקצירתו:

his disciples, "The harvest is great, and the workers few. ³⁸You should pray of the owner of the harvest that he will send out workers to his harvest."

פרק י'

¹וקרא לי'ב תלמידיו והשליט
אותם על כל רוחות רעים שיוכלו
להוציאם ולימדם לרפאת כל
חולי ומחלה: ²אלו הם שמותם
של י'ב תלמידיו שבאו הא'
שמעון הנקרא כאפה ואנדרי
אחיו ויעקוב בן זבדי ויוחנן אחיו:
³ופליפוס וברטולמיהו וטומא
מטיאוס המכריז ויעקוב בן חלפי
ולבוהיהו הנקרא טאדודיהו:
⁴ושמעון הכנעני יהודה
איסקאריוטה שמסר אותו: ⁵לזה
י'ב שלח יש'ו ואמר וציוה אותם
בדרך של חנפים לא תלכו
ובמדינת שומרונים לא תבאו:
⁶לכו לכם קודם אצל צאן
האבודים מן בית ישראל:
⁷ובשעה שתלכו אתם תכריזו
ותאמרו היגיע זמן מלכות שמים:
⁸ריפו את החולים ואת המצורעים
תטהירו הקימו למתים הסירו
השדים ומי שגואל חסד לכם

Chapter 10

¹And he called his twelve disciples and gave them authority over all evil spirits, that they would be able to exorcize them, and taught them to heal every disease and sickness. ²These are the names of his twelve disciples who came: the first, Shim'on who is called Kepha, and Andre his brother, and Ya'qob the son of Zebdi, and Yohanan his brother, ³and Philippos, and Bartolmiyyahu, and Toma, Mateus the preacher, and Ya'qob the son of Halphai, and Lebohiyyahu who is called Taddodiyyahu, ⁴and Shim'on the Kana'nite, Yehudah Iscariota, who betrayed him. ⁵Yesh'u sent out these twelve and spoke and commanded them: "You should not go in the way of the pagans, and you should not enter the cities of the Samaritans. ⁶Go you first to the sheep lost from the house of Yisra'el. ⁷And in the hour that you go, you should proclaim and say, 'The time of the kingdom of heaven has arrived.' ⁸Heal the sick, and the lepers you should purify, raise the dead, expel the demons, and whoever preserves kindness toward you,

תגמלו לו חסד: ⁹לא תקנו זהב וכסף ולא נחשת ותניח בכם שלכם: ¹⁰ולא תעשו כיס ללחם לדרך ולא תקחו ב' חלוקים ולא מנעלים ולא מטה שלא יאמרו עליכם שקר הוא מחשבותכם: ¹¹לאיזה מדינה או כפר שאתם נכנסים בה שאלו [8a] מי יש נאמן ושם תשבו עד שתצאו משם: ¹²וכיון שאתם נכנסים שאלו בשלום אנשי הבית: ¹³ואם בעל הבית דורש שלומכם קודם יאבד לכם שלומכם: ¹⁴ואם לא יקבלו ולא ישמעו דיבריכם כיון שאתם יוצאים מן הבית או מן העיר תנערו עפר מן רגלכון: ¹⁵באמת אני אומר לכם כמו סדום ועמורה יקרא להם ביום הדין לאותם בני המדינה: ¹⁶הנה אני שולח אתכם כמו טלה בין זאיבים לכן תהיו חכמים כמו חיות ותמימים כבני יונה: ¹⁷הזהרו מן בני אדם שנראים כאוהבים שהם מוסרים אתכם לב'ד שלהם ומשם מקללין אתכם: ¹⁸ואצל שר ומלך מוליכין אתכם בשבילי לקיים עדותן ועדות העם: ¹⁹בשעה שמוסרין אתכם לא תחשבו מה תשיבו או

you should bestow him with kindness. ⁹You should not obtain gold and silver, nor copper to put in your wallet, ¹⁰nor make a wallet for bread for the road, nor take two shirts, nor sandals, nor a staff, so that they will not say against you, "Falsehood is your thinking." ¹¹In whichever city or village that you enter, ask who is faithful, and there stay until you go out from there. ¹²And when you enter, ask for the peace of the people of the house. ¹³And if the owner of the house entreats your peace first, your peace will be lost to you. ¹⁴And if they neither receive nor listen to your words, when you go out from the house or from the city, you should shake off the dirt from your foot. ¹⁵In truth, I tell you, like Sodom and Gomorrah shall it be accounted for them on the Day of Judgment, more than for those children of the city. ¹⁶Lo, I send you out like sheep among wolves: therefore, you should be wise like snakes and simple like baby doves. ¹⁷Beware of human beings, for they appear as lovable so as to betray you to their Judgment House (Bet Din) and by name curse you. ¹⁸And before the prince and the king they will lead you for my sake, to establish our testimony and the testimony of the people. ¹⁹In the hour that they betray you, you should not think about what you will respond or what will contend against them,

מה יריב להם מפני באותה שעה
 ימצא לך מה שתדברו: ²⁰לא
 שהוא שאתם מדברים אילא רוח
 אביכן היא המדברת בכם:
²¹ומסור לדיין אח לאחיו למיתה
 ואב לבנו ויקומו הבנים על
 אביהם וימיתו אותם: ²²ותהיו
 מאוסים מכל בני אדם בשביל
 שמי עוד אותו אדם שמצפה לסוף
 הדבר הוא יחיה: ²³אלא
 שרודפים אתכם במדינה אחד
 ברחו לכם במדינה אחרת אמר
 אומר לכם שלא תשלימו כל
 מדינות ישראל עד שיבא בן
 האדם: ²⁴לא יש תלמיד עצב
 מרבו ולא עבד מאדונו: ²⁵דיו
 לתלמיד להיות כרבו ולעבד
 כאדונו ואם יקראו לבעל הבית
 בעל זבוב עד כמה לבני הבית:
²⁶לכן אל יראו מהם דבר מכוסה
 לא יש דבר מכוסה שלא יתגלה
 ולא נסתר שלא ידע: ²⁷ומה
 שאומר לכם בחשך תאמרו בגלוי
 ומה שבאזניכון שומעים אתם
 תכריזו על הגגים: ²⁸לא תפחדו
 מן אותם שהורגים הגוף ולנפש
 אינם יכולים להרוג אך פחדו מן
 אשר יוכל להרוג גוף ונפש

because in that hour you will find what you
 should say. ²⁰For it is not you who speak, but the
 Spirit of your Father is the one speaking in you.
²¹And a brother will hand over to the judge his
 brother for death, and a father his son, and the
 children will rise up against their parents and put
 them to death. ²²And you will be despised by all
 human beings because of my name; yet that
 person who waits to the end of the matter will
 be saved. ²³But when they persecute you in one
 city, flee you into another city; I will surely say
 to you that you will not complete all the cities of
 Yisra'el until the Son of man comes. ²⁴There is
 no disciple more informed than his teacher, and
 no servant than his lord. ²⁵It is enough for a
 disciple to be like his teacher, and a servant like
 his lord: and if they have called the owner of the
 house Ba'al Zebub, how much more to the
 children of the house? ²⁶Therefore, do not be
 afraid of them about anything concealed: there
 is nothing concealed that will not be revealed,
 nor hidden that will not be known. ²⁷And what I
 tell you in the dark, you should speak openly, and
 what you hear in your ears, preach on the
 rooftops. ²⁸And you should not be afraid of
 those who kill the body but are unable to kill the
 soul: but be fearful of the one who is able to kill
 body and soul in Gehinnom. ²⁹Are not two

בגיהנם:²⁹ לא שני צפרים נמכרים
בפרוטה אחת ולא אחד מהם
נופל בארץ אלא בגזירת השמים:
³⁰ שאף שער ראשכים מנוים הוא
אחד אחד:³¹ לא תפחדו הרבה
לפי שאתם נראים יותר יען
העופות:³² כל איש שיודה בפני
ב'א אני אודה בו קודם אבי
שבשמים:³³ כל מי שיכפור בי
קדם ב'א אף אני אכפור בו קודם
אבי שבשמים:³⁴ לא תחשבו
שבאתי להניח שלום בארץ לא
באתי כי אם חרב:³⁵ באתי להניח
מחלוקת בין אב לבנו ובין בת
לאמה ובין כלה לחמותה:
³⁶ ואויבי איש אנשי ביתו:³⁷ כל מי
שרוצה לאביו ולאִימו יותר ממנו
אינו ממנו וכל מי שאוהב
לבנו או לבתו יותר ממני
אינו ממני:³⁸ וכל מי שאינו
לוקח צליבתו ויבא אחרי אינו
ממנו:³⁹ מי שאוהב נפשו יותר
ממני יאבד ומי שמאבד נפשו
בשבילי אמצאנו:⁴⁰ מי שמקבל
לכם מקבל [8b] אותי ומי
שמקבל אותי מקבל את השולח
אותי:⁴¹ מי שמקבל לנביא בשם
נביא שכר של הנביא לוקח ומי

sparrows sold for one prutah-coin? And not
one of them falls to the earth except by the
decree of heaven. ³⁰For even the hair of your
head is numbered one by one. ³¹You should not
be very fearful, for you are apparently greater
than the birds. ³²Everyone who confesses me
before human beings, I will confess him before
my Father in heaven. ³³Everyone who will deny
me before human beings, even I will deny him
before my Father in heaven. ³⁴Do not think that
I came to leave peace on earth: I have not come
except for a sword. ³⁵I came to leave division
'between a father and his son, and between a
daughter and her mother, and between a
daughter-in-law and her mother-in-law. ³⁶And
the enemies of a man are the people of his
house.' (Mic 7:6) ³⁷Everyone who desires his
father or mother more than me is not of me:
and everyone who loves his son or daughter
more than me is not of me. ³⁸And everyone who
does not take up his cross and follow me is not
of me. ³⁹Whoever loves his life more than me will
lose it: and whoever destroys his life because of
me, I will find him. ⁴⁰Whoever receives you,
receives me: and whoever receives me, receives
the one who sent me. ⁴¹Whoever receives a
prophet in the name of a prophet, takes the
reward of the prophet: and whoever receives

שמקבל צדיק בשם צדיק שכר
של הצדיק לוקח: ⁴²וכל מי
שמשקה לאחד מן זה הקטנים כוס
מים קרים לבר בשם תלמידים
אמת אומר לכם שלא יאבד
שכרו:

the righteous in the name of the righteous,
takes the reward of the righteous. ⁴²And
everyone who gives drink to one of these little
ones, a cup of cool water only, in the name of
the disciples: truly, I tell you that he will not lose
his reward."

פרק י"א

Chapter 11

¹ויהיה אחר שהשלים יש' לצוות
לי'ב תלמידיו שינה מקומו משם
ללמד ולהכריז במדינתהון:
²כיון ששמע יוחנן בבית
האסורים מעשים של משיח שלח
ביד תלמידיו ואמר לו: ³אתה
הוא שאנו מצפים או ממתינים
לאחר ולו אנו מצפים: ⁴אמר יש'
לכו ותאמרו ליוחנן כמו ששמע
אתם אשר תראו: ⁵עיוורים רואים
וחיגר הולך ומצורע ירפא ומת
יקום והעני יעשור: ⁶אשריו לאיש
אשר לא נכשל בי: ⁷כיון שהלכו
התחיל יש' לומר לכנסת
בשביל יוחנן למה יצאתם
לחרבה לראות קנים רצוצים
אשר מרוח מזדעזעים: ⁸ולמה
אתם יצאתם לראות לבוש בגדים
רעים כמו זה הלבוש בינוני וכך
תראו אף בבית מלכות: ⁹עוד

¹And it was after Yesh'u finished commanding his
twelve disciples, he changed his location from
there to teach and to preach in their cities.
²When Yohanan heard in the house of prisoners
about the works of the Messiah, he sent by
means of his disciples and said to him: ³"Either
you are the one who we wait for, or we hope for
another, and for him we wait?" ⁴Yesh'u said, "Go,
and you shall tell Yohanan such as you heard that
you would see. ⁵The blind see and the cripple
walks, and the leper is healed, and the dead rise,
and the poor are enriched. ⁶Fortunate is the
person who does not stumble because of me."
⁷When they went, Yesh'u began to speak to the
assembly because of Yohanan: "Why did you go
out into the desert to see crushed reeds that
are shaken by the wind? ⁸And what did you go
out to see? One clothed in soft clothes like this,
averagely clothed? But you may see this even in a
house of royalty. ⁹Again, did you go out to see a

יצאתם לראות נביא אמת אני
אומר לכם שיותר מן נביא:¹⁰הרי
זה שכתוב עליו הנה אנכי שולח
מלאך לפניך לתקן הדרך
לפניך:¹¹אמת אני אומר לכם לא
קם בבני אדם רב כמו יוחנן
המטהר והוא קטן ובשמים יש
גדול ממנו:¹²מן שנולד יוחנן
המטהר ועד עכשיו יתחזק
מלכות שמים וכל המקטרגים
יפסקו וישתקו:¹³לפי שכל נביא
ותורה עד זמן יוחנן נבאו:¹⁴ואם
אתם רוצים תקחו אותו שהוא
אליהו שעתיד לבא:¹⁵מי שיש לו
אזנים לשמוע ישמע:¹⁶למי
אדמה משפחה זאת אדומה
לקטנים שיושבים בשוק וקורא
לחבוריהם:¹⁷ואומרים שירים
לכם ואינכם מרקדין וקוננים
לכם ואינכם בוכים:¹⁸מפני זה
יוחנן ראה ובא לא אכל ולא שתה
ואמר שד אחזתו:¹⁹באו בן אדם
ואכל ושתה ואומר תראו זה
האיש זולל וסובא ואוהב פריצות
וחטאים וחכמת צדקותיו מן
עבדים:²⁰אז התחיל יש'ו לחרף
המדינות אלו שהיו בהם חיילות
הרבה ולא שבו בתשובה:²¹ואמר

prophet? Truly, I tell you that he is more than a prophet.¹⁰Here this is he about whom it is written, 'Lo, I send an angel before you to prepare the way before you.' (Mal 3:1)¹¹Truly I tell you: there has not risen among human beings a teacher like Yohanan the Purifier: and the littlest in heaven is greater than him.¹²From the birth of Yohanan the Purifier and until now, the kingdom of heaven is strengthened, and all the accusers will be cut off and silenced.¹³For every prophet and the Torah prophesied until the time of Yohanan.¹⁴And if you wish to accept it, he is Eliyyahu, who is going to come.¹⁵Whoever has ears to hear, let him hear.¹⁶To whom shall I compare this generation? It is like little ones sitting in the market and calling out to their friends.¹⁷And they say, 'We sing for you and you do not dance. And we make lamentation for you and you do not weep.'¹⁸Because of this, Yohanan saw and came neither eating nor drinking, and they said, 'A demon possessed him.'¹⁹The Son of man came and ate and drank, and he says, 'You should see this man is gluttonous, and drunk, and loves rebels and sinners.' And the wisdom of his righteousness is by means of works."²⁰Then Yesh'u began to rebuke those cities in which were done many mighty things, and they did not turn in repentance.²¹And he said, "Woe to you,

הוא אוי לִיךְ כּוֹרַזִין ואוי לִיךְ בֵּית צִידָה ואם בְּצוֹר וּבְצִידוֹן הָיוּ מִתְחִילִים זֶה נִפְלְאוֹת הָיוּ בּוֹכִים וְחוּץ מִזֶּה ג' כ' הָיוּ שְׂבִים בְּשָׁק וּבֶאֱפֶר: [9a] ²²בֹּאֲמַת אֲנִי אוֹמֵר לְכוּן לְצוֹר וּלְצִידוֹן יִהְיֶה נַחַת רוּחַ בְּיוֹם הַדִּין וְלֹא לְכוּן: ²³וְאַנֶּת כֶּפֶר נַחוּם מִן הַשָּׁמַיִם הֵטִיל אוֹתָךְ וְעַד שְׂאוֹל יֵרֶדֶת שְׂאִילוֹ בְּסִדּוֹם הָיוּ רוֹאִים נִפְלְאוֹת הָאֱלֹהִים הָיוּ בּוֹמֵם וַיְהִיו קִיִּים כְּמוֹ קֹדֶם: ²⁴בֹּאֲמַת אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לְסִדּוֹם יִהְיֶה נַחַת רוּחַ בְּיוֹם הַדִּין וְלֹא לְכוּן: ²⁵וּבִזְזָה הַשְּׁעָה אָמַר יֵשׁוּ וְאָמַר מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךְ אֲבִי שֶׁבַשְׁמַיִם וָאָרֶץ שְׂכִיסִית דְּבָרִים אֱלֹהִים מִן חֲכָמִים וְנִבּוֹנִים וְנִתְדַמּוּ לִילָדִים: ²⁶אִם אֲבִי שְׂכַךְ הוּא רְצוֹנְךָ לִפְנֵיךְ: ²⁷כֹּל מֶה שֶׁנִּמְסַר לִי מִן אֲבִי וְאֵין אָדָם מַכִּיר אֶת בְּנוֹ אֶלֹא אֲבִיו גַּם אֵין אָדָם מַכִּיר אֶת הָאֵב אֶלֹא בְנוֹ מִי הוּא הֵבֶן שְׂרוּצָה לְמִרּוֹד: ²⁸בּוֹאוּ אֲצִלִּי כָלְכֶם תִּלְאוֹת וּבִעֲלִי מִשָּׂא וְאֲנִי מְנִי לָכֶם: ²⁹תִּשְׂאוּ עוֹלִי עֲלֵיכֶם וּלְמַדּוּ מִמֶּנִּי לִפִּי נִכָּה רוּחַ אֲנִכִּי וְרֶךְ בִּלְבָב וְתִמְצָא נַחַת רוּחַ לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם: ³⁰עוֹלִי כִּי מִתּוֹךְ

Korazin, and woe to you, Bet Tzaidah! And if in Tzor and Tzidon were done marvelous things, they would have wept, and apart from this, they likewise would have repented in sackcloth and ashes. ²²In truth, I tell you, for Tzor and Tzidon there will be a restful spirit on the Day of Judgment, but not for you. ²³And you, Kephrah Nahum, 'from heaven would you be lifted? Even down to Sheol you will be lowered. For if in Sodom they had seen such marvelous things as were among them, even they would have stood as before.' (Is 14:14–15) ²⁴In truth, I tell you, for Sodom there will be a restful spirit on the Day of Judgment, but not for you." ²⁵And in that hour Yesh'u spoke and said: "I thank you, my Father in heaven and earth, for you have hidden these things from the wise and intelligent, and likened them to children. ²⁶If so, my Father, let it be your will before you. ²⁷Everything is delivered to me by my Father, and no person recognizes the Son except his Father; also, no person recognizes the Father except his Son, (and) whomever the Son wants to rebel. ²⁸Come with me, all you who hang on and possess a burden, and I shall give you rest. ²⁹You should carry my yoke on you and learn from me, for I am of weak spirit and tender in heart, and you will find rest for yourselves. ³⁰For my yoke is from the middle

הוא ומשאי קל הוא: and my burden is light."

פרק י"ב

Chapter 12

¹בזה הזמן הלך יש'ו בשבת בבית זרעים ותלמידיו רעבים והתחילו מלקטים שיבולת ואוכלים: ²הפירושים כיון שראו זה אמרו לו הנה תלמידך עושים דבר שאסור לעשות בשבת: ³אז הוא השיב להם לא קריתם מה שעשה דוד כשהיה רעב ואנשים אשר היו עמו: ⁴איך נכנס לבית אלהים ומלחם הפנים אכל מה שלא ראוי לו לאכול ולא לאנשים אשר עמו אלא לכהנים לבד: ⁵וגם לא קריתם בתורה שכהנים בהכל מחלין בשבת ולא היו יראים וחוטאים מזה: ⁶אומר אני לכם שגדול מן ההיכל הוא יש פה: ⁷אילו זאת תהיו יודעים מי שחנן אבי' אני ולא רוצה בזבח ושלמים הוא לא תעשו אוהבים לאילו שלא פחדו ממנו: ⁸אדון של השבת הוא בן האדם: ⁹ונפרד משם יש'ו ובא בתוך קהילתם: ¹⁰והיה שם אנש א' שיבשה יד אחד ושאלו ואמרין אם יוכל בשבת לרפאת

¹At that time Yesh'u was walking on Shabbat between the crops, and his disciples were hungry and began plucking ears and eating. ²The Pharisees, when they saw this, said to him, "Lo, your disciples do something prohibited to do on Shabbat." ³Then he responded to them, "Have not you read what David did when he was hungry, and the men who were with him?! ⁴How he entered into the house of God and ate of the bread of the presence, which was neither right for him to eat, nor for the men with him, except for the priests alone? ⁵And also have you not read in the Torah that the priests in the Temple annul Shabbat and they do not fear or sin by this? ⁶I tell you that one greater than the Temple is here. ⁷If only you knew what this meant, 'Mercy, my Father, I even do not want sacrifice and peace-offerings,' (Hos 6:6) you would not work charities for those who are unafraid of him. ⁸(The) Lord of the Shabbat is the Son of man." ⁹And Yesh'u departed from there and came into the midst of their congregation. ¹⁰And one man was there whose one hand was withered, and they asked him, even saying: "Is he able to heal on Shabbat?" so that

שיאכל בידו: ¹¹הוא זה השיב ואמר מי מכם איש שיש לו צאן שנפל בבור ביום שבת ואין מקים אותו: ¹²כמה זה יותר בן אדם מן הצאן מן הדין ראוי בשבת לעשות טוב: ¹³וַחֲשָׁא אָמַר לְאִישׁ פְּשׁוּט יָדְךָ וּפְשׁוּט וְהִיָּה טוֹב כִּיד חֲבֵרְתָּהּ: ¹⁴וַיֵּצֵא אֶת הַפִּירוּשִׁים וְהַמֶּלֶךְ וְקָמוּ עָלָיו לֵאמֹר אוֹתוֹ: ¹⁵אִי יֵשׁוּ כִּיּוֹן שִׁידַע זֶה וְהִלֵּךְ אַחֵר הַקְּהִילֹת וּמִרְפָּה הַכֹּלָם: ¹⁶וְהָיָה מִזֶּהִיר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִגְלוּ אוֹתוֹ: ¹⁷דִּנְתַּקִּיִּים מָה שֶׁאָמַר ע'י נְבִיא יִשְׁעִיָּה: ¹⁸הֵן עֲבָדֵי אֶתְמַךְ בּוֹ בַחֲרִירִי רִצְתָּהּ נִפְשִׁי נִתְּתִי רוּחִי עָלָיו וּמִשְׁפָּט לְגוֹיִים יוֹצִיא: ¹⁹לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יִשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בַּחוּץ: ²⁰קָנָה רִצּוֹן לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּהּ כֹּהֵה לֹא יִכְבֵּנָה עַד שִׁיּוֹצִיא לְאַמַּת מִשְׁפָּט: ²¹וּבִשְׁמוֹ הָיוּ מְקוּיִם עִם: ²²אַחֵר זֶה הֵבִיאוּ לוֹ א' שׁוֹטָה אֶלֶם וְעִיּוֹר וְרִיפָה אוֹתוֹ כֹּךְ חֲרָשׁ וְסוּמָא וּמַדְבָּרִים וְרוֹאִים: ²³וְתִמְהוּ כָל קְהִילָה וְאָמְרוּ שֶׁמָּא זֶה בְּנֵי דְדוּיד: ²⁴פִּירוּשִׁים כִּיּוֹן שֶׁשְׁמַעוּ [9b] אָמְרוּ הֵם בּוֹדָאִי לֹא מוֹצִיא שְׁדִים אֶלֹא בַּמָּקוֹם בַּעַל זָבוּב רֹאשׁ

he would be accused by its means. ¹¹This one responded and said, "Who among you is a man with a sheep that, having fallen into a pit on a day of Shabbat, would not raise it out? ¹²How much greater is a human being than a sheep? By this judgment, it is appropriate on Shabbat to do good." ¹³And whispering he said to the man, "Extend your hand." And he extended, and it became well like its companion hand. ¹⁴And the Pharisees and the king went out, and they stood against him to destroy him. ¹⁵Then Yeshu, when he knew this, also followed the crowds and healed all of them. ¹⁶And he was warning them not to reveal him: ¹⁷to establish what was said by means of the prophet Yeshayah: ¹⁸"Lo, my servant, whom I support, my chosen one who my soul desires. I have put my Spirit on him, and judgment to the gentiles he will send out. ¹⁹He will not shout, neither raising nor causing his voice to be heard outside. ²⁰A crushed reed he will not break, and a flickering lamp he will not extinguish, until sending out judgment to truth. ²¹And in his name were people hoping." (Is 42:1-4) ²²After this they brought to him one deranged, mute and blind, and he healed him, so that the mute and blind also spoke and saw. ²³And all the crowd was amazed, and they said, "Perhaps this is the son of David?" ²⁴The Pharisees, when they heard, said,

השדים: ²⁵כשהבין מחשבותיהם
אמר להם כל מלכות שנחלק על
עצמם נחרבת וכל בית ומדינה
שתחלוק על עצמם אינם
מתקיימים: ²⁶ואם שטין שטנה על
עצמו ומפליג כי עד יוכל לקיים
מלכותה: ²⁷ואם אני מוציא מבעל
זבוב השדים למה במקרה
תוציאו לו בניכם ולכן יהיו
נתבעים בזה עליכם: ²⁸ואם אני
מוציא השדים מכח רוח אלהים
לשדים ויקרב עליכם מלכות
שמים: ²⁹איך יוכל אדם מצוי
שיבא לבית אדם אחד גבור
ולגנוב ממונו אלא קודם צריך
לאסור לאותו גיבור ואז נגנוב
ביתו: ³⁰מי שאינו עימי בו קנאתי
ומי שאינו נכנס עימי נזרק
נזרקה: ³¹על כן אומר לכם שכל
חטאים ובזיונות מחול לבני אדם
אבל בזיון שהוא נגד הרוח לא
יהיו נמחל: ³²וכל מי שיאמר
דבר על בן אדם ימחל לו אבל
מי שאומר על רוח הקדש לא
נמחל לו לא בעולם הזה ולא
בעולם הבא: ³³או תעשו אילן
טוב ופירותיו טובים או תעשו
אילן רע ופירותיו רעים מן

"Certainly he does not exorcize demons except in place of Ba'al Zebub, the prince of demons."

²⁵When he understood their thoughts, he said to them, "Every kingdom divided against itself will be destroyed, and every house and city divided against itself cannot stand. ²⁶And if Satan brings accusation against himself and makes division, how can his kingdom stand? ²⁷And if I exorcize by Ba'al Zebub the demons, what by chance do your children exorcize him with? And therefore, they will be defendants in this against you. ²⁸And if I exorcize the demons by the power of the Spirit of God, then the Kingdom of God has come near over you. ²⁹How can a common man enter the house of one man, a strong man, and steal his wealth, without first needing to bind the strongman, and then his house may be stolen? ³⁰Whoever is not with me, against him I arouse jealousy, and whoever does not assemble with me is surely scattered. ³¹Wherefore, I tell you, all sins and contemptuous things can be forgiven to human beings, but contempt that is against the Spirit cannot be forgiven. ³²And everyone who speaks a word against the Son of man, it can be forgiven to him, but whoever speaks against the Holy Spirit, it is not forgiven him, neither in this world nor in the coming world. ³³Either you shall make the tree good and its fruits good or you

פירותיו תהיו יודעים האילן:
³⁴בני נחשים כיצד אתם יכולים
 לדבר טובה ואתם רעים מן
 מחשבות לבכם פיכם מדבר:
³⁵אדם טוב מן מחשבתו טובה
 מוציא טובה ואדם רע מן
 מחשבתו הרע מוציא רע: ³⁶אומר
 אני לכם שכל דברים בטלן
 שיאמרו בני אדם תלויים דבריו
 ליום הדין: ³⁷מן דברך תצדק
 ומן דברך תתחייב: ³⁸אז ענו
 אנשים מן הסופרים ומן
 הפירושים רבינו צריכין אנו
 לראות איזה אות ממך: ³⁹אז הוא
 ענה ואמר משפחה ביש ונואף
 אותות מבקשים והאות לא ינתן
 אלא אות דיונה נביא: ⁴⁰כמו
 שהיה יונה במעי הדג ג' ימים וג'
 לילות כך יהיה בן אדם בלב
 הארץ ג' ימים וג' לילות: ⁴¹אנשי
 יקומו עם משפחה הזאת
 ומחייבים שהם שבו בהכרות
 יונה ופה יש גדול מיונה:
⁴²מלכות תימן יקום בדין עם
 המשפחה זאת ויתחייב שבאה
 מארץ רחוקה לשמוע חכמת
 שלמה ופה גדול מן שלמה יש:
⁴³אימת זה רוחה טומאה יוצא מן

shall make the tree bad and its fruits bad: by its
 fruits you shall know the tree. ³⁴Children of
 snakes! How are you able to speak good and you
 are evil? From the thoughts of your heart
 speaks your mouth. ³⁵A good man from his good
 thinking sends out good: and an evil man from his
 evil thinking sends out evil. ³⁶I tell you that all vain
 words that human beings say, they will hang by
 their words on the Day of Judgment. ³⁷By your
 words you will be justified, and by your words you
 will be condemned." ³⁸Then people from the
 scribes and Pharisees answered: "Our Rabbi, we
 need to see some sign from you." ³⁹Then he
 answered and said, "An evil and adulterous
 generation seeks for signs, but the sign will not
 be given, except the sign of Yonah the prophet.
⁴⁰As 'Yonah was in the guts of the fish three
 days and three nights,' (Jon 1:17) so will the Son
 of man be in the heart of the earth three days
 and three nights. ⁴¹My people will arise with this
 generation and condemn them, for they
 repented at the preaching of Yonah, and here is
 one greater than Yonah. ⁴²The Kingdom of the
 South will arise in the judgment with this
 generation and condemn it, for she came from a
 faraway land to hear the wisdom of Shelomoh,
 and here is one greater than Shelomoh. ⁴³When
 the impure spirit goes out from a human being, it

בני אדם הולך אל מקום מנוחה
למנוח ולא ימצא: ⁴⁴אז אמרה
האפוץ לביתי מן מקום שיצאתי
ובאה ומצאה הבית ריקן ומופנה
ומהופך: ⁴⁵אז הלכו ולקחו עמה
שבע רוחין אחרים רעים ממנה
ובאו ושכנו באותו בית והיה רע
לאיש יותר מקודם וכך יהיה
למשפחה הזאת הרעה: ⁴⁶כיון
שהיה מדבר כך באו אמו ואחיו
ועמדו לחוץ ורצו לדבר עמו:
⁴⁷אמר לו אחד אנש [10a] הנה
אמך ואחיך עומדים בחוץ ורוצה
לדבר עמך: ⁴⁸הוא זה השיב למי
שאמר לו מי הוא אימי ומי הם
אחי: ⁴⁹ושלח ידו אל תלמידיו
ואמר אלו הם אמי ואלו אחי:
⁵⁰כל מי שעושה רצון אבי הוא
אחי ואחיותי ואימי:

goes to a restful place to rest and does not find
it. ⁴⁴Then it says, 'I should return to my house
from where I went out.' And it comes and finds
the house empty and turned around and upside
down. ⁴⁵Then they go and take with it seven
other spirits eviler than itself, and they come and
dwell in that house, and it is worse for that
person than at the beginning; and so will it be for
this evil generation." ⁴⁶When he was saying this,
his mother and his brothers came and stood
outside and wanted to speak with him. ⁴⁷One man
said to him, "Lo, your mother and your brothers
stand outside and want to speak with you." ⁴⁸This
one responded to whoever told him, "Who is my
mother and who are my brothers?" ⁴⁹And he
sent forth his hand toward his disciples and said,
"They are my mother, and they are my brothers."
⁵⁰Everyone who does the will of my Father is my
brother, and my sisters, and my mother."

פרק י"ג

¹באותו היום שיצא יש'ו מביתו
ישב על שפת הים: ²ויכנסו אצלו
אנשים רבים כיון שיצא ישב הוא
בספינה וכל האנשים עמדו על
שפת הים: ³והרבה דברים דיבר
עמהם בפלחות ובמשלים ואמר
זה יצא הזורע לזרוע: ⁴וכיון שזרע

Chapter 13

¹On the day that Yesh'u went out from his house,
he sat on the shore of the sea. ²And many
peoples were assembled before him. When he
went out, he sat in a ship, and all the people
stood on the shore of the sea. ³And he spoke
many words with them in analogies and in
parables, and said, "The sower went out to sow.

זה מעט נפל על הדרך ואתא
 עופות ואכל אותם: ⁵והלק אחד
 נפל על גבעות במקום שאין בו
 עפר הרבה ובאותה שעה נצמח
 בשביל שלא היה עפר לשורשו:
⁶וכיון שזרחה עליו השמש
 ונתחמם בשביל שאין לו שורש
 נתייבש: ⁷והלק א' נפל במקום
 הקוצין וכיון שנתגדל הקוצים
 נחנקו: ⁸והלק א' נפל בארץ טובה
 ונתן הפירות יש שנתן לק' ויש של
 ס' ויש של ל': ⁹מי שיש לו אזנים
 לשמוע ישמע: ¹⁰וקרבו תלמידיו
 אצלו למה אתה במשלים מדבר
 עימכם: ¹¹עוד הוא ענה ואמר לכם
 ניתן לידע רז מלכות שמים
 ולאילו לא ניתן: ¹²למי שיש לו
 נותנים לו ומתעלה עוד ומי שאין
 לו אף מה שהיה לו לוקחים ממנו:
¹³בשביל זה אני מדבר עמם
 במשל לפי רואים ולא רואים
 ושומעים ואינם שומעים וגם לא
 סוברים: ¹⁴ונתאמת בהם נבואת
 ישעיה שאמר שמעו שמעו ואל
 תבינו וראו וראו ואל תדעו:
¹⁵השמן לב העם הזה ואזניו הכבד
 ועיניו השע פן יראו בעיניו
 ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב

⁴And when he sowed, some fell on the road, and
 the birds came and ate them. ⁵And one part fell
 in the hills in a place without much dirt, and in
 that hour, it sprouted because there was no dirt
 for its root. ⁶And when the sun dawned on it and
 it was heated, because it had no root, it
 withered. ⁷And one part fell in the place of
 thorns, and when it grew the thorns strangled
 it. ⁸And one part fell on good earth and
 produced fruits: some gave a hundred, and some
 sixty, and some thirty. ⁹Whoever has ears to
 hear, let him hear." ¹⁰And his disciples
 approached him: "Why do you speak in parables
 with them?" ¹¹Again, he answered and said, "To
 you it is given to know the secret of the
 kingdom of heaven, but to these it is not given.
¹²To whoever has, they will give to him and it will
 increase further, but whoever does not have,
 even what he has they will take away from him.
¹³Because of this, I speak with them in parable,
 for they see and do not see, and they hear and
 do not hear, and they do not even think: ¹⁴and
 by them the prophecy of Yeshayah is verified,
 who said, 'Hearing you may hear, and not
 understand, and seeing you may see, and not
 know. ¹⁵The heart of this people is fat, and their
 ears heavy, and their eyes shut, in case they see
 with their eyes, and with their ears hear, and

ורפא לו: ¹⁶עליכם היא הטבה
שעינכם רואים ואזניכם שומעים:
¹⁷באמת כי אני אומר לכם
שהרבה נביאים וצדיקים התאוּו
לראות מה שאתם רואים ולא ראו
ולשמוע מה שאתם שומעים ולא
שמעו: ¹⁸אתם תבינו משל הזורע:
¹⁹כל השומע דבר מלכות ולא
מבין בה והיה זרעיו בלא רצון זה
הוא שזרע על הדרך: ²⁰אותו
שזרע על הר הוא ששומע הדבר
ומקבל בשמחה באותה שעה:
²¹לא יש לו עיקר מעצמו אלא לפי
הזמן וכיון שהיה חולי או איזה
חלשות במהרה יכשל: ²²הוא זה
שזרע מקום הקוצין הוא מי
ששומע דבר וחשב בזה בעיון
העולם והטעה אותו העושר
והחניק את הדבר ולא עשה את
הפירות: ²³ומי שזרע בארץ טובה
[10b] הוא הוא ששומע ומבין ונותן
פרי למאה או לששים או
לשלשים: ²⁴משל אחר המשיל
להם שדומה מלכות שמים לאיש
שזרע זרע הטוב בעירו: ²⁵וכיון
שהיו ישנים באו אויבים וזרעו
זונין בין החיטים והלכו: ²⁶כיון
שנתגדל יפה העשבים ועשו פרי

their heart understands, and they turn and are
healed.' (Is 6:9–10) ¹⁶On you is the benefit, for
your eyes see and your ears hear. ¹⁷In truth, I
tell you that many prophets and righteous ones
longed to see what you see, and did not see, and
to hear what you hear, and did not hear. ¹⁸You
should understand the parable of the sower.
¹⁹Everyone who hears the word of the kingdom
and does not understand it, and had sowed it
unwillingly, this is he who sows on the road.
²⁰That one who sowed on a mountain is one who
hears the word and receives it with joy in that
hour. ²¹He has no root of himself except for a
time: and when there is suffering or some
weakness, quickly he is offended. ²²That which is
sown in the place of thorns is whoever hears
the word, but who thought about it in
consideration of the world, and wealth deluded
him and strangled the word, and it did not
produce fruit. ²³And whoever sows on good
earth, this is one who hears and understands,
and bears fruit, up to a hundred, or to sixty, or
to thirty." ²⁴Another parable he related to
them: "The kingdom of heaven is like a man who
sowed good seed in his field. ²⁵And when they
were sleeping, his enemies came and sowed a
weed among the wheat, and went away. ²⁶When
the herb grew fine and produced fruit, in that

באותה שעה נראה הזונין:
²⁷ונתקרבו עבדים לאדון ואמרו
 לו אדונינו זרע טוב זרעת בשדיך
 ומהיכן יצאו הזונין: ²⁸אמר לו
 האדון אויבים שלי עשו כך
 ואמרו עבדיו רוצה אתה במהרה
 להסיר אותם: ²⁹אמר להם שמא
 כשאתם מנקין את הזונין עוקרין
 את החיטים ג'כ: ³⁰ותנחו אותם
 שיהיו גדולים ביחד עד זמן
 הקצירה ובשעת הקצירה אומר
 אני לקוצר שינקה קודם לזונין
 ויקשור אותם לשריפה והחיטים
 הכניסו לאוצרות: ³¹משל אחר
 אמשול לכם שדומה מלכות
 שמים לגרעיני חרדל שלקח אדם
 וזרע בשדהו: ³²והוא זרע קטן מן
 כל זרעונים וזה נתגדל מכל
 הירקות והיה האילן עד שבא
 עופות השמים שמסתופפים
 בצלם: ³³משל אחר אומר לכון
 שדומה מלכות שמים לשאור
 שלקחה אשה והטמינה בג' סאין
 של קמח עד שהחמיץ כולו: ³⁴זה
 הכל היה במשלים לקהילות ומה
 שאין בו משל ופלא לא דיבר
 עמהם: ³⁵כמו שנאמר ביד נביא
 אפתחה במשל פי אביעה חידות

hour appeared the weed. ²⁷And the servants
 were approaching the lord, and said to him, 'Our
 Lord, did not you sow good seed in your field?
 But from where have the weed spread out?'
²⁸The lord said to him, 'My enemies did this.' And
 his servants said, 'Do you want to quickly be rid
 of them?' ²⁹He said to them, 'No, in case when
 you remove the weed you uproot the wheat
 likewise. ³⁰But you should let them grow
 together until the time of harvest, and in the
 hour of harvest I will say to the reaper,
 "Cleanse first the weed, and bind them for
 burning, but bring the wheat into
 storehouses."'" ³¹Another parable I will liken for
 you: 'The kingdom of heaven is like mustard
 grains that a man took and sowed in his field.
³²And it is the smallest of all seeds, and it grows
 more than all herbs and becomes a tree: until
 the birds of heaven come to huddle in its shade.'
³³Another parable I will tell you, 'The kingdom
 of heaven is like leaven that a woman took and
 hid in three measures of flour, until it leavened
 all of it.'" ³⁴All this was in parables for the
 crowds, and whatever was without a parable and
 analogy he did not speak with them: ³⁵as it was
 said by means of the prophet: "I will open my
 mouth in parable: I will utter riddles of old." (Ps
 78:2) ³⁶Then Yesh'u left the crowd and came to

מיני קדם: ³⁶אז שבק יש' לקהילה ובא לבית וקרבו תלמידיו ואמרו פתור לנו זה של זונים והארץ: ³⁷ענה יש' אמר זה שזרע זרע טוב הם בני אנשים: ³⁸והארץ הוא עולם זרע זה הטוב הוא בנים הם זיונא שיש בו בנים רעים: ³⁹ואוייבים הם שזרע אותם הוא שדים קצירה שלו הוא תשובה ומעשים טובים של עולם וקוצרים הם המלאכים: ⁴⁰כמו שמלקטין הזיונא ושורפים באש כך יהיה שלום עולם הזה: ⁴¹שלחו לבני אדם עם מלאכיהי לגבות מן כל מלכות המכשולות וכל שעושים עול: ⁴²וישליכו אותם בתנור באש ושם יהיו בוכים וחורקין שיניהם: ⁴³אז הצדיקים מזהירים כזוהר השמש במלכות אביהם מי שיש לו אזנים לשמוע ישמע: ⁴⁴שוב דומה מלכות שמים למטמון הגנוזה בארץ וכיון שמצא אדם שמח והסתיר במקומו ומן השמחה הלך ומכר כל מה שיש לו וקנה קרקע זאת: ⁴⁵שוב דומה מלכות שמים לתגר שמבקש מרגלית טובה: ⁴⁶וכיון שמצא א' מרגלית הלך ומכר [11a]

a house, and his disciples approached and said, "Interpret for us the matter regarding the weed and the earth." ³⁷Answering, Yesh'u said, "The one who sowed good seed are human beings. ³⁸And the earth is the world, the good seed are children, the provision is that which has evil children. ³⁹And the enemies who sowed them are demons, his harvest is repentance and good works of the world, and the reapers are the angels. ⁴⁰As they pick the provision and burn it in the fire, so will be the completion of this world. ⁴¹He sends out human beings with his angels to select from every kingdom the offenses and all who work iniquity. ⁴²And they will cast them into a furnace of fire: and there they will be weeping and gnashing their teeth. ⁴³Then the righteous will shine like the radiance of the sun in the kingdom of their Father. Whoever has ears to hear, let him hear. ⁴⁴Again, the kingdom of heaven is like a treasure hidden in the earth, and when a man found it, he rejoiced and hid it in its place, and from joy he went and sold everything he had and bought this field. ⁴⁵Again, the kingdom of heaven is like a merchant who searches for a good pearl. ⁴⁶And when he found one pearl, he went and sold everything he had, and bought it. ⁴⁷Again, the kingdom of heaven is like a net that fell into the

כל מה שיש לו וקנה אותה: ⁴⁷עוד דומה מלכות שמים לרשת שנופלת למים וכל מה שנופלת בתוכו הדגים כונסת: ⁴⁸וכן שהעלה אותם ליבשה מלאה הדגים וישב עליו לברר והטוב השליך בכיליו והרע זרק לחוץ: ⁴⁹כך יהיה בסוף העולם יצאו המלאכים ויפרשון רעים מן בין הצדיקים: ⁵⁰וישליך אותם בתנור באש ושם יהיו בוכים וחורקין שיניהם: ⁵¹אמר להם יש'ו היבנתון כל זה ואמרו כין מורינו: ⁵²אמר להם בשיל זה כל הסופרים המלמדים למלכות שמים דומה לאיש בעל הבית שהוציא מן ארגזו חדש וישן: ⁵³והוא כיון שנשלם יש'ו משלים אלה שינה מקומו משם: ⁵⁴ובא למדינה ומלמד הוא להם בקהילתם איך שמתמיהים ואומרים מהיכן לזה חכמה הזאת ופלאות: ⁵⁵לא היה זה בן נגר עצים לא אימו מתקריה מרים ואחיו יעקוב יוסף ושמעון ויהודה: ⁵⁶וגם אחותיו כלם לא יש עימן מאין בא לו כל זה: ⁵⁷ומתמיהים היו בו אז יש'ו אמר להם לא יש נביא בלא כבוד אלא

water and everything fell into it, bringing in the fishes. ⁴⁸And so he hoisted them onto dryland full of fishes, and he sat over it to clean, and the good he put into containers, and the bad he threw out. ⁴⁹So will it be at the end of the world: the angels will go out and separate the evil from among the righteous. ⁵⁰And he will cast them into a furnace into the fire: and there they will be weeping and gnashing their teeth.” ⁵¹Yesh'u said to them, “Have you understood all this?” And they said to him, “Yes, our Master.” ⁵²He said to them, “Because of this, all scribes who are instructed in the kingdom of heaven are like a man, the owner of a house, who sends out from his treasure both new and old.” ⁵³And it was when Yesh'u completed these parables, he changed his location from there. ⁵⁴And he came to the city and he taught them in their congregation so that they were amazed and said, “From where does he have such wisdom and wonders? ⁵⁵Is not this the son of the carpenter of wood?! Is not the name of his mother called Miryam, and his brothers, Ya'qob, Yoseph, and Shim'on, and Yehudah? ⁵⁶And also his sisters, are not they all with us?! From where came to him all this?” ⁵⁷And they were amazed by him; then Yesh'u said to them, “There is no prophet without honor, except in his city

בעירו ובביתו: ⁵⁸ויצא יש'ו ולא
עשה שם נפלאות הרבה בשביל
שלא האמינו בו: and in his house.” ⁵⁸And Yesh'u went out and did
not do there many marvelous things because
they did not believe in him.

פרק י"ד

Chapter 14

¹באותה שעה שמע הורודס
טטררכה (כלו' הורדוס הרביעי)
שמעה דישו: ²ואמר לעבדיו
שיוחנן המטהר הוא קם מן
המתים בשביל זה הוא עושה
נפלאות הוזה: ³הוא זה הורודוס
שתפס ליוחנן ואסר והשליך
בבית האסורים בשביל הירודיה
אשת פיליפוס אחיו: ⁴ואמר הוא
לה הרי יוחנן דלא מניח לישא
אותה להיות אשתו: ⁵ורצה להרוג
ומשים פחד המוני עם לא הרי
מפני הם לנביא חושבים אותו:
⁶כיון שהיה במשתה יום הלידת
הורודוס רקדת בת הירודיה
בפניו ורצה הורודוס בה:
⁷בשביל זה בשבועה אמר לה
ליתן לה כל מה ששואלת: ⁸והיא
בשביל המרבה שהיה לאימה
אמרה תן לי עכשיו בקערה אחת
ראש של יוחנן המטהר: ⁹נאנח לה
המלך ובשביל [11b] שבועה
שעשה בשלחן צוה שיתן לה:

¹In that hour Horodes the tetrarch (including
Hordos the fourth) heard the report of Yeshu.
²And he said to his servants, “Yohanan the
Purifier has risen from the dead, because of this
he does these marvelous things.” ³This Horodos
had arrested Yohanan, and bound him, and cast
him into the house of prisoners, because of
Herodiah, the wife of Philippos his brother. ⁴And
he, indeed Yohanan, told him that it is not allowed
to take her to be his wife. ⁵And he wanted to
murder (him) but regarded the fear of the
multitudes of people, for they were thinking him
a prophet. ⁶When it was at the feast of the
birthday of Horodos, the daughter of Herodiah
danced before them and Horodos desired her.
⁷Because of this, with an oath he said to her he
would give her everything she asked. ⁸And she,
because of urging by her mother, said, “Give me
now on one plate the head of Yohanan the
Purifier.” ⁹It was unpleasant to the king, but
because of the oath that he made at the table,
he commanded to give it to her. ¹⁰And he sent
and murdered Yohanan in the house of

10 וישלח והרג ליוחנן בבית
 האסורים: 11 והביא ראשו בקערה
 ונתן לנערה והביאה לאימה:
 12 ובאו תלמידיו ולקחו גופו
 וקברו ובאו והיגדו לישׁו: 13 יישׁו
 כיון ששמע שונה את מקומו
 בספינה למקום חורבה לבדו
 וכיון הקהילה הלכו אחריו
 ביבשה מן הארץ: 14 ויצא ישׁו עם
 הקהילה וריחם עליהם וריפא
 כאיביהון: 15 כיון שהיה ערב
 קרבו אצלו תלמידיו ואמרו לו
 מקום חורבה זה וזמן אכולה עבר
 תשלח לקהילה שילכו לעיר
 ויקנה להם אכולה: 16 הוא אמר
 להם לא צריכים לילך תתנו להם
 אכולה: 17 הם אמרו לא יש לנו
 כאן כי אם ה' פת וב' דגים: 18 אמר
 להם תביאו פה לי: 19 וציוה
 לקהילה לישב לארץ ולקח ה'
 פת וב' דגים והניח לפניהם וראה
 בשמים ובירך וחילק לתלמידיו
 ותלמידיו נתנו לקהילה: 20 ואכלו
 כלם ושבעו ונטלו מן שוור
 חתיכות י'ב סלים מלאים: 21 זה
 אנשים שאכלו היו ה' אלפים חוץ
 מן נשים וילדים: 22 ובמהרה צוה
 לתלמידיו שיעלו לספינה לילך

prisoners. 11 And he brought his head on a plate
 and gave it to the girl, and she carried it to her
 mother. 12 And his disciples came and took his
 body, and buried it, and they came and reported
 to Yesh'u. 13 Yesh'u after hearing it left his place
 in the ship for a desert place alone, and
 afterward the congregation walked after him on
 dryland from the country. 14 And Yesh'u went out
 with the crowd, and he was merciful over them
 and healed their pains. 15 When it was evening, his
 disciples approached him and said to him, "This is
 a desert place and the time of eating has
 passed. You should dismiss the crowd that they
 may go to the city and buy themselves food."
 16 He said to them, "They do not need to go. You
 should give them food." 17 They said, "We have
 nothing here, except five loaves and two fishes."
 18 He said to them, "Bring them here to me."
 19 And he ordered the crowd to sit on the earth,
 and he took the five loaves and two fishes, and
 set it before them, and looked into heaven, and
 blessed, and divided it to his disciples, and his
 disciples gave to the crowd. 20 And they all ate
 and were satisfied, and they took up from the
 remaining crumbs twelve baskets full. 21 The
 people who ate were five thousand men, apart
 from women and children. 22 And quickly he
 commanded his disciples to climb into the ship to

לפניו לעבר הנהר והוא שלח לקהילות: ²³וכיון ששלח לקהילה עלה להר בעצמו להתפלל: ²⁴והיה לבדו והספינה היה רחוק מן הארץ והיה הים סוער הרבה מן גלים ורוח היה נגדיהם: ²⁵ובשמרה רביעית בלילה בא אצלם יש'ו במהלך על הים: ²⁶וראה תלמידיו א' שהולך על הים ותמהו ואמרו פלאות הוא ומן הפחד צעקו: ²⁷ויש'ו אמר להם תקשו לבכם אני אני לא תפחדו: ²⁸וענה פדרו ואמר מורי אם אתה הוא צוה אותי שיבא אצלך על המים: ²⁹ויש'ו אמר לו תבא וירד פידרו מן ספינה והלך על ים ובא אצל יש'ו: ³⁰וכיון שבא רוח קשה פחד והתחיל ליטבוע והרים קול וצעק אדוני תפדני: ³¹ובאותה שעה פשט ידו ואמר מפני מה קטני אמנה היית בספקות: ³²וכיון שעלו לספינה פסק הרוח: ³³ובאו הם שיש בספינה והשתחוו לו ואמרו באמת בן האלהים את: ³⁴וירדו ובאו לארץ של גינוסר: ³⁵כיון שידעו אנשים של מקום ושלחו בעיר בסביבותיו וקרבו

go before him to the other side of the river, and he sent away the crowds. ²³And when he sent away the crowd, he climbed a mountain by himself to pray. ²⁴And he was alone, and the ship was far from the land, and the sea was stirred up much by the waves, and the wind was against them. ²⁵And at the fourth guard of the night, Yesh'u came to them while walking on the sea. ²⁶And his disciples saw one walking on the sea, and they were amazed, and said, "It is wonderful," and from fear they shouted. ²⁷And Yesh'u said to them, "Toughen your heart, it is I: you should not fear." ²⁸And Pedro answered and said, "My Master, if it is you, command me to come to you on the water." ²⁹And Yesh'u said to him, "Come." And Pedro descended from the ship and walked on the sea and came to Yesh'u. ³⁰And when a harsh wind came, he feared and started to sink, and lifted his voice and shouted, "My Lord, save me!" ³¹And in that hour he extended his hand, and said, "Why, one little of faith, were you with doubts?" ³²And when they climbed into the ship, the wind ceased. ³³And those in the ship came and bowed down to him and said, "In truth, you are the Son of God." ³⁴And they went down and came to the land of Gennosar. ³⁵When the people of that place recognized him, even they sent out to the city (and) round about it,

לו כל זה שיש רעות עושין:
 36ובקשו ממנו שיקריבו ידן
 לכנפות של לבושיו וכל שנוגעים
 היו מתרפאים:

and they brought to him all those who were doing badly. ³⁶And they begged him that they might bring near a hand to the corners of his clothing, and all who touched were healed.

פרק ט"ו

1אז קרבו אצל יש'ו פירושים
 וסופרים מן ירושלים ואמרו:
 2למה [12a] תלמידך עוברין על
 דת חכמים ולא נוטלין ידיהם כיון
 שאוכלים לחם: ³ענה יש'ו ואמר
 מפני מה אתם עוברים על מצות
 השם בשביל הנאתכם: ⁴השם
 אמר כבוד את אביך ואת אמך ומי
 שמקללם מות ימות: ⁵אתם מה
 אתם אומדין כל מי שאומר
 לאביו ולאמו קרבתם אותי
 בשביל שתתהנו ממני: ⁶ולא
 כבדו את אביו ואמו בשביל
 הנאתכם: ⁷הכופרים בטוב נתנבא
 עליכם ישעיה נביא ואמר: ⁸העם
 הזה בפיו ובשפתיו כבדוני וליבו
 ריחק ממני: ⁹ותהי יראתם אותי
 כשלומדים ואח'כ מצות אנשים
 מלומדה: ¹⁰וקרא לקהילה ואמר
 להן תשמעו ותבינו: ¹¹לא הוא כל
 דבר שיכנס בפי מטמא לבני
 אדם אלא כל היוצא מן הפה

Chapter 15

¹Then Pharisees and scribes came to Yesh'u from Yerushalayim and said: ²"Why do your disciples transgress against the edict of the sages, and not wash hands when they eat bread?" ³Yesh'u answered and said, "Why do you transgress against the commandment of the LORD because of your benefit? ⁴The LORD said, 'Honor your father and your mother,' (Ex 20:12; Dt 5:16) and 'whoever curses them shall surely die.' (Ex 21:17; Lev 20:9) ⁵You, what do you say? 'All who say to their father and mother, "You have made me an offering because you will be benefited by me."⁶And they have not honored their father and mother because of your benefit. ⁷Infidels! Well has Yeshayah prophesied about you and said: ⁸"This people with its mouth and lips honors me, but its heart is far from me. ⁹And their fearing me when they teach, even after this, is a commandment of men that is taught." (Is 29:13) ¹⁰And he called the crowd and said to them, "You should listen and understand: ¹¹It is not everything that enters the mouth that defiles

מטמא לבני אדם: ¹²אז קרבו
 איליו התלמידים ואמרו לו ידעת
 הפירושים ששמעו זה הדבר
 נתקנו: ¹³וענה הוא ואמר להם כל
 נטעים במקום שלא נטע אבי של
 שמים תתעקר: ¹⁴תעזבו אותם
 סומים הם ומנהגם לסומים
 וסומים המנהיגים לסומים
 בהכרח במקום שהולך שניהם
 נופלים בגומץ: ¹⁵וענה פידרו
 ואמר מורי תפרש לנו זה הדבר:
¹⁶ואז הוא אמר עדין אין אתם ג'כ
 בעלי שכל: ¹⁷לא תדעו אתם כל
 מה שיבא לפה לכרס הוא הולך
 ומן שם בטהרה יוצא לחוץ: ¹⁸וכל
 מה שיוצא מהפה יוצא ומן הלב
 והוא מטמא לבני אדם: ¹⁹מן הלב
 יוצא מחשבות רעות והרג וזנות
 גניבה ניאוף עדות שקר גרופי:
²⁰זה הם שמטמא לב'א אלא מי
 שאוכל בלא נטילת יד לא יטמא:
²¹ויצא מן שם יש'ו ובא לתחום
 של צור וצידון: ²²ובא אשה
 כנענית מן אותו התחום וצועקת
 ובוכה ואומרת תרחם עלי אדוני
 בן דוד ביטי אחוזה מן שד: ²³הוא
 לא השיב שום דבר וקרבו
 תלמידיו ובקשו ממנו ואמרו

human beings, but all that goes out from the
 mouth, that defiles human beings.” ¹²Then the
 disciples approached him and said to him, “You
 should know that the Pharisees who heard this
 word became zealous.” ¹³And he answered and
 said to them, “All plantings in a place that my
 Father in heaven did not plant will be uprooted.
¹⁴You should leave them: they are blind and
 leading the blind, and the blind leaders of the
 blind, by necessity in a place of walking, will both
 fall into a pit.” ¹⁵And Pedro answered and said,
 “My Master, interpret for us this word.” ¹⁶And
 then he said, “Still have you not even yet become
 possessors of intelligence? ¹⁷Do you not know
 that everything that enters the mouth goes into
 the belly, and from there by purification it goes
 outside? ¹⁸And everything that goes out from
 the mouth goes out from the heart, and that
 defiles human beings. ¹⁹From the heart go out
 evil thoughts, and murder, and fornication, theft,
 adultery, false witness, blasphemy. ²⁰These are
 the things that defile a human being, but
 whoever eats without handwashing is not
 defiled.” ²¹And Yesh'u went out from there and
 came to the region of Tzor and Tzidon. ²²And
 there came a Kana'nite woman from that border
 and shouted and wept and said: “Have mercy on
 me, my Lord, son of David: my daughter is seized

תניח אותה שבוכה אחרינו:
²⁴הוא ענה ואמר לה לא נשלחתי
 אלא לות הצאן אבודים מן בית
 ישראל: ²⁵באותה שעה באה היא
 ובכה מורי תעזור לי: ²⁶אמר לה
 יש'ו לא נאה לך ליקח פת של
 הבנים וליתן לכלבים: ²⁷היא
 השיבה כך אוכלים הכלבים מן
 [12b] פתיתים שנופלים מעל
 שלחן אדוניהם וחיים: ²⁸אז ענה
 יש'ו אשה רבה אמונתך כמו לך
 שאת רוצית והתרפה ביתה מן
 אותה שעה: ²⁹ושונה מן שם ובא
 על נגב ים של גליל ועלה להר
 וישב שם: ³⁰וקרב אליו כל
 הקהילות רבים שיש בהם
 חיגרים וסומים וחרשים וחולי
 הפודגרה ואחרים הרבה שנפלו
 על רגלי יש'ו וריפה אותם:
³¹כמה תמהים היו הקהילות
 שרואים שאילם מדבר פודגרה
 נרפא וחיגר מהלך וסומים
 רואים ושבחו לאלהי ישראל:
³²וקרב תלמידיו ואמר להם
 מרחם אני על הקהילה זו שזה ג'
 ימים ישבו עימי ולית להם
 אכולה ולשלוח אותם בתענית
 לא רציתי שמא ילעון בדרך:

by a demon.” ²³He did not respond any word, and
 his disciples approached and implored him, and
 said, “Leave her, for she is weeping after us.”
²⁴He answered and said to her, “I was not sent
 except to the sheep lost from the house of
 Yisra'el.” ²⁵In the hour that she came, she even
 wept, “My Master, help me.” ²⁶Yesh'u said to her,
 “It does not benefit you to take the bread of
 the children and give it to the dogs.” ²⁷She
 responded, “So the dogs eat of the crumbs that
 fall from the table of their lords, and they live.”
²⁸Then Yesh'u answered, “Woman, great is your
 faith: may it be for you as you wish.” And her
 daughter was healed from that hour. ²⁹And he
 departed from there and came across the
 southern Sea of Galil, and he climbed a mountain
 and sat there. ³⁰And there approached him all
 the crowds, many who had among them cripples,
 and blind, and dumb, and sickness of gout, and
 many others who fell at the feet of Yesh'u, and
 he healed them. ³¹How amazed were the crowds
 who saw a mute speaking, a gouty one healed, and
 a cripple walking, and the blind seeing: and they
 praised the God of Yisra'el. ³²And he approached
 his disciples and said to them, “I have pity on this
 crowd, for these three days they have stayed
 with me and do not have food, and I do not want
 to send them away fasting, in case they faint on

³³אמרו תלמידיו מהיכן יבא לן פת בחורבא זו להשביע לכל קהילה הזאת: ³⁴אמר להם כמה פת יש לכם אמרו ז' פת ומעט דגים קטנים: ³⁵וציוה לקהילה לישוב על הארץ: ³⁶ולקח זה ז' פת ודג ובירך וחתך לתלמידיו והתלמידיו נתן לקהילה: ³⁷ואכל כלם ושבעו והותירו מן פתיתים ז' סלים: ³⁸זה שאכלו היו ד' אלפים איש חוץ מן קטנים ונשים: ³⁹וכיון שהלך הקהילה עלה לספינה ובא לתחום מגידו:

the way.” ³³His disciples said, “From where comes to us bread in this desert to satisfy all this crowd?” ³⁴He said to them, “How much bread do you have?” They said, “Seven loaves, and a few small fishes.” ³⁵And he ordered the crowd to sit on the earth. ³⁶And he took the seven loaves and fish and blessed, and broke for his disciples, and his disciples gave to the crowd. ³⁷And they all ate and were satisfied, and there remained of the fragments seven baskets. ³⁸Those who ate were four thousand men, apart from little ones and women. ³⁹And when the crowd left, he climbed into a ship and came to the border of Megiddo.

פרק י"ו

Chapter 16

¹וקרבו הפירושים והצדוקים לנסות אותו ושאלו אות ממנו מן השמים שיראה להם: ²אז ענה הוא ואמר להם כיון שהוא עת ערב אתם אומרים שעה טוב מפני שהשמים אדום: ³ובבוקר אומרים יום קור הוא והיה השמים אדומים בגוון הכופרים הידעו אתם לבדוק באותות השמים ואפיל סימן של זמן לא יודעים להפריש: ⁴שבט רע ועיקש אות אתם מבקשים ואות אינו ניתן אלא ליונה הנביא והניח אותם והלך

¹And the Pharisees and Sadducees approached to test him and asked him to show them a sign from heaven. ²Then he answered and said to them, “When it is evening time, you say, ‘It is a good hour, because the heavens are red.’ ³And in the morning, you say, ‘It will be a cold day, and the heavens are reddened in color.’ Infidels! Do you know to examine the signs of the heavens, but even a mark of time you do not know to distinguish? ⁴An evil and crooked tribe you are, seeking a sign, but a sign will not be given, except the sign of Yonah the prophet.” And he left them and went away. ⁵And when he brought

לו: ⁵וכיון שבא תלמידיו לעבור
לאותו הבר שכחו ליקח לחם:
⁶הוא זה אמר להם תזהרו מן
תחבולות הפירושים וצדוקים:
⁷והם היו מתנחמים בליבם
ואומרים למה כל זה לפי שלא
לקחנו לחם: ⁸ויש'ו כיון שהבין
אמר להם למה מחשבים בליבכם
קטני אמנה [13a] על הלחם שלא
הבאתם: ⁹עד עכשיו לא הבנתם
ולא ידעתם לאלו ה' לחם על ה'
אלפים וכמה קופות לקחתם:
¹⁰וגם לאילו ז' לחם של ד' אלפים
וכמה קופות לקחתם: ¹¹אמת לא
הבנתם שעל הלחם לא אמרתי
לכם אלא שתהיו זהירים מן
תחבולות של פירושים וצדוקים:
¹²אח'כ הבינו שלא אמר שיזהרו
מן הלחם אלא מן תלמוד פירושים
והצדוקים: ¹³כיון שבא יש'ו לארץ
קיסר של פיליפוס שאל הוא
מתלמידיו ואמר מה אומרים עלי
בני אדם אם אני: ¹⁴השיבו לו
ואמרו יש שאומרים יוחנן
המ' שמד הוא ויש אומרים אליה
ואחרים אומרים ירמיה או א' מן
הנביאים: ¹⁵אמר להם מה אתם
אומרים עלי מי אני: ¹⁶השיב פדרו

his disciples to cross over that side, they forgot to take bread. ⁶He said this to them, "Beware of the wiles of the Pharisees and Sadducees." ⁷And they were comforted in their heart and said, "Why is all this, because we did not take bread?" ⁸And Yesh'u, when he understood, said to them, "Why are you thinking in your heart, who are little of faith, about the bread you did not bring?!" ⁹Still now do you neither understand, nor know, those five breads for the five thousand, and how many baskets you took away? ¹⁰And even those seven breads for the four thousand, and how many baskets you took away? ¹¹Truly, did you not understand that I did not speak to you about the bread? Rather you should beware of the wiles of the Pharisees and Sadducees." ¹²After this they understood that he did not say to beware of the bread, but of the teaching (Talmud) of the Pharisees and Sadducees. ¹³When Yesh'u came to the land of Caesar of Philippos, he asked his disciples and said, "What do human beings say about me?" ¹⁴They responded to him and said, "Some say he is Yoḥanan the Apostatizer, and some say Eliyyah, and others say Yirmeyah or one of the prophets." ¹⁵He said to them, "What do you say about me, who am I?" ¹⁶Pedro responded and said, "You are the Messiah, the

ואמר אתה הוא משיח בן אלהים
 חי: ¹⁷ענה ישו ואמר טוב לך
 פידרו בנו של יונה שבשר ודם לא
 גילה לך אלא מאבי שבשמים:
¹⁸אף אני אומר לך שאתה הוא
 פידרו ועל זה האבן אני בונה
 כנסת ושערי גהינם לא ירש
 אותה: ¹⁹לך אתן מפתחות של
 שמים וכל מה שאתה אוסר
 בעולם יהיו אסורים בשמים וכל
 מה שנתר יהיו מותרים משמים:
²⁰אח'כ ציוה לתלמידיו שלא
 יאמרו לבן אדם שהוא המשיח:
²¹ומאותה שעה התחיל ישו לרמוז
 לתלמידיו שעתיד הוא לעלות
 לירושלים והרבה מתקוטט עם
 זקנים וכוהנים וסופרים
 ויהרגוהו וביום הג' יקום: ²²ודיבר
 פידרו ואמר חלילה שאי רע לך
 מורי: ²³אז השיב ואמר לפידרו לך
 לך לאחורי יצר הרע כבר אתה
 אינך דוברי כבני אלהים אלא
 כבני אדם: ²⁴אז אמר ישו
 לתלמידיו כל מי שרוצה לבא
 אחרי יתיאש מנפשו למות ויבא
 אחרי: ²⁵לפי כל מי שרוצה נחת
 רוח לנפשו ויאבד עלי וכל מי
 שמאבד נפשו עלי ינוח: ²⁶כל מי

Son of the living God.” ¹⁷Yesh'u answered and
 said, “Good for you, Pedro son of Yonah, for
 flesh and blood have not revealed it to you, but
 it is from my Father in heaven. ¹⁸Even I tell you
 that you are Pedro, and on this stone, I build an
 assembly; and the gates of Gehinnom will not
 inherit it. ¹⁹To you I will give the keys of heaven,
 and everything that you prohibit in the world
 will be prohibited in heaven, and everything that
 is allowed will be allowed in heaven.” ²⁰After this
 he commanded his disciples that they should not
 tell anyone that he was the Messiah. ²¹And from
 that hour Yesh'u began to hint to his disciples
 that he would need to go up to Yerushalayim
 and quarrel with the elders, and chief priests,
 and scribes, and they would murder him, and on
 the third day he would arise. ²²And Pedro spoke
 and said, “Far be this evil to you, my Master.”
²³Then he responded and said to Pedro, “Get
 you behind me, evil inclination (Yetzer ha-Ra)!
 Already you do not have words like children of
 God, but like human beings.” ²⁴Then Yesh'u said
 to his disciples, “Everyone who wants to follow
 me must renounce his soul to death and follow
 me. ²⁵For everyone wanting a restful spirit for
 his soul, even he will lose it on my account, and
 everyone who destroys his soul on my account
 will find rest. ²⁶Everyone who buys one person,

שמקנה לאדם אחד כאילו קנה כל
העולם וכשנפשו יחסר במיתה או
יתן לו בן אדם כופר נפשו: ²⁷עתיד
שיבא בן אדם בשבחות אביו עם
מלאכין קדישין ואז יפרע לכל
איש ואשה כמעשיהו: ²⁸אמת
אומר אני לכם שיש אנשים
שיושבים כאן שאינו טעם מיתה
עד שיראו בן אדם שיבא לעתיד
במלכותו: [13b]

it is as if he bought all the world but while losing
his own soul in death. Or what will a human being
give as atonement for his soul? ²⁷The Son of
man is about to come in the glories of his
Father with the holy angels, and then he will
repay each man and woman according to their
works. ²⁸Truly, I tell you that there are people
sitting here who will not taste death until they
see the Son of man about to enter his
kingdom."

פרק י"ז

Chapter 17

¹אחר ששת ימים לקח ישו
לפדרו וליעקוב וליוחנן אחיו
והעלה אותם לבדם: ²ושונה ישו
את מראיו והאיר פניו כמו
השמש והלבשו היה לבן כמו
הזוהר: ³ונדמה להם שם בפני
מושה ואליה שהיה מדבר עמו:
⁴ענה פדרו ואמר לישו אדוני
שנשב אנחנו פה ואם יכשר
בעינך נעשה שלשה מקומות
אחד לך וא' למושה וא' לאליה:
⁵וכשהיה מדבר היה ענן מאיר
והיה הצל עליהם וקול מן הענן
יצא הנה בני ידידי ובו רציתי
ולו תשמעו: ⁶וכיון ששמעו
התלמידים נפלו על פניהם

¹After six days, Yesh'u took Pedro, and Ya'qob,
and Yohanan his brother, and made them go
climbing by themselves. ²And Yesh'u changed his
appearance and his face shone like the sun, and
his clothing was white like radiance. ³And there
was likened to them the faces of Mosheh and
Eliyyah, who were speaking with him. ⁴Pedro
answered and said to Yesh'u, "My Lord, we should
stay here and, if it is right in your eyes, we will
make three places: one for you, and one for
Mosheh, and one for Eliyyah." ⁵And when he was
speaking, there was a bright cloud, and a shadow
was over them, and a voice from the cloud went
out, "Lo, this is my precious Son, and in whom I
am pleased, and to whom you should listen." ⁶And
when the disciples heard, they fell on their faces

ופחדו הרבה: ⁷וקרב אצלם יש'ו
 ואמר להם תקומו לא תפחדו:
⁸ופתחו עינם ולא ראו לשום אדם
 כי אם ליש'ו לבדו: ⁹וכיון שירדו
 מן ההר צוה אותם יש'ו ואמר
 להם בפני בן אדם חזון עד
 שיקום בן אדם מן המתים:
¹⁰ושאלו תלמידיו ויאמרו לו
 אומרים הסופרים שאליה יבא
 קודם: ¹¹ענה יש'ו ואמר להם
 שאליה יבא קודם למי שיודה בו
 ימצא: ¹²אומר אני לכם אליה בא
 ואתם לא ידעתם ועשו עמו כל
 מה שרצו כך בן אדם עתיד
 להכשל מהם: ¹³ואז הבינו
 התלמידים שעל יוחנן המטהר
 אומר להם: ¹⁴וכיון שבאו לבית
 קהילתם יקרב לו אנש אחד
 וכרע על ברכיו ואמר לו:
¹⁵אדוני רחם על בני היה שוטה
 גדול כי לפעמים נופל במים
 ופעמים באש: ¹⁶והבאתי
 לתלמידך ולא יכלו לרפאת
 אותו: ¹⁷ענה יש'ו ואמר אני לכם
 משפחה שפלה שאינכם מאמינים
 עד אימתי אתם תועים ועד אימת
 למוד ממני תביאו אותו לכאן:
¹⁸וגער בו יש'ו והוציא ונתרפא

and were very afraid. ⁷And Yesh'u approached
 and said to them, "You should stand up, you
 should not be afraid." ⁸And they opened their
 eyes and did not see any person except for
 Yesh'u alone. ⁹And when they descended from
 the mountain, Yesh'u commanded them and said,
 "Keep private the Son of man vision, until the
 Son of man is risen from the dead." ¹⁰And his
 disciples asked and said to him, "The scribes say
 that Eliyyah will come first?" ¹¹Yesh'u answered
 and said to them, "Eliyyah will come first to
 whoever confesses him, he will be found. ¹²I tell
 you, Eliyyah came and you did not know him, and
 they did with him everything that they wanted: so
 the Son of man is about to be violated by them."
¹³And then the disciples understood that he was
 speaking with them about Yohanan the Purifier.
¹⁴And when they came into a house of their
 congregation, one man approached him, and
 prostrated on his knees, and said to him: ¹⁵"My
 Lord, have mercy on my son, who has become
 greatly deranged, for many times he falls into
 water and many times into the fire. ¹⁶And I
 brought him to your disciples, and they were not
 able to heal him." ¹⁷Yesh'u answered and said, "I
 am against you, lowly generation who does not
 believe. Until when will you go astray and until
 when must you be taught by me? Bring him here."

הילד באותה שעה: ¹⁹באותה שעה נתקרבו תלמידיו אצל ישו ואמרו לו למה אנחנו לא יכולנו לרפאת אותו: ²⁰אמר להם ישו בשביל שלא האמנתם כטוב אמת אומר לכם שאים היה בכם אמונה כמו חרדל לבר אפילו שאומרים להר שישנה מקומו ושנה וגם לא יחסרו משום דבר: ²¹הנה זה הדור לא יצא כי אם בתפילה ובתענות: ²²כיון שהיו מסבבין בגליל אמר להם ישו עתיד בן אדם שיפול ביד בן אדם: ²³ויהרגוהו וביום השלישי יקום ונתאבלו הרבה: ²⁴וכיון שבא לכפר נחום באו הגובין מס שלוקחין ב' ב' זווין לא' ראש אצל פידרו ואמרו לו אדוניכם לא יפרע כסף הראש ב' זווים שלו: ²⁵אמר להם טוב וכיון שבא אצל ישו לבית אמר לו ישו מה אתה חושב פדרו במלכות הארץ הזאת מאותם שגובים המכס אם תחילה גובים מן בניהם או מן הזרים: ²⁶אמר לו פדרו מן זרים תחילה גובים אמר לו ישו אם כן הבנים יהיו בני חורין: ²⁷וכדי שלא [14a] נתכשל בהם לך לים

¹⁸And Yesh'u rebuked and exorcized him, and the child was healed in that hour. ¹⁹In that hour his disciples drew near to Yesh'u and said to him, "Why were we not able to heal him?" ²⁰Yesh'u said to them, "Because you did not believe as well. Truly, I tell you that if there were in you faith like mere mustard, you would even tell the mountain to move its place, and it would be moved, and there would not even be anything lacking. ²¹Lo, this generation is not exorcized except by prayer and by fasting." ²²When they were going around in Galil, Yesh'u said to them, "The Son of man is about to fall into the hand of the Son of man. ²³And they will murder him and on the third day he will arise." And they were saddened much. ²⁴And when he came to Kephar Naḥum, the tax collectors who take two by two zuz-coins for one tribute came before Pedro and said to him, "Does not your Lord pay as tribute money his two zuz-coins?" ²⁵He said to them: "Good." And when he came before Yesh'u to the house, Yesh'u said to him, "What do you think, Pedro? In the kingdom of this earth, from whom do they collect the tax, do they first collect from their children or from strangers?" ²⁶Pedro said to him, "From strangers they first collect." Yesh'u said to him, "If so, the children are free. ²⁷But so as not to offend them, go to the sea and cast

ותשליך מזלגך במים והרג
שיצא ראשון תפתח פיו ותמצא
א' איסתירה ותקח אותה ותתן
בשבילי ובשבילך:

your fork into the water, and the fish that comes
up first, open its mouth and you will find one
stater-coin, and take that and give it for me and
for you."

פרק י"ח

Chapter 18

¹בזה השעה קרבו התלמידיו
ליש'ו ואמרו מי הוא גדול
במלכות שמים: ²וקרא יש'ו
לנערא והעמיד בתוכם: ³ואמר
אמת אני אומר דאם לא תתהפכון
עצמכם לעשות כמו ילדים לא
תכנסו במלכות שמים: ⁴מי הוא
שמשפיל נפשו כמו זה הנער הוא
יהיה רב במלכות שמים: ⁵ומי
שמקבל את הנער בשמי לי
מקבל הוא: ⁶וכל המכשלים את
הנערים המאמינים בי טוב לו
יותר שיהיה ריחים תלוי בצאורו
ולהטביע את עצמו בים: ⁷וי
לעולם מן המעורעות שעתיד
לבא אותו מכשול ואוי לאיש הזה
שבשבילו יבואו המאורעות: ⁸אם
ידך או רגלך מוקש לך תחתוך
ותזרוק ממך וטוב לך שתבא
לחיים חיגר או אטר יד ולא בשני
רגלים וב' ידיים באש ובגהינם:
⁹ואם יהיה עינך מכשילך תעקר

¹In that hour the disciples approached Yesh'u,
and said, "Who is the greatest in the kingdom of
heaven?" ²And Yesh'u called a boy and stood him
among them. ³And he said, "Truly, I say that
unless you repent to make yourself like children,
you will not enter the kingdom of heaven.
⁴Whoever humbles himself like this boy shall be
great in the kingdom of heaven. ⁵And whoever
receives the boy in my name receives me: ⁶and all
who cause offense for the children who believe
in me, it would be much better for him to have a
millstone hung around his neck and to drown
himself in the sea. ⁷Woe to the world because of
misfortunes! For there must come some offense,
but woe to that man for whose sake the
misfortunes come! ⁸If your hand or your foot
ensnares you, cut it off and throw it away from
you, as it is better for you to come to life
crippled or left-handed and not with two feet
and two hands to the fire and to Gehinnom. ⁹And
if your eye shall cause you offense, you should
pluck it out and throw it away: it is better to

ותזרוק לחוץ טוב ליכנס בעין אחד לחיים משני עינים לגהינם: ¹⁰ותראו איך לא תבזון אפילו לאחד מן הקטנים אני אומר כי המלאכים כל זמן שנראים בפירצוף אבי שבשמים: ¹¹כי אני בר אנש לפדות כל האובדים: ¹²ומזה תיראו אם יש לבני אדם ק' צאן ונאבד א' הלא היו מניחים צ'ט הנשארים ומבקש את א' הנאבד: ¹³ואם נמצא אמת אומר לכם שיהיה בזה א' שמחה יותר מצ'ט שלא נאבדו: ¹⁴הלא כמו זה יש רצון לאביכם שבשמים על איבוד של אחד מן הקטנים: ¹⁵אם אחד אחיך חטא לנגדך לך ותרצה בינך לבינו ואם שמע אחיך הרוחת: ¹⁶ואם לא ישמע תקח ב' או ג' עדים מפני על פי ב' עדים או על פי ג' עדים יקום כל דבר: ¹⁷ואם זה לא שומע אף לאלו תאמר לעדה ואם לעדה ג'כ אין שומע והיה לך הוא כמו נבל ובזוי: ¹⁸ואמת אומר לכם כל מה שקשור בארץ יהיו קשורים בשמים ומה שפתוח בארץ יהיה פתוח בשמים: ¹⁹שוב אומר לכם אם אתם שניהם רוצים בדבר

enter with one eye into life than with two eyes into Gehinnom. ¹⁰And see that you do not despise even one of the little ones: I tell you that the angels all the time are seen in the presence of my Father in heaven. ¹¹For I, the Son of man, shall redeem all the lost. ¹²And by this you can see. If human beings had a hundred sheep and one were lost, would not they leave the ninety-nine remaining, and search for the one that was lost? ¹³And if it were found, truly I tell you, there will be with this one more joy than the ninety-nine that were not lost. ¹⁴Is there not accordingly desire with your Father in heaven against losing of one of these little ones?! ¹⁵If your one brother has sinned against you, go even to reconcile between you and him, and if he has listened you have gained your brother. ¹⁶And if he will not listen, take two or three witnesses: 'so that on the mouth of two witnesses, or on the mouth of three witnesses, every word may be established.' (Dt 19:15) ¹⁷And if this one does not listen even to them, you should tell the assembly: and if to the assembly likewise he does not listen, even let him be for you as vile and despised. ¹⁸And truly I tell you, everything that you bound on earth will be bound in heaven: and whatever is opened on earth will be opened in heaven. ¹⁹Again, I tell you, if two of you desire

אחד בארץ על כל רצונכם
שתשאלו יהיה לכם מן אבי
שבשמים: ²⁰ובמקום שיש ב' או ג'
מכונסין יחד לשמי שם אהיה
בניהם: ²¹אז [14b] קרב אצלו
פדרו ואמר לו מורי כמה פעמים
אם חטא נגדי אחי אמחול לו עד
ז' פעמים: ²²אמר יש'ו לו לא
אמרת ז' פעמים אלא ע' פעמים
ז' ז': ²³בשביל נתדמה מלכות
שמים למלך אחד שרוצה ליקח
חשבון מן עבדיו: ²⁴וכיון שנושה
חשבון היה א' בעל חוב שחייב
רבוא ככרים: ²⁵וכיון שאין לו
לפרוע צוה אדון שימכור את
אשתו ואת בניו ומה שיש לו הכל
ויפרע: ²⁶ונפל הוא וסגיד ואמר
אדוני תאריך אפך וכל מה שיש
אפרע לך: ²⁷ורייחם עליו אדונו
ועזב אותו וגם חובתו שבק לו:
²⁸יצא זה העבד ומצא לא' איש
שחייב לו מאה ותפס אותו וחנק
אותו ואמר תפרע לי חובי:
²⁹ונפל הלזה על רגלו ובקש
תאריך אפך ואני אפרע: ³⁰וזה לא
רצה אלא הלך והניח אותו בבית
אסורים עד שפרע החוב: ³¹כיון
שראה כך חביריהם נזעפו הרבה

one thing on earth concerning any desire that
you ask, it will happen for you by means of my
Father in heaven. ²⁰And in the place where two
or three are assembled together for my name,
there I will be between them." ²¹Then Pedro
approached him and said, "My Master, how many
times if my brother sins against me should I
forgive him? Up to seven times?" ²²Yesh'u said
to him, "I did not say seven times, but seventy
times seven, seven. ²³Because, the kingdom of
heaven can be likened to one king wanting to
take account of his servants. ²⁴And while taking
account, there was one debtor who owed ten-
thousand talents. ²⁵And when he was unable to
pay, (the) lord commanded him to sell his wife,
and children, and whatever he had entirely, and
to pay. ²⁶And he fell over and bowed down and
said, 'My Lord, be long-suffering and I will pay
you everything there is.' ²⁷And his lord had
mercy on him and released him and even forgave
him his debt. ²⁸This servant went out and found
one man who owed him a hundred, and he
grabbed him and strangled him and said: 'Repay
me my debt.' ²⁹And he fell at his foot and begged:
'You should be patient and I will pay.' ³⁰And this
one was unwilling, but he went and left him in the
house of prisoners until he repaid the debt.
³¹When he saw this, their friends were angered

ובאו והודיעו לאדוניהם כמו
שהיה: ³²קרא לו אדון ואמר לו
עבד רע איך כל החובות שבקתי
לך מפני בקשתך: ³³ולא היה לך
חנינה על חברך כמו שחננתי
אותך: ³⁴וכעס האדון ומסר
למכים עד שיפרע כל החוב שלו:
³⁵כך עושה לכם אבי שבשמים
אם לא תשבקון ותמחלו איש
לאחיו מן הלב הרצון:

much and came and informed their Lord about
what happened. ³²(The) lord called to him and
said to him, 'Evil servant, how did I forgive you all
the debts because of your request. ³³And should
you not have mercy over your friend like I had
mercy over you?' ³⁴And the lord was angry and
delivered him over for beatings until he would
pay all his debt. ³⁵So does my Father in heaven to
you, if you do not forgive and pardon each
person their brother from a willing heart."

פרק י"ט

¹והיה דכר שלים יש'ו דברים אלו
נסע מן גליל ובא לתחום של
יהודים לעבר הירדן: ²ובא אחריו
קהילה רב וריפא אותם שם:
³וקרבו אליו הפירושים והיו
מנסין אותו ואומרים לו אם יש
ממשלה לאיש לגרש את אשתו
מכל עלילות: ⁴הוא ענה ואמר
להם לא קריתם שהוא עשה
בבראשית ברא אותם: ⁵ואמר
בשביל זה ועזבו אביו ואימו
ודבק באשתו והיו לבשר אחד:
⁶מן זה נראה לא הוא ב' אלא א'
גוף מפני כך עשה אלהים זוג
לב'א שלא יגרש: ⁷אמר לו למה
משה עשה כך שצוה ליתן כתב

Chapter 19

¹And it was when Yesh'u completed these words,
he traveled from Galil and came to the border
of Yehudites across the Yarden. ²And a great
crowd followed him, and he healed them there.
³And the Pharisees approached him and were
testing him and saying to him, "Is it legal for a
man to divorce his wife by all pretexts?" ⁴He
answered and said to them, "Have not you read
that the one who made them in the beginning
'created them'?" (Gn 1:27) ⁵And he said,
"Because of this, even he should leave his father
and his mother and cleave to his wife, and they
shall become one flesh." (Gn 2:24) ⁶From this it
can be seen it is not two, but only one body:
wherefore God made a pair of human beings, so
none should divorce." ⁷He said to him, "Why did

כריתות ומותרת: ⁸ואמר להם משה מכובר לב שיש לכם היתיר לכם שיגרש נשים שלכם ומן בראשית לא היה כך: ⁹אומר אני לכם ומי שמגרש אשתו שאינה זונה ולוקח זונה אחרת ומי שנושה אותה הוא זונה: ¹⁰אמרו לו תלמדיו אם כך הוא הענין בין אנשים עם אשה לא יוכל לישא אשה: ¹¹אמר להם לא כל אדם יוכל ללמוד זה אלא למי שנותן לו: ¹²יש מי שמאמין מבטן אמו וכך נולד יש מי שאמונתו מן אדם הוא לבד אמונתו ויש שמאמין שהם [15a] עשו ברצונם באמונה בשביל מלכות שמים ומי שרוצה להספיק יוכל להספיק: ¹³אחר כן הקריבו לו ילדים בשביל שישים ידו עליהם לברכם והתלמידים לא רצו: ¹⁴אז אמר יש'ו תניחו את הילדים שיבא אצלי ולא תעכבו אותם לפי שהם מעוטים והם יהיו במלכות שמים: ¹⁵והניח ידו עליהם והלך משם: ¹⁶ובא א' וקרב אצלו ואמר לו מלמד הטוב מה טוב אעשה שיהיה לי חיי עולם: ¹⁷והוא אמר לו למה אתה קורא טוב אותי אין טוב אלא אחד

Mosheh do this, for he commanded to give 'a document of divorce and permission'?" (Dt 24:1) ⁸And he said to them, "Mosheh, because of the hardness of heart that you have, allowed you to divorce your wives, but from the beginning it was not so. ⁹I tell you, even whoever divorces his wife without her being a fornicator and takes another is a fornicator: and whoever takes her is a fornicator." ¹⁰His disciples said to him, "If such is the case between men with a wife, it is not possible to take a wife." ¹¹He said to them, "Not every man is able to learn this, except whomever it is to be given to. ¹²There is someone who has faith from the womb of his mother and accordingly is born, there is someone whose faith is only his faith by means of man, and there are some who have faith who have acted by their own will in faith for the sake of the kingdom of heaven. And someone who wills to succeed is able to succeed." ¹³After this they brought him children so that he might set his hand on them to bless them, but his disciples were unwilling. ¹⁴Then Yesh'u said, "Allow the children to come to me and do not hinder them, for they are little but they will be in the kingdom of heaven." ¹⁵And he laid his hand on them and went from there. ¹⁶And one approached him and said to him: "Good Teacher, what good thing

ואם אתה רוצה לחיי עולם שמור מצוותיו: ¹⁸ואמר לו אילו הן המצוות שאמר יש'ו לא תרצח ולא תנאף ולא תגנוב ולא תענה ברעך עד שקר: ¹⁹כבד את אביך ואת אמך ואהבת לרעך כמוך: ²⁰אמר לו כיון שהייתי בחור בקטנותי שמרתי כל אלו אפילו הכי חסר אני: ²¹אמר להם יש'ו אם אתם רוצים שתהיה שלום מכור נחלתך ותתן לעניים ותהיה לך שם בשמים ובא אחרי: ²²וכיון ששמע זה הבחור אלו הדברים הלך ביגון מפני שיש לו רכוש הרבה: ²³יש'ו זה אמר לתלמידיו אמת אני אומר לכם שעתיד העשיר לעלות לשמים: ²⁴אני אומר כמו שגמל יותר בנקל יוכל ליכנס בחור המחט כך יכנס העשיר במלכות שמים: ²⁵תלמידים אלו כיון ששמעו נתמהו הרבה ואמרו בתמהון לבב מי הוא שיוכל להוצל כך לחיי עולם: ²⁶צעק בהם יש'ו ואמר להם בכעס לא יש בני אדם שימצא אצל אלהים כל מה שמבקשים ימצאו: ²⁷אז ענה פדרו ואמר לו הנה אנחנו כל מה שיש

should I do so that I may have eternal life?" ¹⁷And he said to him, "Why do you call me good? There is none good except One. And if you want eternal life, keep his commandments." ¹⁸And he spoke to him. These are the commandments that Yesh'u said: "You shall not murder, nor commit adultery, nor steal, nor bear false witness against your neighbor, ¹⁹honor your father and your mother and love your neighbor as yourself." (Ex 20:12-16; Lev 19:18; Dt 5:16-20) ²⁰He said to him, "Since I was a youth in my littleness, I kept all these. Even so, what am I lacking?" ²¹Yesh'u said to them, "If you want to be perfect, sell your inheritance and give to the poor, and it will be for you there in heaven, and follow me." ²²And when this youth heard these words, he went away in sadness, for he had much property. ²³Yesh'u said this to his disciples, "Truly, I tell you that the rich are yet to ascend to the heavens. ²⁴I say, it is easier for a camel to enter into the eye of a needle than for the rich to enter into the kingdom of heaven." ²⁵The disciples, when they heard, were much amazed and said with amazement of heart, "Who is able to be saved accordingly for eternal life?" ²⁶Yesh'u shouted at them and said to them in anger, "It is not possible for human beings: with God everything they seek is possible." ²⁷Then

שבקנו ובאנו אחריך למה לנו לא יהיה כך: ²⁸אמר להון יש'ו באמת אומר אני לכם שאתם שבאתם אחרי בעולם הזה כך כמו שאנחנו יושבים על כסא מלכות כך תשבו גם אתם על י'ב כסאות ותדונו על י'ב שבטי ישראל: ²⁹וכל איש שמניח ביתו או אחיו או אחותו או אביו או אמו או אשתו או בניו או קרובין לשמי באמת יקבל שכרם ויחיה לחיי עולם: ³⁰הרבה הם קדמונים שהיו אחרונים ואחרונים היו קדמונים:

Pedro answered and said to him, "Lo, we have left everything and followed you: why for us will it not be so?" ²⁸Yesh'u said to them, "In truth, I tell you that you who have followed me in this world, just like we sit on the throne of the kingdom, so also you will sit on twelve thrones and judge over the twelve tribes of Yisra'el. ²⁹And everyone who leaves his house, or brothers, or sister, or father, or mother, or wife, or children, or relatives for my name, in truth they will receive their reward and live to eternal life. ³⁰Many are the first who have become last, and the last have become first.

פרק כ'

Chapter 20

¹דומה זה מלכות שמים לאיש בעל הבית שיצא לחוץ בבוקר לשכור פועלים לכרם שלו: ²וחרץ עם פעליו דינר א' ביום ושלח אותם לכרם: ³ויצא בג' שעות וראה אחרים עומדין בשוק ובטלין: ⁴ואמר להם לכו אף אתם לכרם ומה שראוי אתן לכם: ⁵והם הלכו ויצא עוד בשש שעות ובט' שעות ועשה כן: ⁶ולפני י'א שעות יצא ומצא אחרים שעומדין בטלנים ואמר להם למה אתם עומדין כל היום [15b] בטלין:

¹"The kingdom of heaven is like a man, the owner of a house, who went outside in the morning to hire workers for his vineyard. ²And he decided with his workers on one dinar-coin per day and sent them to the vineyard. ³And he went out in three hours and saw others standing in the market and unemployed. ⁴And he said to them, 'Go also you to the vineyard, and I will give whatever its worth is to you.' ⁵And they went, and he went out again in six hours and in nine hours and did accordingly. ⁶And before eleven hours he went out and found others standing and unemployed, and he said to them, 'Why are

7אמרו לו לא איש להשכירנו
אמר להם תלכו גם אתם לחרם
ומה שראוי אתן לכם: 8כיון שהיה
לילה אמר אדון החרם למשרתו
קרא לפועלים ותן להם שכרם
והתחיל מן אחרון עד ראשון:
9ובא אלו של י'א שעות ולקחו
דינר דינר: 10וכיון שבאו קדמונים
חשבו שיותר ימצא להם ולא
לקחו כי אם דינר דינר: 11וכיון
שלקחו כך רננו על בעל הבית
ואמרו: 12אלו אחרונים שלא א'
שעה שעבדו שלמת להם כמותינו
שאנו עשינו מלאכת המשא בחום
היום: 13הוא השיב ואמר להם
חברי לא מעלתי בך אני הלא
עשיתי קציה עמך בדינר: 14קח
שלך ולך ורוצה אני ליתן
לאחרים כמותך: 15לא יש מי
שימשול עלי שכל מה שאני חפץ
אעשה ולא אחשוד בשביל עין רע
שלך ואני אדם טוב: 16כך יהיו
אחרונים קדמונים וקדמונים
אחרונים הרבה יהיו נקראים
ומעט יהיו נבחרים: 17ועבר ישו
לירושלים ולקח י'ב תלמידיו
עימו ובדרך אמר להם: 18הנה
אנחנו עולים לירושלים ובן אדם

you standing all today unemployed?' 7They said
to him, 'No one will hire us.' He said to them, 'You
also should go to the vineyard, and I will give you
what is right.' 8When it was night, the lord of the
vineyard said to his overseer, 'Call for the
workers and give them their wage and begin
from the last until the first.' 9And there came
those of eleven hours, and they took a dinar-
coin each. 10And when those first came, they
thought more would be provided for them, and
they did not take except a dinar-coin each.
11And when they took accordingly, they
murmured against the owner of the house and
said: 12'These last who did not work one hour,
you made them equal with us, for we did the
burdensome work in the heat of the day.' 13He
responded and said to them, 'My friend, I have
not wronged you: did not I make a deal with you
for a dinar-coin? 14Take what is yours and go, as
I want to give to the last like you. 15There is no
one to rule over me doing everything that I
desire! But I will not be darkened because you
have an evil eye and I am a good man.' 16So the
last will be first, and the first last: many are
called, and few are chosen." 17And Yesh'u passed
on to Yerushalayim, and he took his twelve
disciples with him and on the way said to them:
18"Lo, we go up to Yerushalayim, and the Son of

ימסר לכוהנים גדולים
ולסופרים ויתחייב למיתה:
19וימסרוהו אותו לעם ויכוהו
ויקללוהו ויצלבוהו וביום הג'
יקום: 20אז קרבה אליו אמם של
בני זבדי הוא ובניה והשתחוה לו
ושאלה היא ממנו דבר: 21וזה אמר
לה מה את רוצה ממני אמרה לו
זה שני בני י' י' י' י' י' י' י' י' י' י'
בשמאלך במלכות: 22ענה ישו
ואמר אינכם יודעים אתם מה
שאתם שואלים ויוכל אתם
לשתות בכוס שאני בו לעתיד וגם
בטהרה שטיהרתי תטהרו אמרו
לו יכולים אנחנו: 23אמר להם
באמת בכוס שלי תשתון
ומטהרתי תטהרון אבל לישב
בימיני ובשמאלי אני יכול אלא
לאותם שהטיב להם אבי: 24כיון
ששמעו כך אלו י' כעסו על ב'
אחים האלו: 25אז קרא אותם ישו
ואמר תדעו כטוב כי הגדולים
של אנשים יהיו מושלים עליהם
וראשי העם שולטין על הגדולים:
26לא כן יהיה ביניכם אלא מי
שרצה להיות גדול יהיה לכם
משמשים: 27ומי שרצה מכם
להיות קדמון יהיה לכם עבדים:

man will be betrayed to the chief priests and to the scribes, and he will be condemned to death.
19And they will deliver him to the people, and smite him, and curse him, and crucify him, and on the third day he will arise." 20Then there approached him the mother of the sons of Zebdi, and her sons, and she bowed down to him, asking of him a word. 21And this one said to her, "What do you want of me?" She said to him, "That these two sons of mine will sit, one on your right and one on your left, in the kingdom."
22Yesh'u answered and said, "You do not know what you ask. Are you able to drink the cup which I must, and to be purified with the purification which purified me?" They said to him, "We are able." 23He said to them, "In truth, you will drink my cup, and with my purification you will be purified, but to sit on my right or on my left I cannot, but it is for those for whom my Father prepared it." 24When they heard this, those ten became angry at these two brothers.
25Then Yesh'u called them and said, "You should know as well that the nobles of the people will have authority over them, and the princes of the people rule over the nobles. 26Not so should it be between you, but whoever wants to be great, let him be for your ministers. 27And whoever among you wants to be first, let him be

28 לא כך בא זה בן אדם שישרתו
לו אחרים אלא הוא בא לשרת
ולמסור נפשו להציל הרבה
אנשים: 29 וכיון שיצא יש'ו מן
יריחו ובא אחריו הרבה קהילה:
30 והנה ב' סומים יושבים על אם
הדרך וכיון ששמעו ליש'ו עובר
נתנו קול ואמרו רחם עלינו
אדונינו בן דוד: 31 והקהילה היו
גוערים בהם שישתוק והם היו
מרומים קולם ואומרים רחם
עלינו בן דוד: 32 וקם יש'ו וקרא
להם ואמר מה אתם רוצים אעשה
לכם: 33 אמר לו אדונינו שתפתח
עינינו: 34 ויריחם עליהם ונגע
בעיניהם ובאותה שעה נפתחו
עניהם והלכו אחריו: [16a]

for your servants. 28 Accordingly the Son of man did not come that others would attend him, but he came to attend and deliver himself over to save many people." 29 And when Yesh'u went out from Yeriho, even a great crowd followed him. 30 And lo, two blind-men sat on a canal of the road, and when they heard Yesh'u passing by, they gave a shout and said, "Have mercy on us, our Lord, son of David!" 31 And the crowd was rebuking them to be silent, and they were raising their voice and saying, "Have mercy on us, son of David!" 32 And Yesh'u stood and called them and said, "What do you want me to do for you?" 33 He said to him, "Our Lord, that you open our eyes." 34 And he had mercy on them and touched their eyes, and in that hour their eyes were opened, and they followed him.

פרק כ"א

Chapter 21

1 כיון שקרב לירושלים ובית פגה
על נגב ההר הזיתים שלח יש'ו ב'
תלמידיו ואמר להם: 2 לכו לעיר
זה שנגדכם ובמהרה תמצאו
חמור א' קשור ואנקה עמה
ותתירו ותביאו לי: 3 ואם אדם
אומר לכם איזה דבר תאמרו
אדון רוצה זה ובמהרה ישלח
אותם: 4 וזה כמו שנאמר ע'י נביא:

1 When he approached Yerushalayim and Bet Pageh, across from the Mount of Olives, Yesh'u sent two of his disciples and said to them: 2 "Go into this city that is in front of you, and quickly you will find one donkey tied, and a she-camel with her: even set loose and bring them to me. (Cf. Is 21:7) 3 And if anyone says to you anything, you should say, '(The) lord wants this,' and quickly he will send them." 4 This is according to what was

⁵אימרו לבת ציון הנה מלכך בא
עני ורוכב על חמור ועל עיר בר
אתון: ⁶והלכו תלמידיו ועשו כמו
שצוה אותם ישׁו: ⁷והביאו
לחמור ולבנה וישמו על בנה
לבושיהם ורכב עליו ישׁו:
⁸והקהילות הכל היו מתקרין
ופורשים בדרך בלבושיהם
ואחרים כורתים עשבים מן אילן
ומשליכים בארץ: ⁹קהילות הזה
שהולכים בפניו ובאחריו צעקו
ואמרו הושענה וברוך הוא שבא
דמריה הושענה ממרום: ¹⁰וכד
על לירושלים זעו כל המדינה
ואמרו מי זה הוא: ¹¹קהילה זה
אמרו הוא זה ישׁו נביא מן נצרת
של גליל: ¹²ובא ישׁו להיכל
אלהים והוציא משם לכל איש
שקונין ומוכרין בהיכל וחסף
השלחן של שולחני וגם הכסא
שמוכרים יונות: ¹³ואמר לה'
כתוב הוא ביתי בית תפילה
יקרא אתם זה עשיתם בור
הגנבים: ¹⁴וקרב אצלו סומים
וחיגרים וריפא אותם: ¹⁵וכד חזו
זה רבי כהנים ופירושים נתמחו
על זה והנערים שצועקים
בהיכל ואומרים הושענה לבן

spoken by means of the prophet: ⁵"Say to the daughter of Tziyyon, 'Lo, your king comes, meek, and riding on a donkey and on a foal, the offspring of a she-ass.'" (Is 62:11; Zec 9:9) ⁶And his disciples went and did like Yesh'u commanded them. ⁷And they brought the donkey and her offspring and set on her offspring their garments, and Yesh'u rode on it. ⁸And the general crowds were being called and spreading on the road their garments, and others cut branches from a tree and cast them on the earth. ⁹The crowds of this one, who walked before and after him, shouted and said, "Hoshanah, and blessed is the one who comes of the LORD! Hoshanah from on high!" (Ps 118:26) ¹⁰And when he went up to Yerushalayim, all the city was shaken, and they said, "Who is this?" ¹¹This crowd said, "This is Yesh'u the prophet from Netzaret of Galil." ¹²And Yesh'u came to the Temple of God and expelled from there everyone buying and selling in the Temple, and he robbed the table of the moneychangers and even the chair of the sellers of doves. ¹³And he said to them, "It is written: 'My house will be called a house of prayer;' (Is 56:7) you have made it 'a pit of thieves.'" (Jer 7:11) ¹⁴And the blind and cripples approached beside him, and he healed them. ¹⁵And when the chief priests and the scribes saw this, they were

דוד כעסו עליהם: ¹⁶ואמרו לו שמע מה שאומרים אלו אמר להם יש'ו באמת ובשבעה לא שמעתם מן פה של נערים ושל יונקים תקנת תושבחות: ¹⁷ועזב אותם ויצא לחוץ מן המדינה לבית "עניה ולן שם: ¹⁸ובבוקר כיון שחזר למדינה נעשה רעב: ¹⁹וראה תאנה א' בדרך ובא אצלו ולא מצא בה שום דבר כי אם עלים לבד ואמר לה לא יהיו ביך עוד פרי לעולם ובמהרה יבשת תאנה: ²⁰וראו תלמידיו ותמהו איך יבשה תאנה בשעתה: ²¹ענה יש'ו ואמר אמת אומר לכם אם יהיה בכם אמונה לא תסתפקון לא לבד תאנה זאת אלא אם תאמרו להר שיתעקר ויפול לים יהיה: ²²וכל הדבר שמבקשים בתפילה ימצא באמונה: ²³וכד בא יש'ו להיכל קרבו אצלו כהנים ופירושים דעם היו אומרים באיזה ממשלה את עושה זה ומי שנתן לך שולטנות הזה: ²⁴ענה יש'ו ואמר להם אף אני אומר לכם דבר א' ואם יאמרו לי אף אני אומר לכם מי נתן לי ממשלה הזה: ²⁵ויחנן

amazed over it, and the youths shouting in the Temple and saying, "Hoshanah to the son of David!" They became angry against them. ¹⁶And they said to him, "Has he heard what these say?!" Yesh'u said to them, "In truth and by oath, have not you heard, 'From the mouth of children and sucklings you have prepared praises?'" (Ps 8:2) ¹⁷And he left them and went outside the city to Bet-'Aniyyah, and he lodged there. ¹⁸And in the morning when he returned to the city, he was hungry. ¹⁹And he saw one fig-tree by the road and came to it and did not find on it anything except leaves only. And he said to it, "May there be no more fruit on you forever." And quickly the fig-tree withered. ²⁰And his disciples saw and were amazed: "How did the fig-tree wither in an hour?" ²¹Yesh'u answered and said, "Truly I tell you: if there is in you faith without doubting, it is possible not only for this fig-tree, but if you say to a mountain, 'Be uprooted and fall into the sea,' it will happen. ²²And every matter that you seek in prayer can be found in faith." ²³And when Yesh'u came to the Temple, the priests approached him, and the Pharisees, for people were saying, "By what authority do you do this, and who gave you this authority?" ²⁴Yesh'u answered and said to them, "Even I will tell you one thing, and if they tell me, even I will tell you

המטהר מהיכן היה אם מן השמים או מן הארץ וחשבו הם אם אנו אומרים מן שמים יאמר הוא א'כ למה לא האמנתם בו: ²⁶ואם יאמר מן בני אדם מפחדים אנו מפני חיילות כי הם לקחו אותו לנביא: ²⁷ואנו ואמרו לא ידעינן אמר להם יש'ו אף אני ג'כ לא אומר באיזה כח עושה זה: ²⁸מה חושבים אתם איש א' שיש לו ב' בנים וקרא לראשון אצלו ואמר לו לך ופלה [16b] היום בכרם: ²⁹והוא ענה ואמר לא רוצה ואפ'ה הלך בנחמה לכרם: ³⁰וקרב איליו השני אמר ג'כ לו כך והוא ענה ואמר אלך אבי ולא הלך: ³¹מי הוא משניהם עשה רצון האביהם ואמרו הראשון אמר להם יש'ו באמת אני אומר לכם עם הארץ ובני זונת מקדמין לכם במלכות שמים: ³²כי בא יוחנן אצליכם לצדק אתכם ולא האמנתם ועם הארץ ובני זנונים האמינו בו אתם אף זה שראו כך לא ניחמתם להאמין בו: ³³שמעו משל אחרת א' איש בעל הבית נטע כרם והסביב סביבו מחול

who gave me this authority. ²⁵Yohanan the Purifier, from where was he, from heaven or from earth?" And they thought, "If we say, 'From heaven,' he will say, 'If so, why did you not believe in him?'" ²⁶And if he says, 'From human beings,' we are afraid of the armies," for they took him as a prophet. ²⁷And they answered and said, "We do not know." Yesh'u said to them, "Even I likewise will not say by what power I do this. ²⁸What do you think? One man had two sons, and he called the first to him and said to him, 'Go and work today in the vineyard.' ²⁹And he answered and said, 'I am unwilling,' but nevertheless he went in redemption to the vineyard. ³⁰And he approached to the second, saying likewise to him this: and he answered and said, 'I will go, my Father,' and did not go. ³¹Who of these two did the will of their father?" And they said, "The first." Yesh'u said to them, "In truth, I tell you, the people of the land and children of prostitutes will precede you into the kingdom of heaven. ³²For Yohanan came to you to make you righteous, and you did not believe, but the people of the land and the children of prostitutes believed in him; you who saw even this were accordingly not reconciled to believe in him. ³³Hear another parable: One man, the owner of a house, planted a vineyard and surrounded it with

וגדר וחרפר בו מקום ובנה מגדל
והחזיק אותם לאריס א' ויצא
חוץ לעיר: ³⁴כיון שקרב זמן
פירות שלח לעבדיו אצל האריס
ששלח מן פירותיו לו: ³⁵ותפסו
האריסים את עבדיו ולא' הכה
ולא' סקל ולא' הרג: ³⁶ותוב שדר
עבדים אחרים הרבה מן קודם
וגם הם עשו כן: ³⁷ולבסוף שלח
לבנו ואמר שמא יהיה כבוד
לבני: ³⁸ואריס כיון שראה לבנו
חשבו זהו יורשו נהרוג אותו
ונהיה יורשיו: ³⁹ותפס לבנו חוץ
מן הכרם והרגו: ⁴⁰כיון שיבא
בעל הכרם מה יעשה לאריס:
⁴¹אמרו לו לרעים הורג ברע
והכרם נותן לאריסים אחרים
שיתנו פירותיו לזמנו: ⁴²אמר
להם יש' באמת לא קריתם
בכתב שהאבן של בנאים בנאו
אותו עד פנת הבית מן אצל
אדונינו והיה נפלאות בעינינו:
⁴³בשביל זה אומר לכם שיטול
מכם מלכות שמים ויתן לעם
שעושה פירות: ⁴⁴ומי שנפל על
האבן הזאת יהיו שבורים וכל מי
שיפול עליה זה אבן מרסקת:
⁴⁵וכד שמעו רבי כהנים

a perimeter and a fence, and he dug an area in it
and built a tower, and he lent them to one tenant
and went outside the city. ³⁴When the time of
fruits approached, he sent his servants to the
tenant so that he would send of its fruits to him.
³⁵And the tenants seized his servants and beat
one, and stoned one, and murdered one. ³⁶And
again he sent other servants, more than before,
and even they did so. ³⁷And at last he sent his son
and said, 'Perhaps there will be honor for my son.'
³⁸And when the tenant saw his son, they thought,
'This is his heir. Let us murder him and we will
become his heirs.' ³⁹And he seized his son outside
of the vineyard and murdered him. ⁴⁰When the
owner of the vineyard comes, what will he do to
the tenant?" ⁴¹They said to him, "He will kill the
evil with evil, and give the vineyard to other
tenants who will give his fruits in its time."
⁴²Yesh'u said to them, "In truth, have not you
read in the scripture, 'The stone that the
builders built up into the corner of the house is
by means of our Lord, and it was marvelous in our
eyes'? (Ps 118:22-23) ⁴³Because of this, I tell
you that he will take from you the kingdom of
heaven and give it to a people who produce
fruits. ⁴⁴And whoever falls on this stone will be
broken, and all whomever it falls on, this stone will
smash." ⁴⁵And when the chief priests and

והפירושים משלים אלו ידעו Pharisees heard these parables, they knew that
 שאומר עליהם: ⁴⁶ובקשו לתפוס he spoke against them. ⁴⁶And they sought to
 אבל יראו מן קהילה בשביל כמו arrest him, but they were afraid of the crowd,
 נביא לקחו אותו: because they held him like a prophet.

פרק כ"ב

Chapter 22

¹וענה עוד ישו במשל ואמר: ¹And again Yesh'u answered in a parable and said:
²דומה מלכות שמים לאיש ²"The kingdom of heaven is like a man who
 שעושה חופה לבנו: ³וישלח ³And he sent his
 לעבדיו לקרא לאנשים לסעודה servants to call the people to the dinner, but
 ולא רצו לבא: ⁴פעם שלח they did not want to come. ⁴Again, he sent
 למשרתים אחרים לומר לכל other servants to tell all those invited, 'The food
 הקרואים שהיה אכילה מזומן has been prepared and the doves and fatlings
 ותורים ומפוטמים היו נשחטים slaughtered, and everything is good for the
 וכל דבר טוב למשתה: ⁵והם לא feast.' ⁵And they did not think and went away,
 חשבו והלכו כל א' ליערו everyone to his forest and to his merchandise.
 ולסחורתו: ⁶ואחרים לקחו ⁶But others took these servants and abused and
 למשרתים אלו וביזו והרגו: murdered them. ⁷When the king heard, he
⁷כששמע המלך כעס ושדר became angry and sent his armies to destroy
 חיילותיו לאבד ולהרוג אותם and kill them, and their city with fire. ⁸Then he
 ואת מדינתם באש: ⁸אז אמר עוד said again to his servants, 'This feast is good,
 לעבדיו סעודה זה טובה וגם אינם and even they are not worthy of this food. ⁹Go
 ראויים לאכילה הזו: ⁹לכו לכם you outside on the highway and invite everyone
 לחוץ בדרך וכל מי שימצא אותם who you find to the dinner.' ¹⁰And the servants
 תקראו לסעודה: ¹⁰ויצאו עבדים went out on the road and gathered all they
 בדרך וקבצו כל שמצאו רעים found, bad and good: and all the drinking house
 וטובים ומילא כל הבית משתה was filled and dined. ¹¹And the king came and saw
 והיסב: ¹¹ובא המלך וראה את the diners, and he saw one man without the

המסובים וראה א' איש שאינו
 [17a] לבוש של סעודה: ¹²ושאל לו
 חברי למה ירדת לסעודה ובלא
 לבוש של סעודה: ¹³אז אמר
 לעבדיו תאסרו אותו בידים
 ורגלים ותוציא לחוץ לחשך ושם
 יהיה בוכה וחורק שיניים: ¹⁴הרבה
 הם הקרואים ומיעוט הנבררים:
¹⁵אז הלכו פירושם ולקחו עצה
 כיצד נצדק בדברים: ¹⁶ושלחו
 ליה תלמידיהון עם בית הורודוס
 ואמרו לו רבי יודעין אנו שישר
 אתה ואורח של אלהים מלמד
 אתה ולא פתחת פִּיךְ לאדם ולמה
 לא לקחת ארץ אפים לאדם:
¹⁷ושאל לו איך אתה חושב בכח
 צריך ליתן מס לקסר או לאו:
¹⁸ויש'ו ידע דעתם ואמר למה
 מנסין אותי אתם כנושא פנים:
¹⁹תראוני דינר של מס הם הקריבו
 דינר א': ²⁰ואמר להם יש'ו של מי
 צלם וחתימה וזה הכתובה:
²¹ואמרו של קסר אמר להם א'כ
 של קסר הוא תתנו לקסר ושל
 אלהים תתנו לאלהים:
²²וכששמעו כך נתמהו ושבקו
 ואזלו: ²³בזה היום קרבו אליו
 צדוקים ואמרו לו לא יש תחית

clothing of the dinner. ¹²And he asked him, 'My friend, why did you come down to the dinner, but without the clothing of the dinner?' ¹³Then he said to his servants, 'Bind him by the hands and feet, and cast him outside into the darkness, and there shall be weeping and gnashing of teeth.' ¹⁴Many are the called, and few are the chosen." ¹⁵Then the Pharisees went and took counsel in order to be justified with words. ¹⁶And they sent to him their disciples with the house of Horodos, and said to him, "Rabbi, we know that you are upright, and you teach the way of God, and you have not opened your mouth against anyone, and how you do not long-suffer the person of anyone." ¹⁷And he asked him, "What do you think: by force should one give tax to Caesar, or not?" ¹⁸And Yesh'u knew their opinion and said, "Why do you test me, you hypocrites? ¹⁹Show me the dinar-coin of the tax." They brought to him one dinar-coin. ²⁰And Yesh'u said to them, "Whose is the image and signature and inscription?" ²¹And they said, "Caesar's." He said to them, "Give what is Caesar's to Caesar and give what is God's to God." ²²And when they heard this they were amazed and left him and went away. ²³On that day the Sadducees approached him and said, "There is no reviving of the dead." They asked

המיתים זה שאלו וגם אמרו לו:
²⁴מלמד משה אמר לן אם אדם א'
 מת ולא יש לו בנים ישא אחיו את
 אשתו ויקיים זרע לאחיו: ²⁵ואם
 יש לאחיו ז' אחים הראשון נשא
 אשה ומת ולא היה בנים ועזב
 אשתו לאחיו: ²⁶וכך היה לפני ב'
 וגם לשלישי עד ז': ²⁷ובאחרית
 הכל מתה האשה ג'כ': ²⁸ובקומתם
 של המתים למי מן שבעה יהיה
 זאת אשה מפני לכלם היתה
 נשואה: ²⁹ענה יש'ו ואמר להם
 מוטעין אתם ולא ידעתם מה
 הכתב ולא כח השם: ³⁰ובתחית
 המתים לא נושאים נשים וגם לא
 יהיו נשים לאנשים אלא יהיו כמו
 מלאכים של השם בתחית המתים:
³¹ועל תחית המתים לא קריתם
 מה שנאמר לכם מן השם שאמר:
³²אני הוא אלהי אברהם ואלהי
 יצחק ואלהי יעקוב אינו ואלהים
 לא היה של מתים אלא של
 חיים: ³³וכיון ששמעו הקהילה
 נתמהו בתלמודיו: ³⁴פירושים
 הוזה כיון ששמעו שהשתיך את
 הצדוקים נתחברו כאחד: ³⁵ושאל
 א' מהם שיודע דת תורה כמו
 שמנסה אותו: ³⁶המלמד איוהו

and even said to him: ²⁴"Teacher, Mosheh told us, 'if one man dies and has no sons, his brother should take his wife and raise offspring for his brother.' (Dt 25:5) ²⁵And if there were seven brothers, the first took a wife and died without having sons, and he left his wife to his brother. ²⁶And so it was before the second, and also the third, until the seventh. ²⁷And after everyone, the woman died likewise. ²⁸In the resurrection of the dead, to whom of the seven will she be the wife? For she was taken by all of them." ²⁹Yesh'u answered and said to them, "You err and have not known what is the scripture, nor the power of the LORD. ³⁰For in the reviving of the dead, they do not take wives, nor wives husbands, but they are like the angels of the LORD in the reviving of the dead. ³¹And about the reviving of the dead, have not you read what was said to you by the LORD who said: ³²'I am the God of Abraham, and the God of Yitzḥaq, and the God of Ya'qob'? (Ex 3:6) And he is the God not of the dead, but of the living." ³³And when the crowd heard, they were amazed at his teachings. ³⁴When the Pharisees heard that he silenced the Sadducees, they were joined together as one. ³⁵And one of them who knew the religion of the Torah questioned, as if testing him: ³⁶"Teacher, which is the greatest

מצוה גדולה בתורה: ³⁷אמר לו יש'ו והאבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ובכל מחשבותיך: ³⁸הזו המצוה הרבה וראשונה: ³⁹והשני הדומה לו ואהבת לרעך כמוך: ⁴⁰בזה ב' המצוות תלוי תורה ונביא: ⁴¹כיון שנתקבצו הפירושם שאל יש'ו ואמר: ⁴²מה אתם אומרים על משיח בן מי הוא אמרו בן דוד: ⁴³אמר להם שאיך דוד ברוח הקדש קרא לאדונו ואמר כן: ⁴⁴נאום אדונו לאדוני שב לך מן ימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך: ⁴⁵אז דוד כיצד קרא לאדונו כך וכיצד [17b] עכשיו יהיה בנו: ⁴⁶ולא היה אדם שוב מן ההוא יום לשאול לו:

commandment in the Torah?" ³⁷Yesh'u said to him, "'And you shall love the LORD your God with all your heart, and with all your soul, and with all your strength, and with all your thoughts.'" (Dt 6:5) ³⁸This commandment is the greatest and first. ³⁹And the second is like it: 'And love your neighbor as yourself.' (Lev 19:18) ⁴⁰On these two commandments hang all the Torah and the prophet(s)." ⁴¹When the Pharisees were gathered together, Yesh'u asked and said: ⁴²"What do you say about the Messiah? Whose son is he?" They said, "The son of David." ⁴³He said to them, "How did David by the Holy Spirit call his Lord and say accordingly: ⁴⁴'His Lord said to my Lord, "Sit you at my right-hand until I set your enemies as a footstool for your feet"'? (Ps 110:1) ⁴⁵Then how does David call his Lord this, and how now is he his son?" ⁴⁶And no one again from that day would question him.

פרק כ"ג

¹יש'ו דבר אז עם הקהילה ותלמידיו ואמר להם: ²על כסא דמושה ישבו סופרים ופירושם: ³כל מה שיאמרו לכם לעשות תעשו ומה ששומרים תשמרו אבל זה לא תעשו שאומרים יעשה ולא יעשו הם: ⁴הם קושרים משא כבד

Chapter 23

¹Yesh'u spoke then with the crowd and his disciples, and he said to them, ²"On the chair of Mosheh sit scribes and Pharisees. ³Everything that they tell you to do, you should do, and whatever they keep, you should keep, but you should not do that which they say to do but they will not do. ⁴They bind a heavy burden and

ונושאים על כתפיהם של בני
אדם אבל הם בעצמם אינם רוצים
לנגוע בהם אפילו בא'
צבעותיהם: ⁵וכל צרכיהם עושים
להראות לבני אדם שמגלים
תפילין ותולין התכלת
בלבושיהם: ⁶ואוהבים להיות
ראש המסובים בסעודה וראש
היושב בכנסת: ⁷ונותנים שלומם
בשוק והם נקראים רבי רבי:
⁸אתם זה לא תקראו רבי א' הוא
רביכון יש'ו ואתם כלכם כאחים:
⁹ולא תקראו בארצכם אבי לשום
אדם לפי א' הוא אביך שבשמים:
¹⁰ולא תיקרון מנהיג מפני מנהיג
א' לכם שהוא משיח: ¹¹וזה הוא רב
בכם והוא משמש לכם: ¹²מי הוא
שמגביה את עצמו יהיה שפל ומן
השפל נפש ירום: ¹³אוי לכם
סופרים ופירושים שאתם אוכלים
בבית אלמנות ומאריכים
בתפילתכם ובשביל זה תקבלון
דין יותר: ¹⁴אוי לכם סופרים
ופירושים הכופרים שסוגרים
מלכות שמים לפני אנשים לא
אתם נכנסים ולא למי שהוא רוצה
יוכל ליכנס: ¹⁵אוי לכם סופרים
ופירושים שמסבבים ים ויבשה

set it on the shoulders of human beings, but by
themselves they do not want to touch them
even with one of their fingers. ⁵And all their
requirements they do to be seen by human
beings, for they enlarge their Tephillin
(phylacteries) and lengthen the blue-fringe in
their garments. ⁶And they love to be the first
dining at a feast, and the first sitting in the
assembly, ⁷and to offer their 'Peace' in the
market and be called 'Rabbi, Rabbi!' ⁸But you
should not be called 'Rabbi': one is your rabbi,
Yesh'u, and all of you are as brothers. ⁹And you
should not call any man 'Father' on earth, for
one is your Father in heaven. ¹⁰And you should
not be called 'Leader,' for one leads you, who is
the Messiah. ¹¹And the one who is greatest
among you, even he ministers to you. ¹²And
whoever exalts himself will be humbled, and
whoever humbles himself will be elevated. ¹³Woe
to you, scribes and Pharisees! For you devour
the house of widows and lengthen your prayers,
and because of this you will receive a greater
judgment. ¹⁴Woe to you, scribes and Pharisees,
infidels! For you shut the kingdom of heaven
before people: you do not enter, and one who
wants is unable to enter. ¹⁵Woe to you, scribes
and Pharisees! For you go around sea and dry-
land to make one proselyte, and after being

לעשות גר אחד ואחר שעשה
 עושים בנים לגהינם וכיפלים
 עליהם הדין: ¹⁶אוי לכם סופרים
 ופירושים הכופרים שהולכים
 הסומים שאומרים אתם מי
 שנשבע בהיכל לא יש חשש ומי
 שנשבע על הזהב צריך לגבות
 כחייב: ¹⁷שוטים וסומים מה הם
 גדול היכל או זהב והיכל מקדש
 הזהב: ¹⁸ומי שישבע על מזבח אין
 חשש ומי שנשבע על קורבן נעשו
 כבעל חוב: ¹⁹שוטים ועיוורים מה
 הוא גדול מזבח או קורבן ומזבח
 הוא שמקדש הקרבן: ²⁰ומי
 שנשבע במזבח נשבע בו ובכל מה
 שיש בו: ²¹ומי שנשבע בהיכל
 נשבע בו וכל מה שיש בו: ²²ומי
 שנשבע בשמים כנשבע בכסא
 השם ובמי שיושב עליו: ²³אוי
 לכם סופרים ופירושים הכופרים
 שאתם מעשרין הירקות ואנים
 וכמן ועוזבים הדתות הכבדים
 והדין וחנינה ואמונה זה הם אין
 זוכרים לעשות ומזה לא יבטלו:
²⁴אגודת סומים שמתפללין
 בשביל יתוש ובולעין גמלים:
²⁵אוי לכם סופרים ופירושים
 הכופרים למה אתם מנקים הכוס

made, you make them children of Gehinnom and
 double against them the judgment. ¹⁶Woe to
 you, scribes and Pharisees, infidels! For you lead
 the blind, saying whoever swears by the Temple
 has no worry, but whoever swears over the gold
 needs to raise it up as obligated. ¹⁷Deranged
 and blind ones! Which things are greater, the
 Temple or the gold? But the Temple sanctifies
 the gold! ¹⁸And whoever swears over the altar
 has no worry, but whoever swears over the
 offering is made like a debtor!? ¹⁹Deranged and
 blind ones! What is greater, the altar or the
 offering, or the altar that sanctifies the
 offering? ²⁰And whoever swears by the altar
 swears by it and by everything that is on it.
²¹And whoever swears by the Temple, swears by
 it and everything that is in it. ²²And whoever
 swears by heaven, it is like swearing by the
 throne of the LORD and by whoever sits on it.
²³Woe to you, scribes and Pharisees, infidels!
 For you tithe herbs, and anise, and cumin, and
 forsake the weightier edicts: even judgment,
 and mercy, and faith. This they do not
 remember to do, and by means of this not to be
 idle. ²⁴Guides of the blind, who pray because of
 a mosquito and swallow camels! ²⁵Woe to you,
 scribes and Pharisees, infidels: why do you clean
 the cup from outside, but their inside is filled

מבחוץ ובתוכם מלאה טינוף
ועולה: ²⁶אגודת סומים טיהרו
בקודם תוך הכוס וקערה א'כ אף
מבחוץ יהיה זכה: ²⁷אוי לכם
סופרים ופירושים הכופרים
שדומין [18a] אתם כקבורה
הנטחה מבחוץ ליופי אבל תוכם
מלא עצמות המתים וכל טומאה:
²⁸כך אף אתם מן חוץ נראים
לאנשים הצדיקים ובתוכם מלא
תוך ומרמות: ²⁹וי לכם פירושים
וסופרים הכופרים שבונים אתם
קבורת הנביא ומצבת לקבורת
הצדיקים: ³⁰ואומרין אתם שאילו
היינו בימי אבותינו לא נהיה להם
שותפות בדם נביא: ³¹וימודין
מעידים אתם בעצמכם שבניהם
אתם שהם הרגו לנביא: ³²ואף
אתם מילאו מדה של אביכם:
³³נחשים וילידי צפעונים כיצד
ימלטו מן דינא דגהינם: ³⁴בשביל
זה אני שולח נביא וחכמים
וסופרים מהם הורגים וצולבים
ומהם מוכים בקהילתכם וגם
רודפין אותם ממדינה למדינה:
³⁵אך שבא עליכם כל דם
ששפכתם של צדיקים על הארץ
מן דם של הבל הצדיק ועד דם

with fraud and iniquity? ²⁶Guides of the blind!
Purify first the inside of the cup and dish: after
this even the outside may be clean. ²⁷Woe to
you, scribes and Pharisees, infidels! For you are
like a sepulcher shining from outside beautifully,
but their inside is filled with bones of the dead
and all defilement! ²⁸So even you from the
outside appear to people as the righteous, but
your inside is filled with extortion and deceit.
²⁹Woe to you, Pharisees and scribes, infidels!
For you build the sepulcher of the prophet, and
decorate the sepulcher of the righteous! ³⁰And
you said, 'If we were in the days of our fathers,
we would not have been with them accomplices
in the blood of the prophet.' ³¹And you are
confessors testifying against yourselves that
you are children of those who murdered the
prophet. ³²And even you filled the measure of
your fathers. ³³Snakes and offspring of adders,
how can you escape from the judgment of
Gehinnom? ³⁴Because of this, I send prophets,
and sages, and scribes. Some of them they
murder and crucify, and some of them they
beat in your congregations and even persecute
them from city to city, ³⁵but that there will
come upon you all the blood that you shed of
the righteous on the earth, from the blood of
righteous Hebel and until the blood of

דזכריה בן ברכיה שהרגתם
בהיכל ובמזבח: ³⁶אמת אומר אני
לכם זה הכל יבואו על משפחה
זאת: ³⁷ירושלים ירושלים הרגת
נביא וסקלת לאלו השלוחים
אצלך כמה פעמים רציתי אותך
לקבץ בנייכי כמו שמקבץ
התרנגול את בניה תחת כנפיהם
ולא רצית: ³⁸זה עזובה לך ובתוך
חרבה: ³⁹אומר אני לכם כי לא
יראוני כלל אתם עד שתאמרו
ברוך הוא שבא בשם השם:

Zekharyah the son of Berekhyah, whom you
murdered between the Temple and the altar.
³⁶Truly, I tell you: this all will come upon this
generation. ³⁷Yerushalayim, Yerushalayim, who
murders the prophet(s) and stones those sent
to you, how many times have I wanted you to
collect your children like the hen collects her
chicks beneath her wings, and you were
unwilling? ³⁸This is left for you, and your house
is desolate. ³⁹I tell you that you will not see me
until you say, 'Blessed is he who came in the
name of the LORD.'" (Ps 118:26)

פרק כ"ד

¹ויצא יש'ו מן ההיכל לילך וקרבו
תלמידיו ומראין לו בנין ההיכל:
²הוא זה אמר להם לא תהיו רואין
בזה הכל באמת אומר אני לכם
לא יאריך הרבה עד שיהיה אבן
על אבן שלא יסתר: ³וכיון שישב
יש'ו על הר הזיתים וקרבו
התלמידים ואמרו בניהם ולא
אמור לנו אימתי יהיה זה מה אות
יהיה בביאתך ותשלומת העולם:
⁴ענה יש'ו ואמר להון תראו שלא
ירמה שום אדם: ⁵בשביל הרבה
יבאו בשמי ויאמרו אני הוא משיח
והרבה יטעו: ⁶עתידים אתם

Chapter 24

¹And Yesh'u departed from the Temple to go,
and his disciples approached and showed him the
building of the Temple. ²He said this to them,
"Do you not see all this? In truth, I tell you, it
will not be much longer until there will not be
left one stone upon another stone that will not
be torn down." ³And when Yesh'u sat on the
Mount of Olives, his disciples approached, and
said among themselves, "And should not you tell
us when this will be? What will the sign be at
your coming and the end of the world?" ⁴Yesh'u
answered and said to them, "See that no one
cheats you. ⁵Because many will come in my name
and say, 'I am the Messiah,' and deceive many.

לשמוע מלחמות ומצהלות
מלחמה ותראו ולא תפחדו מפני
זה הכל יהיה אפילו הכי לא יהיה
תשלומת העולם: ⁷יקום כי עם על
עם ומלכות על מלכות ויהיה
רעב ודבר ורעדת הארץ בכל
מקום: ⁸זה הכל הם ראשי
הכאבות: ⁹אז ימסרו אתכם
ויקטול אתכם וישנאו אתכם כל
העמים בשביל שמי: ¹⁰אז יהיו
הרבה נכשלים וישנאו אחד
לאחד וימסרו אחד לאחד:
¹¹והרבה נביאי שקר יקומו ויטעו
הם לרבים: ¹²ובשביל ריבוי עולה
מתקרר טובות הרבה: ¹³מי
שמיחל עד סוף עולם יהיה
לחירות: ¹⁴ותכריזו זה הסברה
בכל מלכות עולם להעיד לכל
העמים ואז יבא שלום: ¹⁵מה זה
שאתם רואים שיקוף משומם
שנאמר בדניאל הנביא שהקים
במקום הקדש ומי שקורא
השתומם: ¹⁶אז זה היהודים הוא
ברחו מן רעתם [18b] להר: ¹⁷ומי
שיש בגג לא ירדו ליקח מביתו:
¹⁸והם שהיו בשדה הם לא נתהפכו
לאחור ליקח מלבושיו: ¹⁹אוי לזה
הבטן ויונקים שהוא יומא:

⁶You are about to hear of wars and rumors of war: but see and do not fear because this all will happen. Even still it is not the end of the world.
⁷For nation will rise against nation, and kingdom against kingdom, and there will be famine, and plague, and quaking in every place. ⁸All these are the beginnings of sufferings. ⁹Then they will betray you, and murder you, and all the peoples will hate you because of my name. ¹⁰Then many will be offended and hate one another and betray one another. ¹¹And many false prophets will arise and deceive many. ¹²And because of increasing iniquity, the goodness of many becomes cold. ¹³Whoever lasts until the end of the world will have freedom. ¹⁴And you will preach the gospel in every kingdom of the world, for a testimony to all the peoples, and then peace will come. ¹⁵When you see this, the 'abomination of desolation' (Dan 9:27; 11:31; 12:11) mentioned by Daniel the prophet, standing in the holy place, even whoever reads will be astounded. ¹⁶Then those Yehudites should escape from their evils to the mountain. ¹⁷And whoever is on the roof should not descend to take from his house. ¹⁸And those who are in the field should not turn back to take their clothes. ¹⁹Woe to the pregnant and those nursing on that day. ²⁰You should pray that your

²⁰תתפללו שלא יהיה בריחתכם
ביום השלג ולא בשבת: ²¹יהיה אז
צער הרבה שלא היה כך
מראשית עולם ועד עתה וגם לא
יהיה כמוהו: ²²ואם לא היה נמהר
ימים אלו לא יהיה כל בשר משום
שגובים ממחרים ביום ההוא: ²³אז
אם אדם שואל לכם בכאן הוא
המשיח או שם לא תאמינו: ²⁴
יקומון אז משיח שקר ונביא כוזב
ויתן אותות גדולים שיטעו אף
לגובים: ²⁵זה בקודם אמרתי
לכם: ²⁶זה הכל אומרים לכם זה
בחורבה הוא לא תצאו או שהוא
בחדר לא תאמינו: ²⁷כמו הברקים
שיוצא מן מזרח ומתראה עד
מערב כך יהיה ביאתו של בן
אדם: ²⁸מקום זה שהיה נבילה שם
יתקבצון הנשרים: ²⁹במהרה זה
אחר הצער של היום ההוא שמש
יהיה נחשך ולבנה לא יאיר
וכוכבים יפלו מן השמים וכח
השמים מזדעזעים: ³⁰ואז יתראה
סימן של בן אדם בשמים ואז
ירקדון כל משפחות הארץ ויראו
בן אדם שבא על ענני שמים עם
חיילות והרבה שבחות: ³¹וישלח
מלאך שלו עם שופר גדול

escape may not be on a day of snow, and not on
a Shabbat. ²¹Then there will be much distress,
such as has never been since the beginning of
the world and until now, nor even will there be
like it. ²²And unless those days be hastened, all
flesh could not live, wherefore for the elect
hasten on that day. ²³Then if a man says to you,
'Here is the Messiah,' or 'There,' you should not
believe. ²⁴There will arise then a lying messiah
and a false prophet, and he will give great signs,
that they may lead astray even the elect. ²⁵This
formerly I have told you. ²⁶All this they shall tell
you: 'This one is in the desert,' you should not
go out; or 'He is in the room,' you should not
believe. ²⁷Like the lightning that goes out from
the east and is seen unto the west, so will be
the coming of the Son of man. ²⁸The place that
carrion is, there the eagles will be gathered
together. ²⁹Quickly after the grief of that day,
'the sun will be darkened, and the moon will not
give light, and the stars will fall from heaven,' (Is
13:10; Ez 32:7) and the power of heaven will be
shaken. ³⁰And then will appear the sign of the
Son of man in heaven, and then all the families
of the earth will mourn and 'see the Son of man
coming on the clouds of heaven' (Dan 7:13) with
powers and much glory. ³¹And he will send his
angel with a great horn, and there will be joined

ויתחברו הובררים שלו מן ארבע רוחות העולם מן ראשית השמים עד ראשית השמים: ³²מן תאנה תלמדו פלאות ובמהרה שענפי יהיה ירק ונובלים עליו תדעו אתם שהגיע קיץ: ³³כך אף אתם כיון שרואים זה הכל דעו שקרבו לשער: ³⁴אמת אומר אני לכם לא יעברו זה המשפחה עד שיבא כל זה הדבר: ³⁵שמים וארץ יעברו ודברי לא יעברו: ³⁶על יום הזה ועל שעה זאת לא יש אדם שיודע אף לא המלאכים אלא אבי שבשמים: ³⁷כמו שהיה ימיו של נח כך יהיה ביאתו של אדם: ³⁸כמו כי שהיו הם קודם המבול שאוכלין ושותין ונושאים ונותנים לאנשים עד יום שעלה נח לתיבה: ³⁹ולא ידעו עד שבא המבול והוליכו לכולם כך יהיה ביאתו של בן אדם: ⁴⁰אז שנים יהיו במדבר לאחד יהיה נלקח ואחר נעזב: ⁴¹שנים היו טוחנין בריחים א' א' נלקח וא' נעזב: ⁴²יתעוררו כלם שלא יודעין אתם באיזה שעה ובא אדוניכון: ⁴³כי זה דעו שאילו ידע הוא אדון הבית באיזה משמרה יבא הגנב

together his proven ones from the four winds of the world, from the beginning of the heavens unto the (other) beginning of the heavens. ³²From the fig-tree you should learn allegories: as quickly as its branches become tender and its leaves bud, you will know that summer has arrived. ³³So even when you see all this, know that it has arrived at the gate. ³⁴Truly I tell you: this generation will not pass away until all this matter will arrive. ³⁵The heaven and the earth will pass away, but my words will not pass away. ³⁶About that day and about that hour, there is no man who knows, not even the angels, but only my Father in heaven. ³⁷As it was in the days of Noah, so will be the coming of the Son of man. ³⁸For like they were before the flood eating and drinking, and taking and giving husbands, until the day that Noah went up to the ark, ³⁹and they did not know until the flood came and carried all of them away, so will be the coming of the Son of man. ⁴⁰Then two will be in the wilderness, one will be taken, and one will be left. ⁴¹Two will be grinding on one mill, one will be taken, and one will be left. ⁴²They all should be awake, for you do not know in which hour even your Lord comes. ⁴³For know this: if the lord of the house knew in which guard the thief comes, he would be awake and

מתעורר הוא ולא מניח הוא
 לחתור ביתו: ⁴⁴בשביל זה אף זה
 הוא מטיבין מפני שאין אתם
 יודעים השעה שיבא בן האדם:
⁴⁵מי הוא שיש עבד נאמן וחכם
 שהקים אדונו על בני ביתו שנותן
 להם מזונם בזמנו: ⁴⁶אשריו לעבד
 ההוא שיבא אדוניו וימצא אותו
 שעושה כך: ⁴⁷אמת אומר אני לך
 שמשליטו על כל שיש לו: ⁴⁸אם
 זה יאמר עבד רע הוא וחושב
 בליבו אדוני מאחר לבא:
⁴⁹והתחיל לאכול הסעודה והיה
 אוכל ושותה עם שיכורים: ⁵⁰אז
 יבא אדונו ביום שלא חושב הוא
 ובשעה שלא ידע: ⁵¹ומפליג
 ומשים חלקם עם הכופרים ויהיו
 בוכים וחורקים שיניהם: [19a]

not let him break into his house. ⁴⁴Because of this, even this, you must be prepared, for you do not know the hour that the Son of man comes. ⁴⁵Who is the faithful and wise servant, whose lord established him over the children of his house to give them their food at its time? ⁴⁶Fortunate is that servant whose Lord will come and find him doing so. ⁴⁷Truly, I tell you that he will give him authority over everything that he has. ⁴⁸If this one who is an evil servant says and thinks in his heart, 'My lord delays coming,' ⁴⁹and he begins to eat the dinner, and was eating and drinking with the drunkards, ⁵⁰then his lord will come on a day that he does not think and in an hour he did not know. ⁵¹And he will make separation and set their portion with the infidels: and they will be weeping and gnashing their teeth.

פרק כ"ה

¹אז יהיה דומה לעשרה בתולין
 שהיו לוקחין לפידים מוצאים נגד
 חתן וכלה: ²חמש מהם נבונים וה'
 סכלים: ³וזה הסכלים לקחו
 לפידים ולא לקחו שמן עמהם:
⁴שהם זה נבונים לקחו השמן בכלי
 עם הלפידים: ⁵כיון שנתאחר
 חתנים נתנמנו כלם וישנו:

Chapter 25

¹"Then it will be like ten virgins who took lamps, going out to meet the groom and bride. ²Five of them were smart, and five were fools. ³And those fools took lamps and did not take oil with them. ⁴The smart took the oil in containers with the lamps. ⁵When he was delayed, the grooms all dozed and slept. ⁶And in the middle of the night there was a shout, 'The groom has

⁶ובחצות לילה היה צעקה זה החתן בא צאו נגדו: ⁷אז קמו כל הבתולות ותיקנו הלפידים: ⁸אמרו סכלות לנבונות תנו לן מן שמניכם משום שנכבו הלפידים: ⁹ענו אותם הנבונות ואמרו למה לא די לנו ולכם אלא לכו אצל זה שמוכרים וקנו לכם: ¹⁰וכיון שהלכו לקנות בא חתן וזה הנבונות שהיו עלו עמו בית החופה וסגרו הדלתות: ¹¹ובאחרית באו אף זה הבתולות אחרניות ואמרו אדוני אדוני פתח לן: ¹²הוא זה ענה ואמר אמת אומר לכם שאיני יודע בכם: ¹³יתעוררו הכל לא יודעין אתם ליום ההוא ולא לשעתו: ¹⁴כמו האיש שהוא עשיר קרא לעבדיו ומסר להם קנייניו: ¹⁵יש שנתן לו חמש ככרין ויש של שנים ויש של אחד איש איש כפי כחו ויצא מהרה: ¹⁶הלך זה שלקח חמש ככרין ועשה סחורה בהם והרויח חמש אחרות: ¹⁷וכך היה הוא של שנים ועשה סחורה בהם והרויח שנים אחרות: ¹⁸הוא זה שלקח אחד הלך וחפר בארץ והטמין כסף של אדונו: ¹⁹אחר זמן רב בא אדוניהם של עבדים אלו ולקח מהם חשבונם:

come. Go out to meet him.' ⁷Then all the virgins arose and prepared the lamps. ⁸The fools said to the smart, 'Give us from your oil,' because their lamps were extinguished.' ⁹The smart answered and said, 'Why? There is not enough for us and for you: rather go to the sellers and buy for yourselves.' ¹⁰And when they went to buy, the groom came, and those who were smart entered with him into the wedding, and they closed the doors. ¹¹And at last even the other virgins came and said, 'My Lord, my Lord, open for us.' ¹²He answered this and said, 'Truly, I tell you that I do not know you.' ¹³Everyone should be awake: you do not know that day nor its hour. ¹⁴Like the rich man who called his servants and delivered them his property. ¹⁵Some he gave five talents to, and some two, and some one, each person according to his strength, and he went away quickly. ¹⁶This one who took five talents went, and made a trade with them, and gained five others. ¹⁷And so it was, the one with two also made a trade with them, and he gained two others. ¹⁸This one who took one went and dug in the earth and buried the silver of his lord. ¹⁹After a great time, the lord of those servants came and took from them an account. ²⁰And the one who took five talents approached and brought forth five

²⁰וקרב הוא שלקח חמש ככרים
והקריב חמש אחרות ואמר אדוני
חמש ככרים נתת לי וזה חמש
אחרות הרוחתי עליהם: ²¹ואמר לו
אדוני טוב עבד טוב ונאמן על
דבר קל נאמן היית ועל הרבה אני
מקים אותך בוא בשמחת אדונך:
²²וקרב הוא של שני ככרים ואמר
אדוני שני ככרים נתת לי והנה שני
ככרים אחרים הרוחתי עליהם:
²³אמר לו אדוני טוב עבד טוב
ונאמן על דבר קל נאמן היית ועל
הרבה אני מקים אותך בוא
בשמחת אדונך: ²⁴וקרב גם הוא
שלקח ככר אחד ואמר אדוני
ידיעה יהיה לך איש קשה אתה
וקצרת ממקום שלא זרעת אתה
רוצה להכניס ממקום שלא פיזרת:
²⁵ופחדתי והלכתי וטמנתי בבור
בארץ וזהו שיש לך: ²⁶ענה אדון
ואמר לו עבד רע מהיכן ידעת
אתה אותי וקצרת ממקום שלא
זרעתי והכנסתי ממקום שלא
פיזרתי: ²⁷ולא היה לך שתתן
כספי לשולחני ואני הייתי בא
ותובע ממנו ממון שלי עם הרבית:
²⁸לקח ממנו הככר ונתן אותו
לאיש שיש לו עשר ככרים: ²⁹למי

others and said, 'My Lord, five talents you gave me, and this is five others I have gained over them.' ²¹And his lord said to him, 'Good, good and faithful servant! Over a little matter you were faithful, and over much will I establish you. Enter the joy of your lord.' ²²And the one with two talents approached and said, 'My Lord, two talents you gave me: and lo, two other talents I have gained over them.' ²³His lord said to him, 'Good, good and faithful servant! Over a little matter you were faithful, and over much I will establish you. Enter into the joy of your lord.' ²⁴And even the one who took one talent approached and said, 'My Lord, it is known you are a difficult man, and you have reaped from where you have not sown, wanting to bring in from where you have not scattered. ²⁵And I feared and went and buried it in the earth. And this is what you have.' ²⁶(The) lord answered and said to him, 'Evil servant! From where have you known me, even having reaped from where I have not sown and having brought in from where I have not scattered? ²⁷And was it not for you to give my silver to my moneychangers? And I having come even would demand of my money with the interest? ²⁸Take from him the talent and give to the person who has ten talents. ²⁹For to whoever has, it will be

שֵׁשׁ לוֹ נִיתֵן לוֹ וְנוֹסֵף לוֹ אֲבֵל זֶה
שֹׂאִין לוֹ אֵף מִה שֵׁשׁ לוֹ נִלְקַח
מִמֶּנּוּ: ³⁰זֶה עֶבֶד שֶׁהוּא בָטֵל
הוּצִיאָהוּ לְגִיהֵנּוּם וְשֵׁם בּוֹכָה
וְחֹרֵק שִׁנָּיו: ³¹מֵאַחֵר שָׁבָא זֶה בֶּן
אָדָם בְּשִׁבְחֵהוּ וְכָל מַלְאָכִים
קְרוּשִׁים עִמּוֹ אִזּוּ יֵשֵׁב עַל כִּסֵּא
הַמַּלְכוּת: ³²נִקְהָלוּ אֲצִלּוֹ כָּל
הָעַמִּים וְהַבְדִּיל אוֹתָם אֶחָד מֵאֶחָד
כְּמוֹ הָרוֹעֶה שֶׁמְבַדִּיל צֹאן מִן
הַגְּדִיִּים: ³³וְהִנִּיחַ הַצֹּאן עַל יְמִינוֹ
וְהַגְּדִיִּים עַל שְׂמָאלוֹ: ³⁴אִזּוּ אָמַר
הַמֶּלֶךְ לְאוֹתָם שֵׁשׁ בִּימִינוֹ בּוֹאוּ
מִבּוֹרְכִים שֶׁל אָבִי וְרָשׁוּ מַלְכוּת
שֶׁמוֹכֶנֶת הוּא לָכֶם מִקּוֹדֶם שֶׁנִּהְיָה
הָעוֹלָם: ³⁵הֵייתִי רָעֵב וְנָתַתָּם לִי
מֵאֵכֶל וְצִמְיָתִי וְהִשְׁקִיתָם לִי מִיָּם
אוֹרַח הֵייתִי וְהַכְנִיסוּנִי לְבֵיתְכֶם:
³⁶עָרוֹם הֵייתִי וְכִסִּיתָם אוֹתִי חוּלָה
הֵייתִי וּבִיקַרְתָּם אוֹתִי וּבֵבֵית
הַסּוֹהָר הֵייתִי וּבְאַתָּם אֲצִלִּי: ³⁷אִזּוּ
אָמְרוּ אוֹתָן צְדִיקִים אֲדוֹנֵינוּ [19b]
אֵימָתִי רָאִינוּ אוֹתְךָ שֶׁאַתָּה רָעֵב
וְהָאֲכָלְנוֹךְ אוֹ צֵמָא הֵייתִי
וְהִשְׁקִינוֹךְ: ³⁸וְאֵימָתִי רָאִינוֹךְ אוֹרַח
וְהַכְנִיסוֹךְ אוֹ עָרוֹם הֵייתִי וְכִסִּינוֹךְ:
³⁹וְאֵימָתִי רָאִינוֹךְ חוּלָה אוֹ בֵּבֵית
הַסּוֹהָר וּבָאֵנוּ אֲצִלְךָ: ⁴⁰וְהִשִּׁיב

given to him and be added to him, but the one
who does not have, even what he has will be
taken from him. ³⁰This servant who is idle expel
into Gehinnom: and there he weeps and gnashes
his teeth.' ³¹After the Son of man comes in his
glory, and all the holy angels with him, then he
will sit on the throne of the kingdom. ³²All the
peoples shall be congregated before him, and
he shall separate them one from another, as
the shepherd separates sheep from the goats.
³³And he will set the sheep on his right, and the
goats on his left. ³⁴Then the king said to those
who were on his right: 'Come, blessed ones of
my Father, and inherit the kingdom which was
prepared for you since the world first came
into being. ³⁵I was hungry, and you gave me to
eat, and I was thirsty, and you made me drink
water; I was a stranger and you brought me
into your houses. ³⁶I was naked, and you
covered me, I was sick, and you visited me, and
I was in the prison house, and you came to me.'
³⁷Then the righteous said, 'Our Lord, when did
we see you hungry and feed you, or you were
thirsty, and we made you drink? ³⁸And when did
we see you a stranger and bring you in, or were
naked and we covered you? ³⁹And when did we
see you sick or in the prison house, and we
came to you?' ⁴⁰And the king responded and

המלך ואמר להם אמת אומר אני
לכם כשם שעשיתם לאחד מן אלו
אחי קטנים לי אתם עשיתם: ⁴¹אז
אמר לאותם שיש בשמאלו לכו
לכם ממני אבודים לגיהנם שאשו
לעולם בוערת ולשטנים
ולשולחים: ⁴²לפי שהייתי רעב
ולא נתתם לי מאכל וצמיתי ולא
השקיתם אותי: ⁴³ואורח הייתי
ולא והכנסתם אותי וחולה הייתי
ובבית הסוהר הייתי ולא באתם
אצלי: ⁴⁴אז ענו אף הם ואמרו
אדונינו אימתי ראינוך רעב או
צמא או אורח או ערום או חולה או
בבית הסוהר ולא שימשנו אותך:
⁴⁵אז ענה ואמר להם אמת אומר
אני לכם כמו שלא עשיתם לאחד
מן אלו הקטנים אף לי לא עשיתם:
⁴⁶וילכו אלו לגיהנם לעולם
וצדיקים לחיי עולם:

said to them, 'Truly I tell you: the same as you did for one of these little brothers of mine, for me you have done so.' ⁴¹Then he said to those who were on his left, 'Get you away from me, destroyed for Gehinnom, whose fire eternally burns, and for the Satans and for messengers. ⁴²For I was hungry, and you did not give me to eat, and I was thirsty, and you did not make me drink. ⁴³And I was a stranger and you did not bring me in, and I was sick and in the prison house and you did not come to me.' ⁴⁴Then even they answered and said, 'Our Lord, when did we see you hungry or thirsty, or a stranger, or naked, or sick, or in the prison house, and we did not minister to you?' ⁴⁵Then he answered and said to them, 'Truly I tell you: as you did not do anything for one of these little ones, even for me you have not done.' ⁴⁶And these will go into Gehinnom forever, and the righteous to eternal life."

פרק כ"ו

¹והיה כיון שהשלים יש'ו כל אלו
הדברים אמר לתלמידיו: ²תדע
אתם לאחר שני ימים פסח הוא ובן
אדם ימסר לתלויה: ³אחר זה
נקהלו הרבה כהנים וסופרים
וזקני העם בחצר כהן גדול ששמו

Chapter 26

¹And it was, when Yesh'u completed all these words, he said to his disciples: ²"You should know that after two days is the Pesah, and the Son of man will be betrayed to be hanged." ³After this many chief priests and scribes and elders of the people were congregated in the

כייפא: ⁴נתייעצו על יש'ו במרמה נתפוס אותו להרגו: ⁵ואמרו הם לא יהיה בחג כדי שלא יהיה מחלוקת בעם: ⁶כיון שהיה יש'ו בטינ"י בבית שמעון המצורע: ⁷נתקרב אליו אשה אחת ובידה כלי זכוכית מלא שמן אפרסמון יקר הערך והריקה על ראש יש'ו בהיותו יושב: ⁸ראו כך תלמידיו וחרה להם ואמרו למה נאבד פה: ⁹ויוכל למכור זה שמן הרבה ממון ויוכל ליתן לעניים: ¹⁰יש'ו זה ידע ואמר להם למה מבזים אתם לזאת האשה מעשה טוב עשתה עמי: ¹¹בכל זמן הרבה עניים ימצא ממכם אבל אני איני עמכם בכל זמן: ¹²מפני לזאת שהריקה בושם זה על גופי כדי שלקבור אותי עשתה: ¹³באמת אומר אני לכם כמו שיכריזו חכמתי זאת בכל העולם אף מזה שעשתה זאת יהיה לזכרון: ¹⁴אז הלך אחד מן שנים עשר תלמידיו ששמו יהודה איסכריאוטה אצל כהן גדול: ¹⁵ואמר להם מה אתם רוצים ליתן לי ואני מוסר לכם את זה ונתנו לו שלשים כסף: ¹⁶ומן אז היה מבקש לו תחבולה שימסרהו: ¹⁷ביום

court of the chief priest whose name was Kaipha. ⁴They consulted about Yesh'u with fraud to have him arrested to murder him. ⁵And they said, "Let it not be on the festival, in case there be a schism among the people." ⁶When Yesh'u was in Batanea in the house of Shim'on the leper, ⁷there approached him one woman, and in her hand a glass vessel filled with balsam oil of expensive price, and she poured it over the head of Yesh'u in his sitting. ⁸His disciples saw this, and it angered them, and they said: "Why waste it here? ⁹One could sell this oil for much money and could give to the poor." ¹⁰Yesh'u knew this and said to them, "Why do you despise this woman? She did a good deed with me. ¹¹All the time many poor can be found among you: but I am not with you all the time. ¹²Because she, who poured this perfume on my body, did it for the sake of burying me. ¹³In truth, I tell you, as this wisdom of mine will be preached in all the world, even what she did will be for a memorial." ¹⁴Then went one of his twelve disciples, whose name was Yehudah Iscariota, to the chief priest. ¹⁵And he said to them, "What do you want to give me, and I will betray this to you?" And they gave him thirty pieces of silver. ¹⁶And from then he was seeking for a council to

ההוא יום ראשון של פסח נתקרב
 תלמידיו אצל יש'ו ואמרו לו היכן
 רצונך שנעשה שתאכל פסח:
¹⁸הוא זה אמר להם לכו למדינה
 אצל פלוני ותאמרו לו רבינו אמר
 זמני הגיע ואבוא אצלך לעשות
 פסח אני ותלמידי: ¹⁹תלמידיו עשו
 כמו שצוה אותם יש'ו והכינו
 קרבן פסח: ²⁰כיון שהיה ערב ישב
 על השולחן עם שנים עשר
 תלמידיו: ²¹כשהיו אוכלים אמר
 אמת אומר אני לכם שאחד מכם
 ימסור אותי: ²²דאגו הם הרבה
 והתחילו לומר אחד אחד מהם
 אולי אני הוא אדוני: ²³הוא זה ענה
 ואמר מי שהושיט ידו עמי בקערה
 הוא ימסור אותי: ²⁴בן אדם הולך
 לו כמו שכתוב עליו אוי לו לאותו
 האיש שמוסר בידו את בן אדם
 תיפח רוחו של אותו האיש והלואי
 שלא נולד: ²⁵ענה יהודה המוסר
 ואמר דילמא אני הוא רבי אמר לו
 יש'ו אתה אמרת: ²⁶כיון שהיו
 אוכלים לקח יש'ו לחם ובירך
 וחתך ונתן לתלמידיו ואמר קחו
 ואיכלו זהו גופי: ²⁷ולקח הכוס
 ובירך ונתן להם ואמר קחו ושתו
 מזה כולכם: ²⁸זהו דמי ברית חדש

betray him. ¹⁷On that first day of the Pesah, his
 disciples were brought before Yesh'u and they
 said to him, "Where do you want us to prepare
 for you to eat the Pesah?" ¹⁸He said this to
 them, "Go to the city, to a certain man, and you
 shall say to him, 'Our rabbi says, "My time has
 arrived, and I will go with you to do Pesah, I and
 my disciples.'"" ¹⁹His disciples did as Yesh'u
 commanded them and prepared the Pesah
 offering. ²⁰When it was evening, he sat at the
 table with his twelve disciples. ²¹When they
 were eating, he said, "Truly, I tell you that one
 of you will betray me." ²²They were afraid much
 and each one of them began to say, "Perhaps I
 am him, my Lord?" ²³He answered this and said,
 "Whoever is reaching his hand with me into the
 dish, he will betray me. ²⁴The Son of man goes
 away, as it is written about him: woe to that
 man by whose hand the Son of man is betrayed!
 It snuffs out the spirit of that man, and if only
 he had not been born!" ²⁵Yehudah the betrayer
 answered and said, "Perhaps I am him, Rabbi?"
 Yesh'u said to him, "You have said." ²⁶When they
 were eating, Yesh'u took bread, and blessed,
 and broke it, and gave to his disciples, and said,
 "Take and eat, this is my body." ²⁷And he took
 the cup, and blessed it, and gave it to them and
 said, "Take and drink from this, all of you. ²⁸This

חילופין הרבה משתפך לכפר
 [20a] חטאים ולפדות הרשעים:
²⁹אומר אני לכם זה לא אשתה
 מעתה מזה פרי הגפן עד יום
 הגדול ובו אשתה עמכם יחד
 במלכות אלהים: ³⁰קראו כלל
 ועלו להר הזתים: ³¹אז אמר להם
 ישו אתם כולכם תהיו נכשלים בי
 בזה הלילה כמו שכתוב בזכריה
 סי' י'ג פסוק ו' הך את הרועה
 ותפוצנה הצאן: ³²אחר שאנו אקום
 מקדים אני לכם בגליל: ³³ענה
 פידרו ואמר לו אפילו כל אדם
 נכשלים אני באמת לא אכשל בך:
³⁴אמר לו ישו אמת אומר אני לך
 בזה הלילה קודם קריאת הגבר
 שלוש הפעמים תכפור בי: ³⁵אמר
 לו פידרו אפילו אם אמות עמך לא
 אכפור בך וכך אמרו כל
 התלמידים: ³⁶אז בא עמהם ישו
 במקום שנקרא גאד"שימן ואמר
 לתלמידיו שבו פה עד שאלך
 ואתפלל: ³⁷ולקח לפידרו ושני בני
 זבדי והתחיל להתעצב ולהצטער:
³⁸אמר להם דאגה היא לנפשי עד
 המיתה המתינו לי פה ושמרנוני:
³⁹וכאשר עבר ישו מעט מהם נפל
 על פניו ויתחנן ויאמר אבי אבי אם

is my blood of the new covenant shed on behalf
 of many to atone for sins and ransom the
 wicked. ²⁹I tell you, from now on I will not drink
 of the fruit of the vine, until the great day on
 which I will drink with you together in the
 kingdom of God." ³⁰They recited the rule and
 climbed the Mount of Olives. ³¹Then Yesh'u said
 to them, "All of you will be offended in me on
 this night, as it is written in Zekharyah, chapter
 13, verse 7: 'Strike the shepherd and the sheep
 will be scattered.' (Zec 13:7) ³²After I arise, I
 will precede you into Galil." ³³Pedro answered
 and said to him, "Even if everyone is offended, I
 in truth will not be offended by you." ³⁴Yesh'u
 said to him, "Truly I tell you, on this night
 before the cry of the man, three times you will
 deny me." ³⁵Pedro said to him, "Even if I must
 die with you, I will not deny you," and so spoke
 all the disciples. ³⁶Then Yesh'u came with them
 to a place that was called Gad-Shemen, and he
 said to his disciples, "Sit here until I go and
 pray." ³⁷And he took Pedro and the two sons of
 Zebdi, and he began to be grieved and to be
 vexed. ³⁸He said to them, "It worries my soul to
 death: wait for me here and guard me." ³⁹And
 when Yesh'u passed on a little from them, he fell
 on his face, and pleaded and said, "My Father,
 my Father, if it is possible, let this cup be

יהיה מן האפשר שיוסר זה הכוס ממני אבל לא כאשר אני רוצה אלא כאשר אתה רוצה: ⁴⁰בא אצל תלמידיו ומצא אותם שהם ישנים ואמר לפידרו כיצד לא מצאתם פה אפילו שעה אחת לשמור אותי: ⁴¹התעוררו והתפללו שלא תבואו לידי ניסיון רוח הוא הטובה וגוף זה רכה: ⁴²שוב הלך פעם שני והתפלל ואמר אבי אם לא אפשר זה הכוס שיוסר ממני אלא אשתה יהיה רצונך: ⁴³שוב בא ומצא אותם שהם ישנים ועיניהם כבידים היו: ⁴⁴ועזב אותם והלך עוד והתפלל פעם שלישית ואמר כמו שאמר: ⁴⁵אז בא אצל תלמידיו ואמר להם ישנים אתם ונוחים הנה הגיע השעה ובן אדם ימסר ביד חוטאים: ⁴⁶קומו ונלך הנה הגיע זה שמוסר אותי: ⁴⁷עוד זה מדבר יהודה זה המסור אחד משנים עשר בא בקהילה רבה עמו עם חרבות ומקלות מאצל כהן גדול ומזקני העם: ⁴⁸נתן יהודה להם סימן ואמר להם מי שאני נושק אותו תתפוסו: ⁴⁹במהרה קרב אצל יש'ו ואמר שלום רבי ונשק אותו: ⁵⁰וזה יש'ו אמר ליה על מי באת חבירי אז

removed from me; but not as I will, but as you will." ⁴⁰He came to his disciples and found them asleep, and he said to Pedro, "How were you unable here even one hour to guard me? ⁴¹Be awake and pray that you do not come under trial. The spirit is ready, but the body is weak." ⁴²Again he went a second time and prayed and said, "My Father, if it is not possible for this cup to be removed from me unless I drink it, let it be your will." ⁴³Again he came and found them asleep, and their eyes were heavy. ⁴⁴And he left them and went again and prayed a third time and said as he had said. ⁴⁵Then he came to his disciples and said to them, "Do you sleep and rest? Lo, the hour is near, and the Son of man is betrayed into the hand of sinners. ⁴⁶Arise and let us go. Lo, there approaches this one who betrays me." ⁴⁷While this one spoke, Yehudah the betrayer, one of the twelve, came with a great crowd with him, with swords and clubs from the chief priest and the elders of the people. ⁴⁸Yehudah gave them a sign and said: "Whoever I kiss you should arrest." ⁴⁹Quickly he approached toward Yesh'u and said, "Peace, Rabbi!" and kissed him. ⁵⁰And this Yesh'u said to him, "On whose account did you come, my friend?" Then they approached and cast their hands on Yesh'u and arrested him.

קרבו והשליכו ידיהם על ישו ותפסוהו: ⁵¹וזה אחד מהם היה מאותם שהיו עם ישו הושיט ידו ושלף חרבו והכה למשרת של כהן גדול וחתך אוזנו: ⁵²אז אמר לו ישו תהפוך חרבך למקומו לפי כל מי שלוקח חרב בחרב ימותו: ⁵³או סובר אתה שלא יוכל אני לבקש מן אבי לשלוח לי עכשיו יותר מן שנים עשרה חיילות של מלאכים: ⁵⁴איך יוכל להתקיים הגזירה שכך צריך להיות: ⁵⁵באותו שעה אמר ישו לקהל כמו הגנב יצאתם בחרב ובמקל לתפוס אותי בכל היום אצלכם בהיכל הייתי יושב ומלמד ומה לא תפסו אותי: ⁵⁶הוא זה שהיה כדי לקיים דבר הנביא אז תלמידים כולם עזבו וברחו: ⁵⁷והם שתפסו לישו הוליכו אותו אצל כיפא כהן גדול מקום שסופרים וזקני העם מתכנסים: ⁵⁸פידרו הלך אחריו מרחוק עד שהגיע לחצר כהן גדול ונכנס וישב עם המשרתים לראות הסוף: ⁵⁹כהן גדול וזקנים והקהל כולם מבקשים היו על ישו עדים להמיתו: ⁶⁰ולא מצאו ובאו הרבה

⁵¹And one of them who was from those who were with Yesh'u extended his hand, and drew his sword, and struck the servant of the chief priest and cut off his ear. ⁵²Then Yesh'u said to him, "Return your sword to its place: for everyone who takes up the sword, by the sword they will die. ⁵³Or do you think that I am unable to request from my Father to send me now more than twelve hosts of angels? ⁵⁴How can the decree be established, for it needs to be so?" ⁵⁵In that hour Yesh'u said to the crowd, "As the thief, have you come out with a sword and club to arrest me? Every day I was sitting with you in the Temple and teaching, and you did not arrest me. ⁵⁶This happened in order to establish the word of the prophets." Then the disciples all left and escaped. ⁵⁷And they arrested Yeshu and led him before Kepha the chief priest, where the scribes and elders of the people were assembling themselves. ⁵⁸Pedro walked after him from afar, until he reached the court of the chief priest, and he entered and sat with the attendants to see the end. ⁵⁹The chief priest and elders and the congregation altogether were seeking witnesses against Yesh'u to execute him. ⁶⁰And they found none, and many false witnesses came, but after this two witnesses approached:

עדי שקר ואחר זה קרבו שני עדים: ⁶¹זה אמר שיכול אני להרוס היכל ה' ובשלשה ימים אבנהו: ⁶²עמד כהן גדול ואמר לו לא יש לך תשובה להשיב על זה הדבר שמעידים עליך זה: ⁶³יש'ו זה שתק הוא וענה כהן גדול ואמר לו משביע אני עליך באלהים חיים שתאמר לנו אם אתה הוא משיח בן אלקים: ⁶⁴אמר לו [20b] יש'ו אתה אמרת ואומר אני לכם מעכשיו תראו לבן אדם שיושב מן ימין ה' ויבא בענני שמים: ⁶⁵אז כהן גדול קרע מלבושיו ואמר זה מגדף ולמה אתם מבקשים עוד עדים זה עכשיו שמעתם גידופים שלו: ⁶⁶מה אתם רוצים ואמרו חייב הוא מיתה: ⁶⁷אז רקקו בפניו והכה אותו: ⁶⁸והיו מכים אותו מאחוריו ואומרים נתנבא לנו משיח מי הוא המכה אותך: ⁶⁹פידרו היה יושב חוץ לחצר וקרבה אצלו שפחה אחת ואמרה אף אתה היית עם יש'ו הנוצרי: ⁷⁰הוא זה כפר בפני כולם ואמר איני יודע מה תאמרי: ⁷¹כשיצא לחוץ ראתה אותו ואמרה לאותם שהיו שם אף זה היה עם יש'ו הנוצרי: ⁷²ושוב כפר בשבועה

⁶¹"This one said, 'I am able to destroy the Temple of the LORD and in three days to build it.'" ⁶²The chief priest stood and said to him, "You have no response to answer against this word they testify against you accordingly?" ⁶³This Yesh'u was silent, and the chief priest answered and said to him, "I adjure you, by the living God, that you tell us whether you are the Messiah, the Son of God." ⁶⁴Yesh'u said to him, "You have said it, but I tell you, 'from now on you will see the Son of man sitting at the right-hand of the LORD and coming on the clouds of heaven.'" (Dan 7:13) ⁶⁵Then the chief priest tore his clothes and said, "This one blasphemes, and why do you seek more witnesses of this now? You heard his blasphemies. ⁶⁶What do you want?" And they said, "He is condemned to death." ⁶⁷Then they spat in his face and hit him. ⁶⁸And they were hitting him from behind and saying, "Prophecy for us, Messiah: who is it that hit you?" ⁶⁹Pedro was sitting outside the court, and one handmaid approached him and said, "Even you were with Yesh'u the Notzrite." ⁷⁰He denied this before all of them and said, "I do not know what you say." ⁷¹When he went outside, she saw him and said to those who were there, "Also this one was with Yesh'u the Notzrite." ⁷²And again he denied by swearing, "I

שלא יודע אני לזה האיש: ⁷³עוד מעט קרבו הם שעומדים ואמרו לפידרו באמת אף אתה היית מהם ומדיבורך נודע אתה: ⁷⁴אז התחיל בחרם ובשבועה שאיני יודע לזה האיש ובאותו שעה הגבר קרא: ⁷⁵וזכר פידרו דבר של יש'ו שאמר הוא לו שקודם קריאת הגבר שלשה פעמים תכפור בי ויצא לחוץ ובוכה במר נפש:

do not know this man.” ⁷³After a little while, those who stood there approached and said to Pedro, “In truth, even you were from them, and your speech makes you known.” ⁷⁴Then he began by cursing and by swearing, ‘I do not know this man,’ and in that hour the man cried out. ⁷⁵And Pedro remembered the word of Yesh'u who said to him, “Before the cry of the man, three times you will deny me.” And he went outside, and he wept with bitterness of soul.

פרק כ"ז

Chapter 27

¹כיון שהיה בבוקר לקחו עצה על יש'ו בית כהנים וזיקני העם להמית אותו: ²ואסר אותו והביאו ומסרו לפילטוס השר: ³אז יהודה המוסר כיון שראה שנתחייב למותה ויתנחם והלך והחזיר זה שלשים כסף לכהן גדול ולזקנים: ⁴ואמר הוא חטאתי שמסרתי דם נקיא והם אמרו לו מה יש לנו ותדע בעצמך: ⁵והשליך הכסף בהיכל ונסע והלך וחנק את נפשו: ⁶כהן גדול זה לקח לכסף ואמר לא ראוי להשליך זה המעות לעשות בו קורבנות בשביל ערך של דם הוא: ⁷ולקחו עצה וקנו בה שרה

¹When it was in the morning, the house of priests and elders of the people took counsel against Yesh'u, to execute him. ²And he bound him, and they brought and delivered him over to Pilatus the minister. ³Then Yehudah the betrayer, when he saw that he was condemned to death, even he regreted and went and returned the thirty pieces of silver to the chief priest and to the elders. ⁴And he said: “I have sinned, for I have betrayed innocent blood.” And they said to him, “What is there for us? You should know for yourself.” ⁵And he cast the silver into the Temple, and he traveled and went and strangled himself. ⁶This chief priest took the silver and said, “It is not right to use this money to make offerings with it, because it is

יוצר להיות לבית קבורת
 אחורחים: ⁸בשביל זה נקרא
 שדה קרית דם עד היום הזה: ⁹אז
 נתקיים מה שאמר הנביא שאמר
 ויקחו שלשים כסף מחיר הנערך
 אשר העריכו מבני ישראל:
¹⁰ונתנו אתם על שדה יוצר כאשר
 ציוני השם: ¹¹הוא זה ישו עמד
 לפני השר ושאל השר ואמר לו
 אתה הוא מלך יהודים אמר לו
 ישו אתה אמרת: ¹²וכיון
 שאומרים שטנה כהן גדול וזקנים
 לפילאטוס על זה הדבר והוא לא
 נתן שום תשובה: ¹³אז אמר לו
 פילאטוס לא שמעת כמה מעידין
 עליך: ¹⁴ולא השיב תשובה
 אפילו א' דבר ועל זה תמה
 הרבה: ¹⁵בכל מועד זה היה מנהג
 לפילאטוס להציל א' נפש מבית
 האסורים ואפילו א' פחות די:
¹⁶והיה שם בבית האסורים א'
 איש ידו הנקרא בר"אבה: ¹⁷וכיון
 שנתחברו אמר להם פילאטוס
 למי אתם רוצים להציל או
 בר"אבה או לישו הנקרא משיח:
¹⁸ידע היה פילאטוס משום
 קנאתו נמסר זה: ¹⁹כיון שיושב
 פילאטוס על כסא שלחה לו

the price of blood." ⁷And they took counsel and
 bought with it the field of the potter, to be a
 sepulchral chamber of refugees. ⁸Because of
 this, the field is called the village of blood until
 this day. ⁹Then was established what the
 prophet said, who said, "And they took thirty
 pieces of silver, the valued price that was valued
 by the children of Yisra'el. ¹⁰And they gave them
 for the field of the potter, as the LORD
 commanded me." (Zec 11:12-13; Jer 32:8) ¹¹This
 Yesh'u stood before the minister, and the
 minister asked and said to him, "Are you the King
 of the Yehudites?" Yesh'u said to him, "You have
 said." ¹²And while the chief priest and elders
 were speaking an accusation to Pilatus over this
 matter, even he did not give any response.
¹³Then Pilatus said to him, "Do you not hear how
 many testify against you?" ¹⁴And he did not
 return a response, even one word: and over this
 he was much amazed. ¹⁵On every festival, this
 was a custom for Pilatus: to save one life from
 the house of prisoners, and even one was less
 than enough. ¹⁶And there was in the house of
 prisoners one man of his power, who was called
 Bar-Abbah. ¹⁷And when they were brought
 together, Pilatus said to them, "Whom do you
 want to save, either Bar-Abbah or Yeshu who is
 called the Messiah?" ¹⁸Pilatus knew that because

אישתו ואמר לו לא יהיה לך שום דבר עם זה הצדיק משום הרבה צערתי בחלמי ביום הזה בשבילו: ²⁰וכהן גדול וזקנים יעצו לקהילה להציל את בר"אבה ולאבד את יש'ו: ²¹וענה פילאטוס ואמר להם למי רוצים אתם מן שניהם להציל והם אמרו לבר אבא: ²²אמר להם פילאטוס ליש'ו הנקרא משיח מה אעשה לו אמרו כלם יתלה: ²³[21a] אמר להון פילאטוס מה רעה עשה הוא יותר צעקו כלם ואמרו יתלה: ²⁴פילאטוס כיון שראה שאין יוכל להציל בדבריו אלא נעשים יותר חזקים בשביל זה לקח הוא מים ונטל ידיו לעין הכל ואמר אני נוטל ידי מן הדם של נקיא ואתון תדעו: ²⁵וענו כלם ואמרו דם עלינו ועל בנינו: מעשה של ג' שעות ביום ו': ²⁶אז היציל את בר"אבה והכה בחבל את יש'ו ומסר ליצלובה: ²⁷אז אנשי חיל ופילאטוס לקח ליש'ו למקום משפט והתקבצו עליו כלם בסביבותיו: ²⁸והסיר את מלבושיו והלביש אותו א' קאפה אדום: ²⁹ועשו כתר א' של קוצים

of his zeal this one had been delivered over.

¹⁹While Pilatus sat on the throne, his wife sent to him and said to him, "Let you not have anything to do with this just one, for I have suffered much in a dream on this day because of him."

²⁰And the chief priest and elders advised the crowd to save Bar-Abba, and to destroy Yesh'u.

²¹And Pilatus answered and said to them, "Whom do you want of these two to save?" And they said, "Bar Abba." ²²Pilatus said to them, "To Yesh'u, who is called the Messiah, what should I do?" They all said, "Let him be hanged!" ²³Pilatus said to them, "What evil has he done?" They all shouted more and said, "Let him be hanged!"

²⁴When Pilatus saw he could not save his words but was making them more forceful, because of this, he took water and washed his hands in the sight of all and said, "I wash my hands of the blood of the innocent one: and you should know."

²⁵And they all answered and said, "The blood is on us and on our children." It was a work of three hours on the sixth day. ²⁶Then he spared Bar-Abbah, and he beat Yesh'u with a cord and delivered him over to be crucified. ²⁷Then the army men and Pilatus took Yesh'u to a place of judgment and they all were gathered against him by encircling him. ²⁸And he stripped away his clothing and clothed himself in one red cape.

והשים אותו בראשו ומטה א' בידו ומשתחווים על ברכיהם לפניו ומבזין היו לו ואומרים שלם מלך היהודים: ³⁰ורוקקים בפניו ולוקחים המטה ומכים היו על ראשו: ³¹וכיון שביזהו בו הסירו כאפה אדום והלבישו אותו בבגדים שלו והוליכוהו לצלוב: ³²וכיון שיצאו נמצא א' איש נקרא שמעון הנקרא קורניאו ולזה אמר בחזק להוליך הצליבה: ³³ובאו למקום הנקרא גגולתא ואומרים ג' כ מקום כאוירה: ³⁴ונתן לו לשתות חלא המעורב במר וטעם ולא רצה לשתות: ³⁵וכיון שהצליב אותו חילקו מלבושיו בגורל מפני שהתקיים מאמר הנביא שאמר יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל: ³⁶ויושבין היו ושומרין לו שם: ³⁷והניחו לעיל מן ראשו עלילה של מיתה בטיב וכך כתב זה יש'ו מלך יהודים: ³⁸וגם נצלב עמו ב' גנבים א' מימין וא' משמאל: ³⁹אלו שהם עוברין ושבים היו מגדפים עליו ואומרים וגם מנענעים ראשם: ⁴⁰ואמרת אמסור היכל ואבנה

²⁹And they made one crown of thorns and set it on his head, and one staff in his hand, and they bowed down on their knees before him, and were mocking him and saying, "Peace, king of the Yehudites!" ³⁰And they spat in his face and took the staff and were striking on his head. ³¹And when they mocked him, they stripped off the scarlet cape and clothed him in his garments and led him away to crucify. ³²And when they went out, there was found one man called Shim'on, who was called a Cyrenian, and ordered this one by force to carry the cross. ³³And they came to a place called Gagulta, and they likewise called the place Caverah. ³⁴And he gave him to drink vinegar mixed with gall, and he tasted and did not want to drink. ³⁵And when they crucified him, they divided his garments by lot, for the sake of establishing the saying of the prophet who said, "They divide my garments among themselves and over my clothing they cast lots." (Ps 22:18) ³⁶And they were sitting and guarding him there. ³⁷And they put above his head the accusation of death inscribed, and he wrote this: "This is Yesh'u, the King of the Yehudites." ³⁸And there were also crucified with him two thieves, one on the right and one on the left. ³⁹Those who passed by and returned were blaspheming against him, and talking and shaking

בג' ימים פדה את נפשך אם בן
אלהים את ורד מן זקיפא: ⁴¹וכמו
זה אף רבי כהנים וסופרים
וזקנים היו מבזין ואומרים כך:
⁴²לאחרים הצלת ונפשך לא
יוכל להציל אם מלך ישראל
אתה תרד מן זקיפה ונראה
ונאמין: ⁴³נאמן של אלהים היית
עכשיו יפדה אותך אם רוצה כך
כי אמרת בן אלהים אני: ⁴⁴כך זה
הגנבים התלויים עמו גם הם היו
מחרפין את ישו: ⁴⁵מן ששה
שעות עד תשעה שעות היה כל
העולם חשוך: ⁴⁶קרוב לתשעה
שעות צעק בקול גדול ישו ואמר
אלי אלי למה עזבתני: ⁴⁷אנשים
זה שעומדים היו שם כיון ששמעו
אמרו לאליה קורא זה: ⁴⁸ובאותה
שעה ברח אחד מהם ולקח ספוג
והשרה בחומץ והניח בקנה א'
והיה משקה אותו: ⁴⁹תמתינו מעט
ונראה אם יבא אליה להצילו:
⁵⁰הו זה ישו שוב צעק בקול גדול
ועזב לרוחו: ⁵¹ובמהרה פני
הדלת של ההיכל נתבקע לשנים
מן תחילתו עד סופו וארץ
נודעזע ואבנים נסתרו: ⁵²ובית
קבורה נפתחו וגופות רבות של

their heads: ⁴⁰"And you said, 'I will destroy the Temple and build it in three days!' Redeem yourself if you are the Son of God and descend from the cross." ⁴¹And likewise even the chief priests, and scribes, and elders were mocking and saying this: ⁴²"The others you saved, but you are unable to save yourself! If you are the King of Yisra'el, descend from the cross, and we will see and believe." ⁴³You were trusting of God, now let him save you if he so wills, for you said, 'I am the Son of God.'" ⁴⁴Likewise, the thieves who were hanged with him, even they were reviling Yesh'u. ⁴⁵From the sixth hour until the ninth hour all the world was dark. ⁴⁶Near the ninth hour, Yesh'u shouted in a loud voice and said, "My God, my God, why have you forsaken me?" (Ps 22:1) ⁴⁷The people who were standing there, when they heard this, said, "To Eliyyah this one calls." ⁴⁸And in that hour one of them fled and took a sponge and soaked it in vinegar, and put it on one cane, and was making him drink. ⁴⁹"Wait a little and let us see if Eliyyah comes to deliver him." ⁵⁰Then Yesh'u again shouted with a loud voice and gave up his spirit. ⁵¹And quickly the front of the door of the Temple was split in two from its beginning to its end, and the earth quaked, and stones were split apart. ⁵²And the sepulchral chamber(s) were opened and many

קדושים שמתו קמו וחיו: ⁵³ויצאו
אחר שחיו עלו לארץ הקדושה
ונתראו לרבים: ⁵⁴שר א' ועימו
היו השומרים של יש'ו כיון שראו
רעדת הארץ ונפלאות שהיו
פחדו הרבה ואמרו באמת זה בן
האלהים הוא: ⁵⁵ושם היה הרבה
נשים שרואין מן רחוק וזה הנשים
שבאו אחרי יש'ו מן גליל לשמש
אותו: ⁵⁶אחת מהם היתה מריים
מגדליתא ומרים אם של יעקוב
ויוסף ואמם של בני זבדי: ⁵⁷כיון
שהיה לערב בא איש א' עשיר מן
רמות ששמו יוסף שאף הוא היה
מלומד מן יש'ו: ⁵⁸זה קרב אצל
פילאטוס ושאל הגוף של יש'ו
וצוה פלאטוס שיתן לו גופו: [21b]
⁵⁹ולקח יוסף הגוף וכרך אותו
בסודר נקיא של פשתן: ⁶⁰ושם
אותו בקבורתו חדשה שנקרא
בא' אבן וגללו אבן גדולה
והשליך על פתח קבורה והלכו:
⁶¹ושם היה מרים מגדלינא ומרים
אחרת שיושבין נגד קבורתו:
⁶²ובזה היום שהוא מחרתו כלו'
ביום שבת והיתה קבורתו ביום ו'
נקהלו רבי כוהנים ופירושים
אצל פילאטוס: ⁶³ואמרו אדונינו

bodies of saints who died arose and came to life.
⁵³And they went out after his reviving, and they
went up into the holy land and were seen by
many. ⁵⁴One official, and with him those who
were the guards of Yesh'u, when they saw the
earthquake and the marvelous things that
happened, feared much and said, "In truth, this
is the Son of God." ⁵⁵And there were many
women there looking from afar, and the women
who followed Yesh'u from Galil, to minister to
him. ⁵⁶One of them was Miryam Magdelayta, and
Miryam the mother of Ya'qob and Yoseph, and
the mother of the sons of Zebdi. ⁵⁷When it was
at evening, one rich man came from Ramoth
whose name was Yoseph, and even he was a
disciple of Yesh'u. ⁵⁸This one approached Pilatus
and requested the body of Yesh'u: and Pilatus
commanded to give him his body. ⁵⁹And Yoseph
took the body and wrapped it in a clean scarf
(sudarium) of linen. ⁶⁰And he set it in his new
sepulcher that was carved into one stone, and
they rolled a great stone, and set it over the
opening of the tomb and went away. ⁶¹And there
were there Miryam Magdalena and the other
Miryam, who were sitting against his sepulcher.
⁶²And it was on the day of the morrow, including
on the Shabbat day, and his entombment
happened on day six, the chief priests and

זכור אותו זה מרמה אמר כחי כי
 אחר ג' ימים אקום: ⁶⁴תצוה
 ותשמור את הקבורה עד ג'
 ימים משום שלא יביאו
 התלמידים בלילה לגנוב ויאמרו
 לעם שקם הוא מן המתים ויהיה
 טעות אחרונה קשה מן הראשון:
⁶⁵אמר להם פילאטוס יש לכם
 שומרים לכו והיוהרו כמו
 שיודעין אתם: ⁶⁶והם הלכו
 ושמרו הקבורה וחתמו האבן זה
 עם השומרים:

Pharisees were congregated before Pilatus.
⁶³And they said, "Our Lord, remember this
 deceiver said while alive that 'After three days I
 will arise.' ⁶⁴You should command and guard the
 sepulcher until three days, so that his disciples
 do not come in the night to steal him and say to
 the people, 'He is arisen from the dead,' and the
 latter error will be worse than the first."
⁶⁵Pilatus said to them, "You have guards: go, and
 secure it like you know." ⁶⁶And they went and
 guarded the sepulcher and sealed this stone
 with the guards.

פרק כ"ח

Chapter 28

¹בערב בשבת כיון שהיה חשך
 קרוב ליום ראשון בא מרים
 מגדלינא ומרים אחרת שרואין
 קבר: ²והיה רעדת הארץ גדולה
 מפני מלאכים של שמים ירדו
 וקרבו וגללו האבן מן הפתח וישב
 הוא עליו: ³והיה צורתו כברקים
 ולבושיו חיור מן השלג: ⁴מן
 יראתו נודעזעו הם השומרים
 וחזרו כמו מתים: ⁵ענה מלאכים
 ואמרו לנשים לא תפחדו יודע אני
 מה תבקשון לישׁו הנצלל אתין
 מבקשים: ⁶לא יש מה וקם הוא
 כמו שאמר מן המתים ותבואו

¹At evening on the Shabbat, when it was dark
 approaching the first day, Miryam Magdalena
 came, and the other Miryam, to see (the) tomb.
²And there was a great earthquake, because
 the angels of heaven descended and
 approached, and rolled the stone from the
 opening, and he sat on it. ³And his form was like
 lightning and his clothes whiter than snow.
⁴From fear of him the guards were shaken, and
 they turned around as if dead. ⁵The angels
 answered and said to the women, "You should
 not fear. I know what you seek: you are seeking
 Yesh'u who was crucified. ⁶There is nothing
 here, and he is arisen, as he said, from the dead.

ותיראו המקום שיש האדון:
 7ותלכו במהרה ותאמרו
 לתלמידיו שקם מן המתים והא
 דקדים לכם לגליל ושם תראו וזה
 אמר לכם: 8והלכו במהרה מן
 מקום קבורה בפחד ובשמחה
 רבה וברחו לומר לתלמידיו:
 9והא יש'ו פגע בהם לנשים ואמר
 להין שלם והם קרבו אחזו רגליו
 והשתחוו לו: 10ואז אמר להן יש'ו
 לא תפחדו אלא לכו ואמרו
 לאחי שילכו לגליל ושם יראוני:
 11כיון שהולכין הם בא א' מן
 שומרים לעיר ואמרו לרבי כהנים
 כל מה שהיה: 12ונקהלו עם זקנים
 ולקחו עצה ונתנו כסף מעט
 לשומרים ואמרו להם: 13אימרו
 שתלמידיו באו וגנבו אותו בלילה
 כיון שישנים: 14ואם אתם אומרים
 כך להגמון אנו מפייסים אתכם
 ומה שלא חשבתם אנו עושים
 עמכם: 15והם לקחו הממון ועשו
 כמו שלימדו אותם ויצא כך
 הדבר בין היהודים עד היום הזה:
 16ואחד עשר תלמידיו הלכו
 לגליל להר מקום שמינה להם
 יש'ו: 17וכיון שראו השתחוו ואיזה
 מהם הסתפקו בו: 18וקרב יש'ו

You should come and see the place where the
 Lord was. 7And you should go quickly and tell his
 disciples that he is arisen from the dead. And lo,
 for he goes before you to Galil. And there you
 will see him, and this he told you." 8And they
 went quickly from the place of the sepulcher in
 fear and in great joy, and they fled to tell his
 disciples. 9And lo, Yesh'u met the women and said
 to them, "Peace!" And they approached, held his
 feet, and bowed down to him. 10Then Yesh'u said
 to them, "You should not fear, but go and tell my
 brothers to go to Galil, and there they will see
 me." 11While they went, one of the guards came
 to the city and they told the chief priests
 everything that happened. 12And they were
 congregated with the elders and took counsel,
 and they gave a little silver to the guards, and
 said to them: 13"Say that his disciples came and
 stole him at night while sleeping. 14And if you tell
 this to the governor, we can appeal you, and
 what you have not thought, we shall do with
 you." 15And they took the money and did as they
 taught them, and this word went out among the
 Yehudites until this day. 16And his eleven
 disciples went to Galil, to the mountain where
 Yesh'u appointed them. 17And when they saw,
 they bowed down to him, but some of them
 doubted him. 18And Yesh'u approached and said

ואמר להם ניתן לי כל שולטן של שמים וארץ וכמו ששלחני אבי ואני שולח אתכם עכשיו: ¹⁹לכו לכל התלמידים ותלמדו לעם ותטהרו אותם בשם אבא ובשם ברה ורוח הקדש: ²⁰ותלמדו אותם שישמרו כל מה שציויתי אתכם והא אני עמכם בכל יום עד סוף העולם אמן:

to them, "All authority of heaven and earth is given to me, and as my Father sent me, even I send you now. ¹⁹Go to all the disciples, and you shall teach the people and purify them in the name of the Father, and in the name of the (his) Son, and the Holy Spirit. ²⁰And you shall teach them to keep everything that I commanded you. And lo, I am with you every day until the end of the world. Amen."

תם סברת מטיאוס הטמא Completed is the Gospel of Mateus the impure.

Appendix A

Collation of Aramaisms

The following instances of Aramaic influence in the text are broken down into three categories for comparison: (1) those having verbatim agreement with the Peshitta (61 instances/59 verses), (2) those having verbatim agreement with another text against the Peshitta (12 instances/12 verses), and (3) those which have no exact agreement (but sometimes affinity) to other texts (102 instances/99 verses). Suffice it to say, the text is not “just” a translation of the Syriac Peshitta.

Key:

S = Old Syriac Sinai Palimpsest: A. S. Lewis, ed., *The Old Syriac Gospels or Evangelion da-Mephareshe*, (London: Williams and Norgate, 1910): 1–79.

C = Old Syriac Curetonian: W. Cureton, ed., *Remains of a Very Antient Recension of the Gospels in Syriac*, (London: John Murray, 1858).

P = Syriac Eastern Peshitta: Biblioteca Apostolica Vaticana, MS Vat. sir. 16, ff. 1b–39b.

H = Syriac Philo-Harqlensian: J. White, ed., *Sacrorum Evangeliorum Version Syriaca Philoxeniana*, vol. 1. (Oxford: Typographeo Clarendoniano, 1778): 1–157.

L = Christian Palestinian Aramaic Lectionaries:³³ P. A. de Lagarde, ed., *Bibliothecae Syriacae*, (Gottingae: Luederi Horstmann, 1892): 279–318. A. S. Lewis and M. D. Gibson, eds., *The Palestinian Syriac Lectionary of the Gospels*, (London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Co., 1899): 60–297. C. Müller-Kessler and M. Sokoloff, eds., *The Christian Palestinian Aramaic New Testament Version from the Early Period Gospels*, A Corpus of Christian Palestinian Aramaic, vol. 2a (Groningen: Styx, 1998): 13–73.

³³ N.b.: This is only a composite of the CPA base texts of the cited editions according to the order given: (1) de Lagarde, (2) Lewis and Gibson, and (3) Müller-Kessler and Sokoloff. In other words, there are further variants than listed here for L.

Aramaisms where T has verbatim agreement with P (and sometimes S, C, H, and L):³⁴

1. Mt 1:16 T דמרים P, L הניסר, SC הניסר, H הניסר
2. Mt 1:23 T דמתרגם עמן אלהן PC, הניסר הניסר הניסר, S הניסר הניסר הניסר, L הניסר הניסר הניסר, H הניסר הניסר הניסר
3. Mt 2:8 T להון PSC, omit HL
4. Mt 2:16 T תחומיה PCL, S הניסר הניסר, H הניסר הניסר
5. Mt 3:2 T קרבת SC הניסר, PHL הניסר
6. Mt 3:7 T להון PSCHL
7. Mt 3:9 T לכוני PSCHL
8. Mt 3:15 T לן PSCHL
9. Mt 3:17 T דאמר PSCH, L הניסר
10. Mt 4:11 T וזה PCHL, omit S
11. Mt 4:16 T להון PHL, SC הניסר
12. Mt 4:25 T עסרת מדינתא PSCH, L הניסר הניסר
13. Mt 5:24 T קורבנך PSCL, H הניסר הניסר | T קורבנך PSCHL
14. Mt 5:43 T שמעתון PSCHL
15. Mt 6:25 T לבושא PCHL, lac S
16. Mt 6:28 T דלא PCHL, lac S
17. Mt 6:32 T אבוכון PCHL, lac S
18. Mt 7:9 T מנכון PCHL, lac S
19. Mt 7:21 T מרי מרי, PC הניסר, H הניסר, lac SL
20. Mt 8:32 T להון PSHL, lac C
21. Mt 9:4 T להון PSL, omit H, lac C

³⁴ N.b.: The order of listing texts in this collation is based on their similarity to the reading found in T, with omissions and lacuna given last.

- 103

48. Mt 25:11 [T לן] PSHL, lac C
49. Mt 25:15 [T ככרין] PS, חכא H, לללל L, lac C
50. Mt 25:16 [T ככרין] P, חכא H, לללל L, lac SC
51. Mt 25:30 [T וחורק] P, אסאס H, אסאס L, lac SC
52. Mt 27:23 [T לחון] PS, omit HL, lac C
53. Mt 27:33 [T גגולתא] PSH, אלאא L, lac C
54. Mt 27:34 [T חלא] PH, סכא S, ל L, lac C
55. Mt 27:40 [T זקיפא] PS, אלאא H, אלאא L, lac C
56. Mt 27:56 [T מגדליתא] PSL, אלאא H, lac C
57. Mt 28:9 [T ודא] PHL, lac SC | [T להין] PL, omit H, lac SC
58. Mt 28:18 [T שולטן] P, אלאא H, אלאא L, lac SC
59. Mt 28:20 [T ודא] PHL, lac SC

Aramaisms where T has verbatim agreement with another text (S, C, H, L) against P:

1. Mt 3:4 [T דגמל] L, אלאא SCPL
2. Mt 3:17 [T חביבי] L, אלאא SC, אלאא PH
3. Mt 4:11 [T ודו משמשין] L, אלאא SCPL
4. Mt 5:19 [T יתקרא] L, אלאא SCPL
5. Mt 7:16 [T מלקטין] H, אלאא CPL, lac S
6. Mt 11:22 [T לכו] H, אלאא SCP, lac L
7. Mt 11:23 [T ואנת] C, אלאא SPH, lac L
8. Mt 12:45 [T רוחין] C, אלאא SPH, lac L
9. Mt 19:3 [T מנסין] HL, אלאא SCP
10. Mt 20:3 [T ובטלין] S, אלאא CP, אלאא L, אלאא H
11. Mt 21:31 [T מקדמין] CL, אלאא PH, אלאא S
12. Mt 24:24 [T יקומון] L, אלאא SPH, lac C

Aramaisms where T has no exact agreement (but sometimes affinity) with other texts:

1. M^t 1:1 משיחה]T דישו משיחה SCPH, L המשח משח
2. M^t 1:16 משיחה]T משח SCPHL
3. M^t 1:18 משיחה]T משח PHL, SC המשח
4. M^t 1:20 דמריה]T מחה SCPHL
5. M^t 1:24 דמריה]T מחה SCPHL
6. M^t 2:1 דיהודה]T דיהודה SCPL, H העסה
7. M^t 2:4 משיחה]T משח SCPHL
8. M^t 2:5 דיהודה]T דיהודה SCPL, H העסה
9. M^t 2:11 ליה]T ליה SCPHL
10. M^t 2:13 דמריה]T מחה SCPHL
11. M^t 2:15 מריה]T מחה SCPHL
12. M^t 2:19 דמריה]T מחה SCPHL
13. M^t 2:21 לארעה דישראל]T לארעה השחל P, לארעה השחל H, לארעה השחל C, לארעה השחל SL,
14. M^t 2:23 מן נצריה יקרא]T מן נצריה טבח SCPH, L הטו, טבח
15. M^t 3:3 דאמור]T דאמור PH, L האחז, SC החלט
16. M^t 3:4 דעור]T דעור PH, SC חסח, L המעט
17. M^t 3:5 הוא נפק הוא]T נפק הוא PH, L הוא נפק, SC אהא הוא
18. M^t 3:8 דשויה]T דשויה SCPL, H העה
19. M^t 4:7 ליה]T ליה SCPHL
20. M^t 4:17 לן]T לן SCP, omit HL
21. M^t 4:18 כיפה]T כיפה CP, H חפא, L חפא, omit S
22. M^t 4:20 והלכו בתריה]T והלכו בלחז CP, SL, H הבסח,
23. M^t 4:21 תרי]T תרי SPHL, C לחז, CPH, omit SL
24. M^t 4:23 את כנישתהון]T את כנישתהון L, SP, H חבשח, C, H חבשח, T ומכריו סברות דמלכות

- אמביו PH, אמביו שבזא המלחא SC, שבזא המלחא L
 25. Mt 4:24 T וביש CP, הכעז H, הכעז כעז L, כעז כעז S
 26. Mt 5:3 T טובתהון SCPL, אלהא H
 27. Mt 5:4 T טובתהון SCPL, אלהא H
 28. Mt 5:5 T טובתהון SCPL, אלהא H
 29. Mt 5:6 T טובתהון SCPL, אלהא H
 30. Mt 5:7 T טובתהון SCPL, אלהא H
 31. Mt 5:8 T טובתהון SCPL, אלהא H
 32. Mt 5:9 T יתקרי | אלהא SCPL, אלהא L, SCP
 33. Mt 5:10 T טובתהון SCPL, אלהא H
 34. Mt 5:11 T טובתהון SCPL, אלהא L, אלהא H
 35. Mt 5:18 T יתקיים L, אלהא SCPL, אלהא H
 36. Mt 5:21 T מתחייב SC, אלהא P, אלהא H, אלהא L
 37. Mt 5:48 T דאביכם SCPHL
 38. Mt 6:12 T לחייבין CP, אלהא H, אלהא L, lac S
 39. Mt 6:13 T ותושבחתך CPH, אלהא L, lac S
 40. Mt 6:22 T נהורא CPL, אלהא H, lac S
 41. Mt 6:25 T נפשיכון CPH, אלהא L, lac S
 42. Mt 7:3 T דעינך P, אלהא C, אלהא L, אלהא H, lac S
 43. Mt 7:6 T להפסדכון CPH, אלהא L, lac S
 44. Mt 7:25 T מטרה CPHL
 45. Mt 8:9 T ממונה SCPL, אלהא L
 46. Mt 8:16 T ליה SHL, אלהא CP
 47. Mt 9:2 T ליה PHL, אלהא S, lac C

48. Mt 9:8 SPHL דנתן T] הַשֵּׁב
49. Mt 9:11 T] רַבִּיכּוּן P, חַבְּרֵי S, חַבְּרֵי H, חַבְּרֵי L, lac C
50. Mt 10:14 T] מִן רַגְלֵכּוֹן P, חַבְּרֵי SH, lac C
51. Mt 10:18 T] עֲדוּתָן P, חַבְּרֵי S, חַבְּרֵי H, חַבְּרֵי L, lac C
52. Mt 10:27 T] שְׂבִאֲנִיכּוֹן P, חַבְּרֵי S, חַבְּרֵי H, lac CL
53. Mt 11:22 T] לִכּוֹן PH, חַבְּרֵי SC, lac L
54. Mt 11:24 T] לִכּוֹן SC, חַבְּרֵי PH, lac L
55. Mt 12:17 T] דְּנַתְקִיִּים SCP, חַבְּרֵי H, lac L
56. Mt 12:39 T] דִּיּוֹנָה CSP, חַבְּרֵי H, lac L
57. Mt 13:4 T] וְאַתָּא CSP, חַבְּרֵי H, lac L
58. Mt 13:25 T] זִוּיִן SCPH, lac L
59. Mt 13:33 T] לִכּוֹן SCPH, lac L
60. Mt 13:38 T] זִוּיִן PH, חַבְּרֵי SC, lac L
61. Mt 13:40 T] שְׂמִלְקָטִין חֲזִיּוֹנָה SC, חַבְּרֵי PH, lac L
62. Mt 13:49 T] וִיפְרִשׁוֹן SPH, חַבְּרֵי L
63. Mt 13:56 T] עֵימָן SCPH, lac L
64. Mt 14:1 T] שְׁמֵעָה דִּישׁוֹ SCP, חַבְּרֵי H, lac L
65. Mt 14:4 T] וְאָמַר הוּא לָהּ SCPH, lac L
66. Mt 14:13 T] חֲזִיּוֹנָה SCP, חַבְּרֵי H, lac L
67. Mt 14:14 T] כְּאִיבִיהוֹן P, חַבְּרֵי SC, חַבְּרֵי H, חַבְּרֵי L
68. Mt 14:15 T] חֲזִיּוֹנָה CP, חַבְּרֵי S, חַבְּרֵי H, lac L
69. Mt 14:55 T] מִתְקָרִיָּה P, חַבְּרֵי H, חַבְּרֵי SC, lac L

70. Mt 15:33 לה כהזא נהזא S, לה לסא נהזא T] לן פת בחורבא C, לה לסא
לה נהזא H, לה נהזא לסא P, לה נהזא לסא C, לה לסא
L
71. Mt 16:27 CH, lac SL מלאהמ, P, מלאהמ, מהמ T] מלאכין קדישין
72. Mt 18:3 PCH, הא לה האזאפח T] דאם לא תתהפכון S, האזאפח
L הא לה האזאפח
73. Mt 18:10 L האזא, SCPH, אכפח T] תבזון
74. Mt 20:18 PH, lac L אנסבהמ, SC, אנסבהמ T] ויתחייב
75. Mt 21:8 omit CPHL, lac S מתקרין T]
76. Mt 21:9 CPHL, lac S האזא T] דמריה
77. Mt 21:23 L הסמל, SCPH, הבמ T] דעם
78. Mt 22:16 H חלמ, SCP, לאה L, למ T] ליה
79. Mt 22:22 H אבסמ, SCP, אבסמ, L אבסמ T] ושבקו
80. Mt 23:2 SCPHL הממ T] דמושה
81. Mt 23:8 S, מלפח, CPL, זכח T] רביכון
82. Mt 23:10 SCPHL האזא T] תיקרון
83. Mt 23:23 SCPH הממ, L מממ T] מעשרין
84. Mt 23:31 L, lac C מממ, PH, מה S, מה T] ומודין
85. Mt 23:33 L, lac C לה הממ, SPH, הממ T] דינא דגהינם
86. Mt 23:35 H, lac C הואכא, SPL, הוזא T] דזכריה
87. Mt 24:19 L, lac C כללי מממ, SPH, מממ T] בהוא יומא
88. Mt 24:30 L, omit S, lac C מממ, PH, מממ T] ירקדון
89. Mt 24:42 H, lac C מממ, SPL, מממ T] אדוניכון
90. Mt 25:1 H, lac C חלמ, SPL, חלמ T] בתולין
91. Mt 26:7 H, lac C מממ, SP, מממ, L מממ T] אפרסמון
92. Mt 26:25 L, lac C מממ, SPH, מממ T] דילמא
93. Mt 26:50 SPH, omit L, lac C למ T] ליה
94. Mt 26:52 L, lac C מממ, S מממ, PH, מממ T] ימותון

95. Mt 26:57 [T כיפא SPH, L, lac C
96. Mt 27:24 [T נקיא P, H, L, omit S, lac C
97. Mt 28:3 [T חיוור PL, H, omit S, lac C
98. Mt 28:7 [T ווא דקדים PH, S, א מא מא
L, lac C
99. Mt 28:19 [T בשם אבא ובשם ברה P, H, L, lac SC

Appendix B

Collation of Affinities with Shem-Tob

The following readings help to show some of the unique agreements between the Travancore manuscript (T) and Shem-Tob's text (S) which are not unanimously found in the other rabbinical-Hebrew texts of Matthew—i.e. Du-Tillet's (D), the Harley MS (H), and Münster's (M)—furnishing support for a connection between T and S.³⁵

Key:

S = Shem-Tob, R. Isaac ben Shaprut, 5145 AM/1385 CE, 16c manuscript: Florence, Biblioteca Medicea-Laurenziana, MS ebr. Plut.2.17, ff. 134a–162a.

D = Du-Tillet, anonymous, 5075 AM/1315 CE, 14–15c manuscript: Paris, Bibliothèque nationale de France, MS hebr. 132, ff. 1a–38b.

H = Harley, anonymous, 18c manuscript: London, British Library, Harley MS 7637, ff. 1a–52b.

M = Münster, 16c print: Münster, Sebastian, ed. *Torat ha-Mashiah: Evangelium Secundum Matthaeum in Lingua Hebraica*. Basel: Heinrich Peter, 1537.

Instances where T has affinity with S but not with M (including D and H): [(T + S) – M] + (D + H)

1. M^t 1:7 שלמה TS] ושלמה DHM | אביה TS] ואבים DHM
2. M^t 1:11 יאשיה TS] ויאשיהו D, ויאשיהו HM
3. M^t 1:16 הנקרא TS] שנקרא DHM
4. M^t 1:18 היתה TS] omit DHM | אימו T] אמו S, שאמו DHM
5. M^t 1:19 רצה TS] אבה DHM

³⁵ N.b.: This is not a comprehensive list of agreements between T and S. The focus of comparisons here is specifically where T and S disagree with M (and including sometimes D and H).

6. M+ 1:20 T] אליו SD, לו HM
7. M+ 1:24 TS] אשתו HM, לאשה D
8. M+ 1:25 TS] שילדה DHM | TSD] הבכור HM
9. M+ 2:4 T] וקבץ S, ויאסף DH, ויאסף M
10. M+ 2:7 TS] עת DHM
11. M+ 2:13 TS] להמית D, ולאבדו HM
12. M+ 2:20 TS] הילד DHM
13. M+ 2:21 TS] את הילד DHM
14. M+ 3:13 T] לאוצרו S, אל אסם DHM | TS] והתבן DHM ומוץ
15. M+ 4:6 TSH] ישאוך DM
16. M+ 4:18 T] על שפת ים הגליל S, עליהם מהגליל S, על שפת הים הגליל T] DHM השולחים TS] משליכים | HM על ים גליל D,
17. M+ 4:23 TS] ומרפא את כל DHM
18. M+ 4:24 T] שמועתו בכל ארץ סוריא S, שמועתו בכל סוריא T] HM שמועתו אל כל האדם D, אל כל העם
19. M+ 4:25 TS] חבורות DHM
20. M+ 5:19 T] גדול יקרא S, omit DHM
21. M+ 5:22 TS] שוטה DHM
22. M+ 5:31 T] אשתו יתן לה גט כריתות S, אשתו יתן לה גט כריתות T] HM כריתות ונתן לה S, אשתו יתן לה ספר D, אשתו שיכתוב לה ספר כריתות ונתן לה S, כריתות HM
23. M+ 5:33 TS] שבועתך DHM, נדרריך D, נדרריך TS]
24. M+ 5:36 T] בראשך שלא תוכל לעשות אחד שיער או שחור או לבן S, בראשך יען S, בראשך שלא תוכל לעשות שער אחד לבן או שחור בראשך יען D, שאין בידך כח להלבין שער אחד או להחזירו שחור HM שאתה אין תוכל להלבין את שער אחד או לעשותו שחור
25. M+ 5:39 TS] השמאל D, אחרת HM
26. M+ 5:40 TS] הנח DHM

27. M† 5:42 DHM לא [TS אל
28. M† 5:44 DHM והתפללו [TS ותתפללו
29. M† 6:6 HM אשר רואה, D שרואה [TS הרואה
30. M† 6:12 DHM וסלח [TS ומחול
31. M† 6:14 H, D חטאתיכם, S עונותיכם [T עונותיכם M חטאותיכם
32. M† 6:15 D, חטאותכם, S עונותיכם [T עונותיכם | DHM יסלח [TS ימחול M חטאותיכם, H חטאתיכם
33. M† 6:20 HM שם גנבים אין, D שם הגנבין לא [TS שהגנבים לא
34. M† 6:21 HM איפה, D אפו [TS מקום
35. M† 6:27 DHM איך יוכל [TS שיוכל
36. M† 6:32 HM ידרשו, D ידרשו [TS מבקשים
37. M† 7:12 D, האנשים, S בני אדם [T ב'א | DHM לעשות [TS שיעשו HM
38. M† 7:13 DHM בעד שער [TS בשער
39. M† 7:14 HM אל חיים, D אל החיים [TS לחיים | DHM מה [TS כמה T הנמצאים HM שימצאו, SD המוצאים
40. M† 7:15 DHM הצאן [TS הצמר | DHM שבאים [TS הבאים
41. M† 7:24 DHM ויעשה [TS ועושה
42. M† 7:28 HM כיתות, D הכיתות [TS כל העם
43. M† 7:29 DHM סופרים ופרושים, S החכמים [T סופרים וחכמים
44. M† 8:2 DHM מצורע [TS מצורע אחד
45. M† 8:3 DM, ומיד [TS ובאותה שעה | DHM אחפוץ [TS רוצה אני H
46. M† 8:4 DHM לעדות, S בתורתכם [T בתורה
47. M† 8:5 M אותו, SDH לו [T איליו
48. M† 8:8 DHM רק, S אלא [T אילא
49. M† 8:14 M בחמה, DH בקדחת, S מקדחת [T קדחת

50. M+ 8:18 DHM סביבו [TS סביבותיו]
51. M+ 8:19 H, אל אשר אתה תלך, S, בכל מקום שתלך [T למקום שתלך], M אנה אתה תלך, D, אנה תלך אתה
52. מקום [T מקום שיסמוך ראשו] DHM | שועלים [TS לשועלים] M+ 8:20 קרקע ששם ישם את, H, מקום ששם ישם את ראשו, S, להכניס ראשו DM ראשו
53. M+ 8:21 DHM שאקבור [TS ואקבור]
54. M+ 8:25 DHM אדני, S, אדונינו [T אדונינו]
55. HM מי הוזה [TSD מי הוא זה] | DHM ויתמהו [TS תמהו] M+ 8:27
56. HM אל ים ומתו, D, אל הים וימותו [TS בים ומתו במים] M+ 8:32
57. M ורעים, DH ורועים [TS הרועים] M+ 8:33
58. DM בקרבם [TSH בלבם] M+ 9:3
59. DHM רעות [TS רעה] M+ 9:4
60. קום, S, קום לך [T קום ליד] DHM | לאמר נסלחו [TS לומר נמחלו] M+ 9:5 קום וליך DHM
61. DHM לסלוח [TS למחול] M+ 9:6
62. DHM האלהים [TS לאל] M+ 9:7
63. SH, omit DM ויקם וילך אחריו [T וקם והלך אחריו] M+ 9:9
64. DHM ועם תלמידיו [TS ותלמידיו] M+ 9:10
65. HM פרושים, D, והפרושים, S, הפרושים [T הפירושים] M+ 9:11
66. אין, D, אינם צמים [TS אינם מתענים] HM | אנהנו, D, [omit TS] אנו M+ 9:14 HM הם צמים
67. DHM אליהם [TS להם] M+ 9:15
68. DM הפסול, SH, חדש [T טלאי חדש] | HM ואין, D, ולא [TS לא] M+ 9:16
69. DHM בלים [TS ישנים] M+ 9:17
70. DHM תלמידיו [TS ותלמידיו] M+ 9:19
71. DHM דמה [TS דם] M+ 9:20
72. DHM בגדו [TS בלבושו] M+ 9:21

73. M+ 9:22 HM וישב ישוע, D וישב ישו, S וישב פניו [T יש'ו זה פנה]
74. M+ 9:22 HM משעה ההיא, D באותה השעה, S ובאותה שעה [T באותה שעה]
75. M+ 9:27 DHM קוראים, S וצועקים [T וצועקין]
76. M+ 9:31 DHM יוצאים [TS יצאו]
77. M+ 9:32 DHM הגישו, S ויביאו [T הביאו] | DHM הנה [TS משם]
78. M+ 9:33 DHM כן [TS כזה] | HM השדה [TSD השד]
79. M+ 9:35 DHM [TS ומרפא] | DHM בכנסיותם, S בבתי כנסיות [T בכל כנסיות]
80. M+ 9:36 DHM להם [TS עליהם]
81. M+ 9:38 HM אדני, D אדון [TS בעל]
82. M+ 10:1 DM חלי [TSH חולי]
83. M+ 10:4 HM ישכריותי, D איסכריוטו, S אסכאריוטא [T איסקאריוטה]
84. M+ 10:13 DHM אליכם [TS לכם]
85. M+ 10:20 D אתכם [TSHM בכם]
86. M+ 10:21 DHM את בן ויקומו בנים [TS לבנו ויקומו הבנים]
87. M+ 10:22 DHM omit [TS ותהיו]
88. M+ 10:23 DHM תכלו [TS תשלימו] | HM נוסו, D תנוסו [TS ברחו]
89. M+ 10:24 HM על מלמד, D על המלמד [TS מרבו]
90. M+ 10:25 DM את בעל [TSH לבעל]
91. M+ 10:27 DHM אליכם [TS לכם]
92. M+ 10:28 H תראו, DM תיראו [TS תפחדו]
93. M+ 10:29 DHM טבע קטון [TS בפרוטה אחת]
94. M+ 10:32 DHM לפני [TS בפני]
95. M+ 11:8 DHM בחלקות [TS בגדים]
96. M+ 11:9 DHM הנביא [TS נביא]
97. M+ 11:13 DHM כי כל [TS שכל]
98. M+ 11:14 DHM יבא, S לבוא [T לבא]

99. M לשמע הוא ישמע, DH לשמוע הוא ישמע [TS לשמוע ישמע M† 11:15]
100. DHM ורע [TS ואוהב | DHM ויאמרו, S ואומ' [T ואומר M† 11:19]
101. DHM החל, TS התחיל M† 11:20]
102. DHM האלה [TS דברים | DHM ויאמר, S ואמ' [T ואמר M† 11:25]
103. DHM שידע [TS מכיר M† 11:27]
104. DHM מתוק, S רך [T מתוך M† 11:30]
105. D, omit HM מה [TS דבר M† 12:2]
106. DHM כאשר היה [TS כשהיה | M אלהם, DH אליהם [TS להם M† 12:3]
107. DHM כי אם [TS אלא M† 12:4]
108. DHM omit [TS וגם M† 12:5]
109. DHM ואני [TS אני M† 12:6]
110. DHM ואם, S אלו [T אילו M† 12:7]
111. DHM omit, S ישו [T יש' M† 12:9]
112. HM לרפא, D לרפא לחולים, S לרפאתו [T לרפאת M† 12:10]
113. DHM בשבת, S ביום השבת [T ביום שבת M† 12:11]
114. HM להיטיב, D להטיב, S לעשות יותר טוב [T לעשות טוב M† 12:12]
115. D והפרושים, SHM הפרושים [T הפירושים M† 12:14]
116. DM יפרסמוהו, SH יגלוהו [T יגלו אותו M† 12:16]
117. DHM משפט [TS ומשפט M† 12:18]
118. DHM כי אם [TS אלא M† 12:24]
119. TS מלכות האלהים [TS מלכות שמים | DM וכי, H כי אם [TS ואם M† 12:28]
DHM
120. DHM שלא יש [TS שאינו M† 12:30]
121. DHM יסלח, S ימחל [T נמחל | DHM יסלח [TS ימחל M† 12:32]
122. DHM דבר [TS לדבר M† 12:34]
123. DMH ואני אומר לכם [TS אומר אני לכם M† 12:36]
124. DHM כי אם [TS אלא M† 12:39]
125. DHM יותר [TS גדול M† 12:41]

126. M† 12:42 DHM יותר [TS גדול | DHM כי באה [TS שבאה M† 12:42
127. M† 12:43 DHM תמצא [TS ימצא | DHM הטמאה [TS טומאה M† 12:43
128. M† 12:44 DHM אל ביתי [TS לביתי M† 12:44
129. M† 12:45 DM מאותה, S ממנו [TH ממנה | DHM רעות [TS רעים M† 12:45
130. M† 12:46 DHM אליו [TS עמו M† 12:46
131. M† 12:48 DM omit [TSH מי M† 12:48
132. M† 12:49 DHM הנה [TS אלו הם M† 12:49
133. M† 13:4 DHM ויאכלו [TS ואכל M† 13:4
134. M† 13:5 DHM בארץ [TS עפר | DHM ארץ [TS עפר M† 13:5
135. M† 13:6 DHM omit [TS עליו M† 13:6
136. M† 13:7 DHM נפלו [TS נפל M† 13:7
137. M† 13:8 DHM נפלו [TS נפל M† 13:8
138. M† 13:12 DHM omit [TS עוד | DHM כי מי [TS למי M† 13:12
139. M† 13:13 HM אינם, D ולא [TS ואינם M† 13:13
140. M† 13:19 M ששמע, DH ששומע [TS השומע M† 13:19
141. M† 13:24 DHM לאדם [TS לאיש M† 13:24
142. M† 13:27 HM חרולים, D החרולים, S הזונן [T הזונן M† 13:27
143. M† 13:28 DHM ועבדים [TS עבדיו | DHM ויאמר [TS אמר M† 13:28
144. M† 13:30 HM חרולים, D החרדולים, S את הזונן [T לזונן M† 13:30
145. M† 13:33 M סולת, D סלת [TSH קמח | DHM לחמץ [TS לשאור M† 13:33
146. M† 13:35 D מאמר [TSHM שנאמר M† 13:35
147. M† 13:39 DHM אשר זרע [TS שזרע M† 13:39
148. M† 13:56 DHM ומאין [TS מאין M† 13:56
149. M† 14:2 DHM לנעריו [TS לעבדיו M† 14:2
150. M† 14:3 DHM ביוחנן [TS ליוחנן M† 14:3
151. M† 14:13 DHM ותלכנה [TS הלכו | HM ישוע, S, omit D, ישו [T יש'ו M† 14:13
152. M† 14:15 DHM שתלכנה [TS שילכו M† 14:15
153. M† 14:16 DM יצטרכו, H צורך [TS צריכים M† 14:16

- 117

180. M+ 16:15 להם TS] אליהם DHM
181. M+ 16:17 שבשר TS] D, כי בשר, HM | TS] שבשמים
DHM בשמים
182. M+ 16:18 גהינם TS] תחתיות DHM
183. M+ 16:19 מפתחות TS] מפתחי DHM
184. M+ 16:21 יקום TS] ולקום DHM
185. M+ 16:24 לבא T] S, ללכת, DHM
186. M+ 17:1 אחר TS] ואחרי DHM
187. M+ 17:3 עמו TS] אתו DHM
188. M+ 17:5 מדבר TSHM] מדברים D
189. M+ 17:10 תלמידיו TS] D, התלמידים, DM | TS] אומרים
DHM
190. M+ 17:12 אני TS] DHM | TS] ועשו DHM
191. M+ 17:13 הבינו TS] D, ויבוננו HM
192. M+ 17:14 על ברכיו TSDH] M את־ברכיו
193. M+ 17:15 ופעמים TS] פעמים DHM
194. M+ 17:21 יצא TS] ישלך DHM
195. M+ 17:23 ויהרגוהו TS] DHM
196. M+ 17:25 מן בניהם TS] DHM מבניהם
197. M+ 17:26 לים TS] DHM אל הים
198. M+ 18:5 מקבל TS] DHM יקח
199. M+ 18:6 המאמינים TS] DHM שיאמינו
200. M+ 18:8 באש TS] H, על אש, DM אל אש
201. M+ 18:9 עינים TS] DHM בעינים
202. M+ 18:10 הקטנים TS] D, הצעירים, HM
203. M+ 18:16 ישמע TS] H, ישמיעך, DM
204. M+ 18:18 בארץ TS] DHM על הארץ

205. מאת אבי [T מן אבי שבשמים | DHM על הארץ] TS בארץ M+ 18:19
HM מאבי שהוא בשמים, D מאבי אשר הוא בשמים, S שבשמים
206. DHM ואסלח [TS אמחול] M+ 18:21
207. DHM ובנים [TS ואת בניו] M+ 18:25
208. DHM לעבדו [TS עליו] M+ 18:27
209. DHM לאדונם [TS לאדוניהם] M+ 18:31
210. DHM אליו [TS לו] M+ 18:32
211. HM חיוב, D חובו [TS החוב] M+ 18:34
212. DHM אליהם [TS להם] M+ 19:4
213. DHM omit [TS לו] M+ 19:7
214. DHM ואני אומר לכם [TS אומר אני לכם] M+ 19:9
215. DHM בעבור [TS בשביל] M+ 19:12
216. DHM ידיים [TS ידו] DHM נערים [TS ילדים] M+ 19:13
217. DHM מלכות שמים [TS במלכות שמים] M+ 19:14
218. HM ידיים, D הידיים [TS ידו] M+ 19:15
219. DHM טובה [TS טוב] M+ 19:16
220. DHM omit [TS הן] M+ 19:18
221. DHM ובא ולך אחרי [TS ובא אחרי] M+ 19:21
222. DHM אל תלמידיו [TS לתלמידיו] M+ 19:23
223. DHM אל מלכות [TS במלכות] M+ 19:24
224. DHM ומי [TS מי] M+ 19:25
225. HM אנשים, D האנשים [TS בני אדם] M+ 19:26
226. HM בית, D הבית [TS ביתו] M+ 19:29
227. DHM אליו [TS לו] M+ 20:7
228. DHM שכר [TS שכרם] M+ 20:8
229. DHM זון [TS דינר] M+ 20:9
230. DHM זון [TS דינר] DHM ויחשבו [TS חשבו] M+ 20:10
231. D בשעה [TS שעה] DHM אלה [TS אלו] M+ 20:12

232. M+ 20:14 DHM כמו לך [TS] כמותך
233. M+ 20:19 H ויתנוהו, DM וימסרוהו, S וימסרו אותו [T] וימסרוהו אותו
234. M+ 20:24 D האחים [TSHM] אחים
235. M+ 20:28 DHM האדם [TS] אדם
236. M+ 20:31 DHM לאמר [TS] ואומרים | DHM omit [TS] היו
237. M+ 20:34 DHM וילכו [TS] והלכו | DHM אותם [TS] עליהם
238. M+ 21:2 HM אתה, D אצלה [TS] עמה
239. M+ 21:4 DHM והזאת [TS] זה
240. M+ 21:11 DHM omit [TS] זה
241. M+ 21:13 DM הלסטטין, H הפריצים, S פריצי' [T] הגנבים
242. M+ 21:16 DHM אליו [TS] לו
243. M+ 21:18 DHM וירעב [TS] רעב
244. M+ 21:19 DHM לבדם [TS] לבד, DM תאינה [TSH] תאנה
245. M+ 21:21 DHM לכם [TS] בכם
246. M+ 21:22 DHM ואת כל [TS] וכל
247. M+ 21:29 DHM אעשה [TS] רוצה
248. M+ 21:39 HM לחוץ כרם, D מחוץ לכרם [TS] מן הכרם
249. M+ 21:41 DHM שיתנו | DHM לאחר [TSHM] אחרים
250. M+ 21:42 DHM אליהם [TS] להם
251. M+ 21:43 DHM האלהים [TS] שמים
252. M+ 21:44 DM ועל מי, H ועל אשר [TS] עליה
253. M+ 21:45 DHM ופרושים, S והפרושים [T] והפרושים
254. M+ 21:46 DHM את [TS] מן
255. M+ 22:1 DHM שמים | DHM נדמתה [TS] דומה
256. M+ 22:5 DHM ואלה [TS] והם
257. M+ 22:6 DHM אחוזו [TS] לקחו
258. M+ 22:7 DHM omit [TS] ואת
259. M+ 22:8 DHM אל עבדיו [TS] לעבדיו | DHM ואז [TS] אז

260. M+ 22:9 D וכלם [TSHM] וכל
261. M+ 22:12 DHM אליו [TS] לו
262. M+ 22:13 D, שם TS] שם TS] שם
263. M+ 22:21 DHM אליהם [TS] להם
264. M+ 22:23 DHM תקומה, S, בתחיית המתים [T] תחיית המיתים
265. M+ 22:24 DHM את אשת המת [TS] את אשתו
266. M+ 22:25 DHM | TS] אשה ומת | TS] הראשון | DHM | TS] אחים DHM
267. M+ 22:28 DHM היו [TS] היתה | DHM כל, S, לכולם [T] לכלם
268. M+ 22:31 DHM אליכם [TS] לכם
269. M+ 22:32 DH ואלהי [TSM] ואלהי
270. M+ 22:34 DHM נוסדו, S, התחברו [T] נתחברו
271. M+ 22:37 DHM תאהב, S, ואהבת [T] (sic) והאבת
272. M+ 22:39 M תאהב את-רעך [TSDH] ואהבת לרעך
273. M+ 22:42 DHM למי [TS] מי
274. M+ 22:43 DHM | TS] הקדש | DHM אליהם [TS] להם D, omit HM
275. M+ 22:45 DHM יהיה [TS] הוא
276. M+ 22:46 HM לשאל, D, לישאל [TS] לשאול
277. M+ 23:2 HM מושב [TS] כסא
278. M+ 23:5 HM גם כל, D, וגם כל [TS] וכל
279. M+ 23:6 DHM | TS] להיות omit
280. M+ 23:13 DHM הוי [TS] אוי
281. M+ 23:14 DHM הוי [TS] אוי
282. M+ 23:16 DHM הוי [TS] אוי
283. M+ 23:18 DHM במתנה, S, קרבן [T] על קרבן
284. M+ 23:19 DHM את מתנה [TS] הקרבן
285. M+ 23:20 DHM אשר [TS] מה | DHM ישבע [TS] נשבע
286. M+ 23:23 DHM להעשות [TS] לעשות

287. M+ 23:24 DHM ותבלעו, S וכולעים [T וכולעין]
288. M+ 23:25 HM שלחון, D שמחון [TS מבחון] DHM | הוי [TS אוי]
289. M+ 23:26 DHM מחון [TS מבחון]
290. M+ 23:27 DM מחון, H בחון [TS מבחון] DHM | הוי [TS אוי]
291. M+ 23:31 DHM שהרגו [TS הרגו] DHM | עדים [TS מעידים]
292. M+ 23:33 DHM האפעים [TS צפעונים]
293. M+ 23:39 HM תאמרו, D אשר תאמרו [TS שתאמרו] DHM | ואני [TS אני]
294. M+ 24:2 DHM omit [TS אני]
295. M+ 24:3 HM omit [TSD יהיה]
296. M+ 24:5 DHM ישיאו, S ויתעו [T יטעו]
297. M+ 24:6 DHM הוא [TS זה]
298. M+ 24:9 HM גוים, D הגוים [TS העמים] DHM | יתנוכם [TS ימסרו אתכם]
299. M+ 24:11 DHM ויתעו [TS ויטעו] | D מנביאי [TSHM נביאי]
300. M+ 24:15 DM את שקון, H שקן, S שקון [T שיקון]
301. M+ 24:17 DHM מן ביתו [TS מביתו]
302. M+ 24:23 DHM אל [TS לא] | DM בזה, S לשם [TH שם]
303. M+ 24:24 M גדלות, DH גדולות [TS גדולים]
304. M+ 24:27 DHM ביאת [TS ביאתו של]
305. M+ 24:28 DHM omit [TS זה]
306. M+ 24:30 HM שבטי, D omit [TS משפחות]
307. M+ 24:32 DHM ידעתם [TS תדעו]
308. M+ 24:36 DHM כי אם [TS אלא]
309. M+ 24:37 DHM ביאת [TS ביאתו של]
310. M+ 24:43 DM לחתור את ביתו [TSH לחתור ביתו]
311. M+ 24:48 DHM לבוא [TS לבא]
312. M+ 24:50 DHM אדון העבד, S אדוניו [T אדונו]
313. M+ 25:1 DHM תדמה [TS דומה]
314. M+ 25:2 DHM מהן [TS מהם]

315. M+ 25:3 DM אתן, H אתך, S עמהן [T עמהם
 316. M+ 25:5 DHM נמו [TS נתנמנמו
 317. M+ 25:12 DHM ידעתי [TS יודע
 318. M+ 25:15 DHM שתיים [TS שנים
 319. M+ 25:17 DHM עוד [TS והרויח
 320. M+ 25:19 HM אתם, D איתם [TS מהם
 321. M+ 25:20 DHM הוספתי, S רוחתי [T הרוחתי | DHM לאמר [TS ואמר
 322. M+ 25:21 [TS בשמחת | HM רבים, D הרבים [TS הרבה | DHM אליו [TS לו
 DHM אל שמחת
 323. M+ 25:22 DHM קניתי [TS הרוחתי | DHM עוד [TS אחרים
 324. M+ 25:23 DHM אל שמחת [TS בשמחת
 325. M+ 25:26 DHM אליו [TS לו
 326. M+ 25:27 HM מה שלי, D את אשר לי [TS את שלי
 327. M+ 25:30 HM שם, D אשר שם [TS ושם
 328. M+ 25:33 [T על שמאלו | HM אל ימין, D אל הימין, S לימינו [T על ימינו
 HM אל שמאל, D אל השמאל, S לשמאלו
 329. M+ 25:34 DHM לכו [TS בואו
 330. M+ 25:35 DHM גר [TS אורח | DHM ותתנו [TS ונתתם
 331. M+ 25:36 HM אסירים, D האסורים [TS הסוהר
 332. M+ 25:37 DHM ונשקך [TS והשקינוך | DHM אדני, S אדונינו [T אדונינו
 333. M+ 25:38 DHM ונכסך [TS וכסינוך
 334. M+ 25:39 DHM ונבא [TS ובאנו | HM אסירים, D האסורים [TS הסוהר
 335. M+ 25:40 DHM מאלה [TS אלו | DHM אליהם [TS להם
 336. M+ 25:42 HM ואין, D לא [TS ולא
 337. M+ 25:43 D האסורים [TS הסוהר | DHM גר, S אורח [T ואורח
 HM
 338. M+ 25:44 DHM [TS אותך | DHM גר [TS אורח | DHM אדני [TS אדונינו
 omit DHM

339. M^t 25:45 S, מהקטנים האלה, מאלו הקטנים [T מן אלו הקטנים
HM מקטנים האלה
340. M^t 25:46 D העולם [TSHM עולם] | D ילכו [TSHM וילכו]
341. M^t 26:1 DHM כלם [TS כל]
342. M^t 26:2 S, לצליבה [T לתלויה] | DHM יומים [TS ימים] | DHM omit [TS שני]
M שיצלב, H שיתלה, D להצלב
343. M^t 26:3 DHM אל חצר [TS בחצר]
344. M^t 26:4 M ולהרוג, S ולהורגו [TDH ולהרגו]
345. M^t 26:5 DHM תהיה [TS יהיה] | DHM omit [TS יהיה] D, נעשה [TS יהיה]
346. M^t 26:7 DHM omit [TS אחת]
347. M^t 26:8 DHM omit [TS להם]
348. M^t 26:9 M יכל, DH יכול [TS יוכל]
349. M^t 26:10 DHM פעלה [TS עשתה]
350. M^t 26:11 DHM אתכם [TS עמכם]
351. M^t 26:14 HM שנאמר, D והוא אשר נקרא [TS ששמו]
352. M^t 26:15 DM כספים [TSH כסף] | DHM אליהם [TS להם]
353. M^t 26:17 DHM omit [TS של]
354. M^t 26:18 DHM עתי [TS זמני] | DHM אומר [TS אמר] | DHM omit [TS להם]
355. M^t 26:21 DHM כי אחד [TS שאחד]
356. M^t 26:26 DHM הלחם [TS לחם]
357. M^t 26:27 DHM ממנו [TS מזה]
358. M^t 26:29 DHM ואני [TS אני]
359. M^t 26:31 DHM בלילה [TS הלילה] | DHM כלכם [TS כולכם]
360. M^t 26:32 DHM לפניכם [TS לכם]
361. M^t 26:34 בלילה הזאת בטרם ישור [TS הלילה קודם קריאת הגבר]
[TS תכפור בי] | HM בלילה הזה בטרם ישור תרנגול, D התרנגול
DHM תכחשני

362. אתך אין, D אתך לא אכחשך [TS עמך לא אכפור בך M+ 26:35
HM אכחשך
363. DHM אתם [TS עמהם M+ 26:36
364. DHM תבאו [TS תבואו M+ 26:41
365. HM כבודות, S כבדים [T כבידים M+ 26:43
366. DHM omit [TS פעם M+ 26:44
367. DHM ינתן [TS ימסר | DHM אליהם [TS להם M+ 26:45
368. DHM ונלכה [TS ונלך M+ 26:46
369. DHM אזנו [TS אוזנו | DHM יד [TS ידו | DHM היו [TS היה M+ 26:51
370. HM על חרב, D על החרב [TS בחרב | DHM החרב [TS חרב M+ 26:52
371. DHM בעבורי [TS לי M+ 26:53
372. DHM וינוסו [TS וברחו M+ 26:56
373. DHM ויוליכו [TS הוליכו | DHM ישו [TS לישו M+ 26:57
374. HM ויבא, D ויבאו [TS ונכנס M+ 26:58
375. DHM omit [TS היו M+ 26:59
376. DHM שנים עדי [TS שני עדים | DHM רבים [TS הרבה M+ 26:60
377. DHM omit [TS אני | DHM אליו [TS לו M+ 26:63
378. DHM הקיאו על פניו [TS רקקו בפניו M+ 26:67
379. DHM omit [TS היה M+ 26:69
380. HM אין ידעתי, D לא ידעתי [TS איני יודע M+ 26:70
381. DHM את [TS עם | DHM ותאמר [TS ואמרה M+ 26:71
382. DHM שר [TS קרא M+ 26:74
383. בטרם ישור [TS שקודם קריאת הגבר | DHM omit [TS לו M+ 26:76
M בטרם ישור תרנגל, DH התרנגול
384. DHM עלינו [TS לנו | DHM omit [TS לו M+ 27:4
385. HM וילך, D omit [TS והלך M+ 27:5
386. DHM אותם [TS המעות M+ 27:6
387. DHM דמה [TS דם | DHM החלקה [TS שדה M+ 27:8

388. M† 27:11 וישאל TS] וישאל DHM | לו TS] omit DHM | הוא TS] omit DHM |
אמר TS] omit DHM
389. M† 27:17 להם TS] אליהם DHM
390. M† 27:18 היה TS] omit DHM
391. M† 27:19 על כסא TH] על בימה S, DM | דבר TS] omit DHM
392. M† 27:20 את TS] omit DHM
393. M† 27:21 להם TS] אליהם DHM
394. M† 27:22 להם TS] אליהם DHM | הנקרא TS] שנקרא D, שנקרא HM |
יצלב DM, שיתלה TH] יתלה
395. M† 27:23 יתלה T] יתלוהו S, יתלוהו DHM יצלב
396. M† 27:25 ויענו TS] ויאמרו DHM | ויאמרו TS] ויאמרו DHM
397. M† 27:27 אז TS] ואלו DHM | לישו T] לישו S, את ישו D, ישוע HM
398. M† 27:29 ועשו TS] וסבבו D, וסבבו H, M
399. M† 27:30 ויכו TS] ויכו DHM
400. M† 27:32 שמעון TS] סימון DHM
401. M† 27:33 ובאו למקום TS] ובאו אל מקום DH, ובאו אל מקום M
402. M† 27:38 עמו TS] אתו DHM | גנבים TS] פריצים H, לסטסין DM
403. M† 27:41 היו TS] omit DHM | ואומרים TS] לאמר DHM
404. M† 27:46 עזבתני TSH] שכחתני D, שבקתני M
405. M† 27:47 שם TS] omit D, שם HM
406. M† 27:58 וישאל TS] וישאל DHM
407. M† 27:60 ושם TS] וישם DHM
408. M† 27:63 ואמרו TS] לאמר DHM | אדונינו T] אדוני S, אדני DH, אדוני M
409. M† 27:65 להם TS] אליהם DHM | שומרים TS] ושמרו DHM
410. M† 28:1 מגדלינא T] מגדלנית S, מגדלנית DHM
411. M† 28:2 הארץ TSH] omit DM
412. M† 28:5 תפחדו TS] תיראינה D, תיראנה HM | יודע TS] ידעתי DHM |
את ישוע D, את ישוע HM TS] לישו

413. M† 28:6 DHM אדני [TS האדון]
414. M† 28:8 DHM גדולה [TS רבה] | DHM ביראה [TS בפחד]
415. M† 28:9 DHM והנה נגשו [TS והם קרבו]
416. M† 28:10 DHM תיראינה [TS תפחדו]
417. M† 28:12 DHM omit [TS עם]
418. M† 28:14 DHM אנחנו [TS אנו]
419. M† 28:15 DHM והדבר [TS הדבר] | DHM כאשר [TS כמו] | TSDH היהודים
M יהודים
420. M† 28:16 DHM בהם [TS להם] | HM אל גליל, D אל הגליל [TS לגליל]
421. M† 28:17 DM וקצת, H וקצת מהם [TS מהם] | DHM וישתחוו [TS השתחוו]
422. M† 28:18 DHM נתונה, S נתן [T ניתן] | DHM וידבר [TS ואמר]

References

- Blackman, Philip, ed. *Mishnayoth*. 2nd ed. 7 vols. New York, NY: Judaica Press, 1964–1990.
- Buchanan, Claudius. *Christian Researches in Asia: With Notices of the Translation of the Scriptures into the Oriental Languages*. Boston, MA: Samuel T. Armstrong-Cornhill, 1811.
- Cambridge University Library MS heb. Oo.1.32, ff. 1a–21b.
- Cureton, William, ed. *Remains of a Very Antient Recension of the Gospels in Syriac*. London: John Murray, 1858.
- Eisenman, Robert. “‘Sicarii Essenes,’ ‘Those of the Circumcision,’ and Qumran.” *The Eisenman Line* (blog). May 20, 2014. <https://jpost.com/Blogs/The-Eisenman-Line/Sicarii-Essenes-Those-of-the-Circumcision-and-Qumran-363778>.
- Delitzsch, Franz. *Paulus des Apostels Brief an die Römer aus griechischen Urtext auf Grund des Sinai-Codex in das Hebräische übersetzt und aus Talmud und Midrasch erläutert*. Leipzig: Dörffling und Franke, 1870.
- van Dort, Mascha. *Leopold Immanuel Jacob van Dort, a learned Jewish-Christian man from Dordrecht*. Self-published: December 2021.
- Eusebius. *Eusebius' Ecclesiastical History: Complete and Unabridged*. Translated by C. F. Cruse. Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1998.
- Gebhardt-Klein, Joseph. “A New Intermediate Text of Rabbinical-Hebrew Matthew: The Harley Manuscript.” *Academia Letters*, Article 7. <https://doi.org/10.20935/AL7>.
- Howard, George. *Hebrew Gospel of Matthew*. Macon, GA: Mercer University Press, 1995.
- K., Laju Paul. “Tombstones of the Paradesi Synagogue Courtyard.” *Jewish Monuments of Kerala* (blog). Wednesday, April 15, 2020. <https://jewishmonumentskerala.blogspot.com/2020/04/tombstones-of-paradesi-synagogue.html>.
- King, George Brockwell. “The Mote and the Beam.” *The Harvard Theological Review* 17, no. 4. Cambridge: Cambridge University Press, 1924.

- King, George Brockwell. "A Further Note on the Mote and the Beam (Matt. vii. 3–5; Luke vi. 41–42)." *The Harvard Theological Review* 26, no. 1. Cambridge: Cambridge University Press 1933.
- de Lagarde, Paul Anton, ed. *Bibliothecae Syriacae*. Göttingae: Luederi Horstmann, 1892.
- Lapide, Pinchas E. *Hebrew in the Church: The Foundations of Jewish-Christian Dialogue*. Translated by Erroll F. Rhodes. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co., 1984.
- Lewis, Agnes Smith, ed. *The Old Syriac Gospels*. London: Williams and Norgate, 1910.
- Lewis, Agnes Smith, and Margaret Dunlop Gibson, eds. *The Palestinian Syriac Lectionary of the Gospels*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Co., 1899.
- Migne, J.-P., ed. *Patrologia Latina*. 217 vols. Paris, 1844–1864.
- Müller-Kessler, Christa, and Michael Sokoloff, eds. *The Christian Palestinian Aramaic New Testament Version from the Early Period Gospels*. A Corpus of Christian Palestinian Aramaic, vol. 2a. Groningen: Styx Publications, 1998.
- Reif, Stefan Clive, Salomon Marcus Schiller-Szinessy, Herbert M. J. Loewe, Shulamit Reif, Jacob Leveen, and Eberhard Engel. *Hebrew Manuscripts at Cambridge University Library: A Description and Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Weinstein, Myron M. "A Hebrew Qur'an Manuscript." *Studies in Bibliography and Booklore* 10 (Winter 1971/72): 19–52.
- White, Joseph, ed. *Sacrorum Evangeliorum Version Syriaca Philoxeniana*. Vol. 1. Oxford: Typographeo Clarendoniano, 1778.
- Zakariya, Thoufeek. "David Ezekiel Rahabi, the Cochini diplomat." *Jews of Malabar* (blog). August 16, 2011. <https://jewsofmalabar.blogspot.com/2011/08/david-ezekiel-rahabi-cochini-diplomat.html>.